

Институт за Изследване на Интеграцията

**Истината за
“ВЪЗРОДИТЕЛНИЯ
ПРОЦЕС”**

документи от архива на
Политбюро и ЦК на БКП

София, 2003г.

Институт за изследване на интеграцията

София 1000, бул. “Ал. Стамболийски” 45а, тел. и факс 981 53 13

Проект**Истината за “Възродителния процес”**

Документи от архива на Политбюро и ЦК на БКП

*Ръководител на проекта Ахмед Доган**Съставител Самуел Леви**Оформление Налян Конакчиева**Редактор Стефка Фетваджиева*

Разпространява се безплатно.
При препечатването на части или изцяло е задължително
назоваването на източника.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	5
ДОКЛАД на Георги Атанасов	7
ИЗКАЗВАНЕ на др. Тодор Живков	21
ПРЕПИС ОТ РЕШЕНИЕ № 74 НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП	28
СЪВЕЩАНИЕ На Секретариата на ЦК на БКП	29
ПРАКТИЧЕСКИ МЕРКИ	33
ЕДИНСТВОТО НА БЪЛГАРКИЯ НАРОД Е ГРИЖА И СЪДБА НА ВСЕКИ ГРАЖДАНИН НА НАШЕТО МИЛО ОТЕЧЕСТВО Изявление на Тодор ЖИВКОВ	38
ПИСМО до първите секретари на областните комитети на БКП	45
ДОКЛАДНА ЗАПИСКА от ВЕЛКО ПАЛИН и ГЕОРГИ ТАНЕВ	50
РЕШЕНИЕ № 320 НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП	53
ЗАСЕДАНИЕ НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК на БКП	59
ПРОТОКОЛ “А” № 105 ОТ ЗАСЕДАНИЕТО НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП	79

ПИСМО до членовете на Политбюро	82
СРЕЩА на Политбюро на ЦК на БКП	85
ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ на др. Тодор Живков на заседанието на Политбюро	128
ПРОТОКОЛ “А” № 118 ОТ ЗАСЕДАНИЕТО НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП	138
РЕШЕНИЕ на Политбюро на ЦК на БКП	140
НЯКОИ ДОПЪЛНИТЕЛНИ МЕРКИ	147
БЮЛЕТИН ЗА ВЪТРШНОПАРТИЙНА ИНФОРМАЦИЯ	148
ПИСМО от Милко Балеv	163
ИМЕНАТА	172
РЕЗУЛТАТЪТ	183

ВЪВЕДЕНИЕ

Този сборник няма амбициите да обхване всички документи около срамния така наречен “Възродителен процес”, иницииран и проведен под ръководството на БКП в условията на тоталитарен режим и реална диктатура. Той само повдига завесата за едно историческо събитие, което все още е недобре познато, до голяма степен е и скрито от обществото ни. Сборникът обхваща тази част от документите на ЦК на БКП и Политбюро през периода 1985-1990 година, до които успяхме да достигнем. В този смисъл той е отворен за допълване, разширяване и обогатяване. Точно с цел максимално доближаване до истината, ние не публикуваме никакви коментари или бележки, които биха могли да се тълкуват по един или друг начин. Към края приложихме и списък на имената на хората, които се срещат в документите, както и кои са те, какви длъжности са заемали и тяхната последваща съдба. В края на сборника сме извадили малка част от типовите и до голяма степен еднообразни списъци за изселване, както и част от смъртните актове, които са резултат от тези процеси. Независимо от това ИИИ смята, че като първи сборник от документи, той ще даде съществен принос в изучаването на този период от най-новата ни история. Още повече, че делото по т. нар. “Възродителен процес”, което трябваше да започне още през 1992 година, все още е далеч от съда. А и повечето от основните обвинени по него вече не са между живите.

ИИИ изразява благодарност на г-н Михаил Иванов за предоставените от него материали, както и на всички други, които ни помогнаха в издаването на този сборник.

28/85 г.

ДОКЛАД
на Георги Атанасов
за среща с първите секретари на ОК на БКП –
18 януари 1985 г.

Другари,

През последното десетилетие бяха постигнати значителни успехи в укрепването на единството на българската социалистическа нация, на нейната етническа монолитност. Това е голямо завоевание на Българската комунистическа партия, на нейната ленинска априлска линия.

В началото на 70-те години бяха възстановени българските имена на потомци на насилствено помохамеданчените в миналото българи от Смолянски и на значителна част от Пазарджишки, Благоевградски и други окръзи. С това бе поставено началото на възродителния процес, на избистрянето и укрепването на българското национално съзнание на това население и неговото още по-активно включване в строителството на социалистическото общество.

През последните няколко години в съответствие с обективната тенденция на тежнение на българските цигани към българската социалистическа нация, диктувана от целия ход на нашето обществено развитие, и във връзка с подмяната на паспортите около 250 хил. цигани приеха български имена. По този начин беше пресечена тенденцията към турчеене на една част от тази група и се създадоха предпоставки за нейната консолидация в българската социалистическа нация.

Заедно с това продължи работата за възстановяването на българските имена на онази част на помохамеданчените в миналото българи и на лицата от смесени бракове, които не бяха обхванати от възродителния процес през 70-те години. В хода на работата в редица окръзи и особено в Кърджалийски окръг се оказа, че лицата с български родов корен са много повече, отколкото се предполагаше първоначално. Документално се установи, че в много райони т. нар. “български турци” са в действителност потомци на помохамеданчени в миналото българи, които в различни периоди, в една или друга степен, са се турцизи-

рали. Този процес е продължил и в края на XIX и през XX век в условията на независима българска държава, главно чрез въздействието на религиозните дейци и смесените бракове.

Отначало ставаше дума за няколко хиляди души, а след това започна по същество един лавинообразен процес. В хода на работата се пристъпи към проучване на родовия корен на отделни граждани и фамилии. Тези проучвания, към които се насочи самото население, потвърдиха българското потекло на цели села и райони. Възстановяването на имената на лицата от смесени бракове и на помохамеданчените в миналото българи от района на селата Комунига и Черноочене показва, че коренът на тези български родове е от други краища на Кърджалийски окръг. По същество вече документално е установено, че в района на Крумовград, Момчилград, Джебел и другите общини населението е българско по своя етнически произход и принадлежност. Намерени бяха икони, християнски погребения, разкрити бяха елементи в топонимията, бита, облеклото и други документи, които показват българския произход на населението. Всичко това водеше и не можеше да не доведе до преосмисляне на собственото минало на всеки гражданин, до свободно изразена воля от трудещите се да заменят своите турско-арабски имена с български.

Разбира се, това не беше стихийно, а организиран процес, който се съпровождаше с непрестанна и целенасочена политическа и организаторска работа на Окръжния и общинските комитети на партията под ръководството лично на първия секретар на Окръжния комитет другаря Георги Танев. Именно поради това процесът се разви бързо и обхваща целия окръг.

Под въздействие и на обстановката в Кърджалийски окръг в редица други окръзи се създадоха допълнителни възможности не само да се разгърне, а по същество и да завърши замяната на турско-арабските имена с български.

Към 14 януари са възстановени българските имена на над 310 хил. души – от които в Кърджалийски окръг – 214 хил.; в Хасковски окръг – 41 хил.; в Пловдивски окръг – 22 хил.; в Пазарджишки окръг – 5 хил.; в Силистренски окръг – 35 хил.; в Старозагорски окръг – 11 хил.; в Бургаски окръг – 9 хил.; в Благоевградски окръг – 3 хил. Във всички тези окръзи (с изключение на Силистра и Бургас) по същество се създаде нова обстановка – завърши замяната на имената на гражданите в съответствие с техния български родов корен.

Успешното развитие на процеса в един сравнително много кратък срок се основава главно на големия авторитет и доверие към нашата партия и нейния Централен комитет. Показател е за завоеванията в социално-класово, политическо, културно и битово отношение на тези наши граждани, постигнати в резултат на последователното провеждане на априлската линия на партията във всички райони на страната, във всички области на живота. Този успех се определя и от обстоятелството, че замяната на имената се извърши на основата на широка организаторска и политическа работа от окръжните комитети на БКП, лично от техните първи секретари. Особено активно и с високо чувство на отговорност действуваха и органите на Министерството на вътрешните работи. Политически и организационно-практически това сложно дело непосредствено се направлява и ръководи от другаря Тодор Живков.

Възстановяването на българските имена е труден, сложен, в някои отношения болезнен процес. Протурските националистически елементи се опитаха да използват тези особености на кампанията, за да организират безредици в Момчилград, Джебел, Бенковски и други общини. Опитите за безредици, както и другите форми на съпротива, бяха ликвидирани бързо и категорично от органите на Министерството на вътрешните работи, от партийния и държавния актив. Органите на Държавна сигурност разкриха и две антидържавни групи, сформирани през месеците ноември и декември на миналата година, когато най-активно се работеше за възстановяването на имената. Националистическите елементи бяха изолирани и обезвредени, което даде възможност работата да се доведе до успешен край.

Възстановяването и приемането на български имена е дело изключително. То изразява сложната същност на един дълбок обновителен процес, който протича в недра на част от нашия народ.

— Това е преди всичко исторически акт, с който се заличава последният белег на турското робство върху снагата на нашия народ и се създават качествено нови условия за укрепване на неговото национално единство, на неговата морално-политическа сплотеност.

— Това е дълбоко прогресивен процес, който ще има за последица окончателното утвърждаване на българското социалистическо патриотично самосъзнание сред онези граждани, които в различни етапи на миналото, с най-различни средства и подбуди, са били отдалечавани от чистите извори на българския национален дух.

— Това е революционно дело, с което се нанася силен удар на

турския буржоазен национализъм и на неговите непрестанни опити да раздвоява и трови съзнанието на част от българските граждани. Ускорява се процесът на тяхното освобождаване от религиозни, консервативни и националистически отживелици. Премахват се предпоставките за отъждествяването на религиозното и етническото, което водеше до устойчивост на турския буржоазен национализъм.

Приемането на българските имена и задълбочаването на възродителния процес фактически ще улесни борбата срещу отрицателните последици, свързани с компактността на това население.

— Това е дело с интернационално значение. Ограничава се влиянието на реакционна Турция, на САЩ и НАТО върху това население, нанася се удар върху опитите да го използват за дестабилизиране на нашата страна. Обстоятелството, че НР България граничи с две натовски страни, и сложната международна ситуация правят нетърпимо съществуването на такова положение, при което чужди на нас сили се опитват да си играят със съдбата на т. нар. български турци, да ги противопоставят на собствената им родина, на собствените им интереси. Както е известно, турско-арабските имена на част от нашите граждани се използват от реакционните сили в съседна Турция, за да претендират за това население, да се опитват да говорят от негово име, произволно да определят неговата национална принадлежност.

Завършването на процеса окончателно ще сложи край на това положение. И това дело има не само патриотично и общонационално, но и класово значение и смисъл. Той обективно служи на интересите на социализма в нашата страна, на интересите на социалистическата общност. Съдействува за укрепването на позициите на НР България като преден пост на Варшавския договор на Балканския полуостров.

Следователно това е процес с дълготрайни последици, с изключително важно, съдбовно значение за нашия народ, за българската социалистическа нация. Той може правилно да се оцени единствено в контекста на социално-икономическото и политическото развитие на българското общество на съвременния етап, в контекста на същността на априлската линия и политиката на партията и нейната работа и борба за морално-политическото единство и сплотеност на трудещите се. Накрая той може правилно да се оцени, когато се разглежда в контекста и на съвременната международна обстановка.

По думите на др. Тодор Живков проблемът за укрепване на националното единство в Народна република България е изключително ва-

жен. Той е и следва да бъде един от централните въпроси на борбата за изграждане на развито социалистическо общество. Ето защо – продължава др. Тодор Живков – нашата партия, Централният комитет и Политбюро смятат за своя основна грижа разработването и последователното осъществяване на научен, марксистко-ленински, класово-партиен курс за превръщането на българската нация в нация социалистическа.

Оценен от тази позиция, процесът, който се развива сега, е в съзвучие с нашата неизменна линия, с подхода, който сме възприели и провеждаме. Тази линия, този подход завоюваха сериозни успехи. Жизнеността им, плодотворността им са потвърдени от живота.

Стратегическата линия и основните задачи, които осъществяваме сега, са: всестранно издигане на социално-икономическото, културно-идеологическото и битовото развитие на тези наши граждани, още по-активно им включване в изграждането на развито социалистическо общество, непримирима и настъпателна борба срещу проявите на турския буржоазен национализъм, ислямския фанатизъм и битовия консерватизъм, формиране на боево класово-партийно, наше българско патриотично социалистическо самосъзнание, създаване на необходимите материални и духовни предпоставки за пълното им приобщаване към българската социалистическа нация.

Процесите на изменението и развитието на националното самоосъзнаване са закономерни, но същевременно това не са само стихийно протичащи процеси. Тяхната сложност и противоречивост в никакъв случай не означават бездействие. Напротив, нужно е настъпление, постоянен стремеж за движение напред, и то не само движение изобщо, а движение съответстващо на сегашните мащаби и темпове на динамично изграждане на развитото социалистическо общество; движение, което би позволило да задълбочим и да ускорим процеса на приобщаване на всички граждани към нашата социалистическа нация и в едни кратки за историческите процеси граници да завършим това дело.

Както е известно, сега съществуват редица негативни факти и явления, които обективно забавят и затрудняват приобщаването на тази част от населението към нашия народ, към делото на социализма. В много случаи се проявява противодействие на този процес. При това редица специфични условия на работа с т. нар. български турци, между които основно място заемат и имената, на практика водят до възпроизвеждане на негативните явления, което означава, че ако не ги оценим правилно и не вземем необходимите мерки, в бъдеще могат да

ни поставят пред много по-сериозни трудности. Както показва опитът в Кърджалийски и някои други окръзи, сега са на зряла степен условията и са създадени предпоставки с оглед окончателно и безвъзвратно да откъснем това население от турцизма. Замяната на турско-арабските имена с български е от решаващо значение за този справедлив, закономерен и прогресивен процес.

Такава е оценката на Политбюро на Централния комитет на партията за извършеното в Кърджалийски, Хасковски, Пловдивски и редица други окръзи.

Сега главната непосредствена организационно-политическа задача е да се закрепят постигнатите резултати. Възстановяването на имената трябва да се разглежда само като едно добро начало. Не може и да става дума за отслабване или за подценяване на работата, която тепърва следва да бъде извършена.

Най-важното, най-същественото, което ни предстои, се заключава в преодоляването на влиянието на турския буржоазен национализъм върху това население и възстановяване на неговото българско патриотично социалистическо съзнание. На тази основа постепенно да се ликвидират религиозният фанатизъм и битовият консерватизъм, да се даде мощен тласък на процеса на пълното приобщаване на тези граждани към българската социалистическа нация, към делото на социализма и политиката на Българската комунистическа партия.

Това е задача с историческо значение. Това е ключов проблем на цялата ни политика, на всички дейности, които разгръщаме сред българите, чиито имена бяха възстановени в хода на обновителния процес. Кадрите, комунистите, целият наш актив следва да живеят с тази задача, тя трябва да пронизва всичко, което вършат, трябва да бъде критерият за оценката на техните делови и политически качества.

Наложително е преди всичко дълбоко да се изменят съдържанието и насоките на идейно-политическата и възпитателната работа сред хората, приели български имена. Главното в тази дейност следва да стане тяхното патриотично и класово-партийно възпитание, формирането на убедеността им, че са част от българската социалистическа нация, че Народна република България е тяхната родина, че националното им осъзнаване и комунистическо възпитание се превръща в главен измерител на тяхната преданост към делото на социализма. Необходимо е в системата на политическата просвета да се премине към изучаването на дисциплината "Народна република България – на-

ша социалистическа родина", като включеният в нея материал се обогатява с резултатите от местни изследвания, от различни научни открития и допълнителни теми, утвърждаващи историческата правда за българския етнически произход на това население, за неговото насилствено турцизиране, за реакционната роля на турския буржоазен национализъм, за истинските цели на реакционна Турция, САЩ и НАТО. В този дух следва да се преустрои и цялата агитационна работа. Груповите беседи, единните политически дни и особено индивидуалната работа трябва да служи преди всичко за утвърждаване на българско социалистическо национално самосъзнание.

Следва да се преустрои работата и на Домовете за политическа просвета, на партийните университети, на дружествата за разпространение на научни знания "Георги Кирков". Те трябва да разгърнат широка лекционна пропаганда, да организират курсове и семинари по проблемите на патриотичното и класово-партийното възпитание.

В този дух да се организира работата на местните средства за масова информация – вестници, радиоуредби и пр. Да се формират групи от местни и привлечени от други места кадри за събиране на материали и доказателства, утвърждаващи българския произход на това население, да се използват възможностите на библиотеките и музеите, на научните институти и учебните заведения.

Поновому да се постави въпросът за борбата срещу турския буржоазен национализъм. Ако досега той се разглеждаше като отклонение от класово-партийната позиция на лица, принадлежащи към т. нар. турска етническа група, то вече трябва да стои като проблем за недопустимост на такива прояви от страна на хора, които принадлежат към българската нация. Тук няма място за никакви компромиси, за най-малки отстъпки. Тези прояви следва да се изкореняват без остатък.

Ние уважаваме религиозните чувства на гражданите и не посягаме на установените в тази област порядки. Заедно с това търпеливо, с такт и умение следва по-целенасочено да утвърждаваме социалистическите граждански ритуали, като се преодоляват различните форми на духовно и политическо обособяване. Крайно време е да се премахнат одаите, да се пренесе духовният и политически живот, общуването между хората в читалищата и клубовете. Необходима е персонална оценка на поведението на ходжите и другите духовни лица, с оглед да се отстраняват тези, които са проводници на турското влияние, които агитират и организират съпротива на възродителния процес. Наред с

това окръзите и двете мюфтийства трябва да изработят и осъществяват цялостна програма за политико-възпитателна работа с мюсюлманските духовници, с оглед те не само да не пречат, а активно да съдействуват за възстановяването на българското национално съзнание.

Специални мерки са необходими в сферата на образованието. Процесите в окръзите, където се възстановиха българските имена, показват, че трябва да се отделя особено голямо внимание на работата с учащите се и учителите. Преди всичко следва да се направи персонална оценка на поведението на всички учители и възпитатели и се отстраняват тези, които заеха неправилна позиция и не желаят да пресомислят своето поведение, като се насочат в други сфери на живота. Някои от тях трябва да се изпращат в други райони на страната. На мястото им да се назначават за учители хора, които стоят на правилни позиции. Там, където не достигат кадри, такива да се пренасочват от други окръзи. За следващата учебна година отдел "Кадрова политика" на ЦК на БКП и Министерството на народната просвета да разпределят с предимство млади педагогически кадри от ВУЗ-овете, както и опитни педагози, които да бъдат изпратени в такива училища. За тях да се предвидят специални материални и морални стимули. Едновременно с това Министерството на народната просвета следва бързо да усъвършенствува учебните програми, учебниците, да приведе цялата документация на училищата в съответствие с новите имена.

Комсомолът и училищните ръководства да разработят конкретни възпитателни мероприятия за учащата се младеж и най-вече за средношколците. Като се използват часовете на класния ръководител, по история, география и литература, както и по други предмети и извънкласната дейност, трябва да се организира широко популяризиране на историческите материали и данни за българския произход на тази част от населението, да се провежда изследователска и събирателна дейност в тази насока. С всички възможни средства да се утвърждава българското социалистическо патриотично съзнание у подрастващите.

Особено важна роля за формирането на българското патриотично съзнание има повсеместното ползване на българския език. Ако доскоро ние говорехме и вземахме мерки за неговото утвърждаване предимно на обществени места, то сега въпросът стои за превръщането му в матерен език на цялото това население. Това трябва да бъде задължение от особена важност на всички обществени органи и организации, на държавните и стопански органи, на цялата партия.

Нужно е да се засили културната дейност в съответните селища. За тази цел е необходимо да се включат по специален план и централните културни институти, и най-изтъкнатите ни представители на изкуството.

Голяма роля могат да изиграят здравните кадри, които поради естеството на своята дейност имат достъп до всеки дом, контактуват с много хора. Те също трябва да бъдат оценявани от гледна точка на позицията, заета от тях в обновителния процес, и да се вземат решителни мерки срещу тези, които създават трудности, включително преместване в други райони на страната или дисциплинарно уволнение.

Както при възстановяването на имената, така и в работата за утвърждаване на положителните процеси, кадрите трябва да бъдат водещи. Ето защо е необходимо окръжните и общинските комитети на БКП да направят оценка за участието на ръководните кадри. Такива оценки трябва да приемат и обществените организации – Отечественият фронт, Българските професионални съюзи, Димитровският комунистически младежки съюз, комитетите за работа сред жените и други, а също така държавните органи и стопанските организации. Следва да се препоръча и на БЗНС да направи оценка на своите кадри. Тези, които са проявили колебание и неверие, и особено враждебна дейност, следва да получат необходимата оценка, с тях смело трябва да се разделяме и на мястото им да издигаме дейци, които поддържат и провеждат последователно партийната линия и политика. Такива оценки трябва да направят за своите членове първичните партийни организации, да разгледат поведението на партийните членове, да вземат решителни мерки срещу всички, които са замесени в антибългарски и антисоциалистически провокации. Смело да се приемат за членове на БКП измежду онези, които са проявили активност при подмяна на имената, които последователно подкрепят партийната линия.

Изобщо в кадровата ни работа е нужно да се прилага следният подход: да се дава път в партийния, стопанския, административния и общественния апарат на кадрите, които се борят за утвърждаване на българското национално съзнание, на тези, които последователно отстояват партийната линия и политика.

В това отношение специално внимание да се обърне на работата с тези наши граждани и активисти, които и преди имаха български имена. С тях следва да се провежда системна политико-възпитателна работа, за да се убеждават в голямото историческо значение, смисъла и

целта на извършваната работа по възстановяването на българското национално съзнание на тази част от населението. От тях, от всички кадри и органи, от обикновените трудещи се трябва да се изисква да проявяват максимално внимание, топлота и отзивчивост в работата с хората, които приеха български имена, морално да ги подкрепят, да съдействуват всячески за утвърждаване и развитие на процеса на утвърждаване тяхното национално съзнание. Особено е важно в този дух да се работи в трудовите колективи. Решително трябва да се пресичат всякакви прояви на надменност, на обидно отношение към хората. Който допуска такива отчуждаващи прояви, следва да се наказва партийно и служебно. Особено важно е сега да се организират тържества и народни веселия по села, заводи и училища по случай връщането на новите паспорти.

Окръжните и общинските народни съвети да разработят и осъществяват широки програми за ускорено изграждане на училища, целодневни детски градини и ясли в тези селища и квартали, с оглед най-пълно да се обхванат във възпитателния процес всички деца. Необходимо са специални грижи за изграждане на училища, за поддържането им в добро състояние, за разгръщане на културно-масовата и просветителна дейност в тях. Трябва да се подобрят грижите за благоустрояване на селищата и подобряване на транспортните връзки. За всички тези нужди ще бъдат отпуснати целево значителни средства, но следва да се мобилизират и местни ресурси и сили на стопанските организации и други. Министерството на производството и търговията с потребителски стоки да вземе мерки, за да осигури с предимство продоволствени стоки и строителни материали за селищата в тези райони.

Основната част от хората вече възстановиха българските си имена, без това да предизвиква сложни ситуации. Независимо от това е необходимо още веднъж да се напомни, че трябва повсеместно да се засилва бдителността. Не е изключено някои вражески елементи под въздействието на засилващата се подстрекателска пропаганда от буржоазна Турция да се опитват да пречат на възродителния процес. Необходимо е да съществува строг ред и дисциплина навсякъде, където живеят и работят хора, да се охраняват добре всички важни обекти и особено обществени и държавни учреждения, стопанските организации и пр. Това е особено необходимо по отношение на мините и други места, където се съхраняват или използват взривни вещества.

Всички прояви на вражески елементи и антисоциалистическа про-

паганда и действия следва да се пресичат решително и безкомпромисно. Лицата, които се противопоставят на укрепването на патриотичното единство на трудещите се, да се изолират, включително и чрез изселване в други райони на страната.

Необходимо е да се направи цялостна преценка на извършената работа и да се даде нов мощен импулс на дейността за закрепване на постигнатите резултати. Затова препоръчваме на окръжните комитети на партията в Кърджали, Хасково и Пловдив да проведат пленуми. Такива пленуми и съвещания могат да се проведат в другите окръзи и в общините, а също така и от обществените организации. Тяхната главна задача следва да бъде обсъждането на работата за класово-партийното и патриотичното възпитание на населението.

Сега е особено важно да осигурим нашето ежедневно присъствие, постоянна и непосредствена работа и общуване с хората, преди всичко от ръководните кадри и актива, да засилим партийната грижа и контрол в това отношение. И главно – да не забравяме главните наши опори: партийните организации, комсомолските дружества, профсъюзните и отечественофронтовските организации, БЗНС, трудовите колективи.

Необходимо е да положим специални грижи за тяхното всестранно укрепване, да подготвим и изпратим набор от кадри с високо образование и подготовка за кметове и партийни секретари, за ръководители на обществените организации. По указание на др. Тодор Живков Секретариатът на ЦК ще осигури допълнителен щат за партийните и обществени органи и организации.

Другари,

Създалата се обстановка в страната налага процесът да продължи и в други окръзи: Бургаски, Сливенски, южната част на Шуменски окръг, районите на Герлово, Тузлука и Попово на Търговишки окръг, Силистренски, Варненски, Толбухински, Русенски, Великотърновски, Ловешки, Габровски, Плевенски и Врачански окръг. За отбелязване е, че някои от тези места се намират на проходите на Стара планина, важни направления, които имат стратегическо значение за националната отбрана и сигурността на страната.

Преди да се пристъпи към замяната на имената, е необходимо окръжните комитети на партията да извършат интензивна подготовка в рамките до един месец и да проведат процеса на възстановяване на имената в срок от около 10 дни.

Предстои да се извърши огромна организаторска, политическа и

идеологическа работа от окръжните и общинските партийни комитети под непосредственото ръководство на първите секретари.

В какви направления трябва да се насочат усилията, като се отчита досегашният опит?

— Да се изградят оперативни щабове към окръжните и общинските комитети на партията и оперативни групи за работа във всяко село, махала, квартал и трудов колектив.

— Да се организира активна проучвателна работа от окръжните и краеведските институти (музеи, държавни архиви, библиотеки и др.) на исторически материали, факти, доказателства, за селото, за основателите на селото, за връзките на хората с другите населени места, в т. ч. и с тези, които са приели българските имена, за произхода на това население, за доказване на неговия български корен.

На окръжните комитети на партията ще се предоставят от Централния комитет материали за ползуване, които ще съдържат документи, доказателства и факти в исторически аспект с общонационално значение и за съответните райони на страната.

Широко да се пропагандират тези материали чрез окръжните и местни вестници, радиоуредбите, лекционната пропаганда в училищата, комсомолските дружества, населените места и трудовите колективи.

— В групите за работа с хората да се включват активисти и кадри с висока идейна и класова закалка, и кадри, сменили имената си. Особено важно е активно да се включат и участвуват ръководните кадри, активистите, комунистите и комсомолците от самото население – масово. Работата и разговорите на тези групи да започват на първо място с известните авторитетни лица в селото, махалата, квартала, общопризнатите обществени дейци и деятели, стопанските ръководители, първенците производственици, учителите, хората на изкуството, духовните лица, главите на влиятелните родове и др.

— Специално внимание да се отделя на конкретната индивидуална работа с всяко семейство, с всеки отделен човек, с оглед да бъде обхванат от нашата работа и убеден да възстанови името си.

Нашата дейност трябва да се организира и провежда така, че да се пази достойнството на хората, те да чувствуват доверие, да имат възможност сами да вземат решението за преименуване. Всеки друг подход може да ги отдалечи, особено работническата класа и интелигенцията. В заводите и учрежденията в градовете грижата за преименуването трябва да се поеме непосредствено от техните партийни ор-

ганизации, от стопанските и административните ръководства.

— Особено е важно да се търси и постига личният пример на комунистите, на кадрите от всички нива на ръководните органи и организации, населените места и трудовите колективи.

— Да се създава стройна организация за единодействие на всички органи и организации в окръзите и между окръзите, където се провеждат мероприятия. Особено важно е да се разработят оперативни планове за работа в големите населени места. За тях трябва да се осигурява голяма концентрация на кадри, широка мобилизация на целия актив, на доброволните отряди.

— Да се повиши бдителността по всички линии и на всички нива, като се осигурява надеждна и сигурна охрана на държавни и обществени сгради и стопански обекти. Предварително да се отстраняват от населените места вражеските националистически елементи и онези лица, които нямат открити прояви, но сме убедени, че ще се противопоставят на процеса.

— Окръжните комитети, съобразно конкретните условия, да разработят конкретни подходи за работа и ръководство, които да се основават на пълната убеденост и готовността на хората да възстановят имената си, процесът да приема доброволен характер. Да се действа внимателно, но твърдо. Започнатото да се довежда докрай. Без шум и усложнения всяка битка трябва да бъде спечелена, щом е започнала. Никакво колебание, никакво отстъпление!

В Разградски и част от Шуменски и Търговишки окръг, където няма да се провеждат мероприятия, естествено ще има отражение от работата в съседните окръзи и от политическата обстановка там. Това изисква окръжните комитети да вземат мерки за повишаване на бдителността по всички линии и на всички равнища. Да се затегнат редиците, да се въведе висока дисциплина и организация във всичко и навсякъде. Националистическите елементи да се държат под око, да се следи тяхното поведение и действие, да се парират решително всякакви открити прояви на недоволство.

Особено внимание да се отдели на работата с интелигенцията, с учителите, с учащата се младеж и Комсомола. В трудовите колективи, в първичните партийни организации, с комунистите и кадрите да се започне широка политическа работа за издигане на по-високо ниво на класово-партийното и патриотичното възпитание. В тази връзка да се презегледа тематиката на партийната учебна година, на лекционната

и масова пропаганда.

На тези кадри и активисти, които желаят да приемат български имена, да не се противодействува, широко да се обявява за тази тяхна готовност и за правото на всеки гражданин на Народна република България да се преименува.

Да се определят длъжностни лица, които да организират в окръзите активна изследователска дейност от местните институти, учени и деятели, за издирване на историческите документи, факти и доказателства от различно естество, потвърждаващи българския родов корен на това население, на родния край.

Някои окръжни комитети поставят въпрос как да се постъпва с тези наши граждани, които временно пребивават на тяхна територия и имат турско-арабски имена. Би следвало да се подхожда конкретно: за лицата, които са от окръзи, където процесът е завършил, да се изисква документ за самоличност с българско име. Без това да не се приемат нито на постоянна, нито на временна работа. Сега това се отнася за жители на Кърджалийски, Хасковски, Пловдивски, Пазарджишки, Старозагорски и Благоевградски окръг. За другите окръзи ще се дадат допълнителни указания от Централния комитет.

За работата със студентите, а също така и с художествено-творческата интелигенция в София ще има допълнителни указания. Тук искам само да отбележа, че замяната на имената на студентите ще се извърши по родните места и в срокове, в съответствие с кампанията в окръзите, от които са младежите.

Другари,

Това са въпросите, които трябваше да доложа на днешното съвещание. Задачите, които ще решаваме, са изключителни по своята същност и значение. Те изискват организираност и висока отговорност. Сега е нужна широка мобилизация на кадрите, на целия актив на партията, на обществените, държавните и стопанските органи и организации, на всички комунисти в съответните окръзи и общини. Кампанията трябва да се провежда с политическа острота, в дух на сплотеност и единство, на патриотичен подем и готовност за труд и борба за великото дело на партията, за разцвета на майка България.

28а/85 г.

Строго поверително !

ИЗКАЗВАНЕ

**на др. Годор Живков на срещата с членове на Политбюро и секретари на ЦК на БКП, първите секретари на окръжните комитети на партията и други отговорни партийни, държавни и обществени дейци относно резултатите от заменянето на турско-арабските имена с български
18 януари 1985 година**

Другари, позволете ми да кажа няколко думи.

Всички ние знаем, че така наречените български турци, които се водят като етническа група в България, нямат нищо или почти нищо общо с Турция, в този смисъл, че те не са част от турската етническа група, а са асимилирани българи през време на петвековното турско робство. Това е исторически доказано.

Освен това българската буржоазия след Освобождението извърши голямо предателство, особено през 1912–1913 г., когато рязко се увеличи така наречените български турци. Защо българската буржоазия е направила този подарък, аз не мога да кажа, но това е едно голямо нейно предателство.

След Девети септември ние също така не урегулирахме този процес, а създадохме всички условия да продължи потурчването на една част от нашия народ. Ние сме марксист-ленинци и много добре знаем и разбираме какво значи национален проблем, какво значи етническа група. Ако вземем така наречения македонски въпрос, всички знаем как стои въпросът с това население и в Пиринския край, и във Вардарска Македония – сегашна република Македония, – и в Егейска Македония (в Тракия). Известно ни е, че това не са никакви македонци, а са чистокръвни българи, защото там е бил един от главните центрове на българщината – и културен, и т. н. Защо беше необходимо тогава на нашата партия да провъзгласява македонска националност в България и че в Пиринския край живеят македонци? Ние бяхме дали, така да се каже, културна автономия на този край. И там дълго

време се разпореждаха югославяните, а не нашата централна власт.

Какви са фактите? Там бяха наказани много другари и цели ръководства бяха сменени заради това, че не провеждат последователно линията на Централния комитет на партията по отношение националността на това население.

Но, както знаете, след Априлския пленум чрез един маньовър, без да се усетят югославяните, за няколко дни цялото население в този край осъмна като чистокръвни българи. Това население живееше постоянно с чувството на потиснатост, че то ще бъде разменна монета с Югославия и че един ден ще го предадем на югославяните било за Царибродско, било за някои други райони и т. н.

Вие знаете какво направихме тогава, подробности не са необходими, и работите се уредиха. Можете да си представите какви трудности щяхме да имаме сега, ако в този край – Пиринския край – се разпореждаха югославяните. Защото една беше обстановката при Коминформбюро, друга е обстановката сега. Ние не претендираме за територии. Първото посещение след Априлския пленум в Югославия от наша страна беше посещението на парламентарна делегация, която аз водих. Нямах договореност с югославските другари и лично с Тито, че ще станат политически разговори, формата беше да бъде парламентарна делегация. Случаят е известен, има стенограма от посещението на първата парламентарна делегация. По същество Тито и хората около него отказаха да разговарят с мене, а разговаряха с един друг член на делегацията. Те не заявиха, че не желаят да разговарят, но фактически не разговаряха с мен. Но независимо от това, след като се върна нашата делегация, се състоя заседание на Централния комитет на партията, на което аз обосновах нашата линия по така наречения македонски въпрос, в този смисъл, че в пределите на Югославия – във Вардарска Македония – може постепенно да се формира македонско национално съзнание, изхождайки от историческите предпоставки: първо, че това население живее в Югославия, второ, че е участвувало във въоръжената борба и т. н. Но що се касае до населението в Благоевградски окръг, то няма нищо общо с тази историческа съдба, това е българско население. Както знаете, оттук започнаха разправията с югославяните.

На една следваща среща аз поставих на Тито и на други югославски ръководители въпроса: защо претендирате за 350 хиляди население? Изселниците са много повече в Пловдивски окръг и други части

на България, или не по-малко. Тях абсолютно не ги интересуват тези изселници. Тях ги интересува територията на Благоевградски окръг. Не е ли ясно защо се интересуват? Но това е история, въпросът се ликвидира. Това не значи, че в Благоевградски окръг всичко е решено, защото има някои факти, особено сред учащата се младеж. В един автобус някой казал, че е българин, останалите спират автобуса и го свалят. Но това са изолирани факти.

Така че не можем да кажем, че югославяните не продължават да работят. В Скопие продължават да работят. Но въпросът е вече исторически решен.

Как стои въпросът с така наречените български турци? Какво е станало? И това, другари, е станало след Девети септември, след революцията. Те са заели главните подстъпи към границата. Вземете Кърджали, вземете проломите към Марица и други места – те са ги окупирали. Главните направления в Родопите – също. В Асеновградско има турски села. Това е ключът за Родопите. Ние като се огледахме напоследък, видяхме, че те държат много стратегически позиции от гледна точка на избухването на една бъдеща война. Ето така стоят въпросите. Какво да правим? Трябва да си дадем сметка защо ЦРУ разчита, че и в България може да има такива събития, каквито станаха в Чехословакия, Унгария, Полша? Ние знаем, че в България няма условия за сбъждане на такива техни очаквания. Очевидно главно те разчитат на Турция и работят.

Тук дойдоха пратениците на Еврен и веднага, за 2-3 часа, целият Кърджалийски окръг знаеше всичко. Виждате каква агентура имат. Те организираха телевизионни предавания не главно за Турция, а за България, за българските турци. Американците правят спътник – те казват, че го правят за Турция, но той е главно за България, – за да осигурят телевизионни и други предавания, пропаганда и т. н.

Следователно, ако ние сега не направим това, за което тук говори др. Атанасов, след една година ще бъде късно, изхождайки от международната обстановка, от противоречията на Турция с Гърция, противоречията с арабски страни, вътрешната обстановка в Турция и т. н.

Еврен изпрати свои посланици – началника на неговия кабинет, който е военен, беше един от командващите на една от армиите по нашето направление, сега е пенсионер, но приближен на Еврен, завежда му кабинета, и още един от кабинета. В писмото послание, което те ми дадоха, беше внимателен. Той започва “Приятелю...” и т. н., но

поставя въпроса за преименуването на българските турци. Какво заявих по повод това послание на Еврен? Аз категорично заявих, че така наречените български турци не са част от турската нация, абсолютно не са и нямат нищо общо с турската нация. Така наречените български турци са част от българския народ и исторически са свързани, и сега са свързани с нашия обществен строй. Така ще бъде и в бъдеще. Следователно те нямат абсолютно никакво право да се вмесват в нашите вътрешни работи, тъй като това е нарушение на международните правни отношения. Това е първият въпрос.

Що се касае до преименуването, по нашите закони всеки български гражданин има право да си смени името, стига за това да подаде молба, и никой не може да му откаже да си смени името. Казах им: Вероятно вие имате предвид българомохамеданите, които регулярно си сменят имената. Така че това е по нашето законодателство. Освен това – казвам – вие също имате такова законодателство. На всички изселници от България – те бяха 200 и няколко хиляди – още с встъпването на турска земя вие им сменихте имената. След това им напомних: как ще погледне господин Еврен, ако ние публикуваме някои части от вашата Конституция без коментар в нашия печат? В тяхната Конституция още при Ататюрк е записано, и в сегашната Конституция е запазено, че всеки гражданин на Турция автоматично е турчин по националност. Независимо какви бракове, каква националност е имал и пр., щом е гражданин на Турция – той е турчин. Това е единствената страна в света, която не признава никаква националност. Там има 9–10 милиона кюрди, има араби, но те не ги признават. Това е вторият въпрос.

Третият въпрос е за така наречените изселници. Аз им казах, че съм свързан с историята на този въпрос, тъй като вече много години съм ръководител на партията и на държавата.

Какво беше положението до Априлския пленум на Централния комитет на партията? Нашето партийно ръководство стоеше на позициите, че не бива в никакъв случай да се разрешава изселване. Ние поддържахме тази линия до Априлския пленум. Няколко години след Априлския пленум на Централния комитет ние също провеждахме тази линия. Аз не си спомням коя година отново се върнахме към този въпрос и дойдохме до извода, че такава линия не е правилна, тъй като това постоянно създава напрежение и ние даваме коз, доказателство на турската страна постоянно да разгаря този въпрос. Аз предложих тогава на нашето ръководство да им кажем: ние сме готови да разре-

шим на тези граждани от турски произход, които желаят да се изселят, да се изселят. И както знаете, едно изселване се осъществи. Обаче след това те се окопитиха, разбраха за какво става дума и още при Сюлейман Демирел, а след това при Еджевит, в това число и при посещението на Еврен в България, един от въпросите, който винаги поставяха, беше, че те са против изселването. Даже Еврен заяви – това е вписано в документа – че родината на българите от турски произход, както те се изразяват, е България, че могат да се прекръщават и че не стои въпросът за изселване, освен за разделени семейства.

При посещението си Еврен постави въпроса за около 100 разделени семейства. При моето посещение в Турция те ги увеличиха на 1500. Ние ги проучваме сега и вероятно ще удовлетворим това искане. Но те категорично не се съгласяват по въпроса за изселването. А ние сме заинтересовани да се изселят 100–150 хиляди души. Щом желаят – да отиват.

Но въпросът не е до това дали сме заинтересовани или не, аз ви казвам защо променят своята тактика, защо говорят за република в Кърджали. Когато обявихме акцията за Странджа – Сакар, цели турски села от вътрешността на страната, където живеят добре, пожелаха да отидат на границата. Границата ги интересува.

Какво правим ние? Ние заменяме само арабските имена с български имена, което е по нашите закони. И въпросът трябва да стои така. Не бива да се шуми по тези въпроси – информацията е строго поверителна – а трябва спокойно тези, които желаят да си променят имената с български имена, да ги променят. Ние не събаряме джамии, те си стоят, ходжите си стоят, култовете се изпълняват и т. н. С тези въпроси не се занимаваме. Всеки български гражданин съгласно Конституцията има право да изпълнява каквато си иска религия и пр. Така че ние не засягаме религията, а имената си сменят. Но за всички е ясно какво значи това.

Какво остава? Остава Делиорман, целият Разградски окръг, Шуменски окръг, с изключение на тази част, за която се говори. Там въобще не бива да се поставя въпросът да се подменят имената, само който желае, доброволно, без абсолютно никаква акция. А на другите места: това, което изнесе др. Георги Атанасов. Доколкото мога да преценя, това е становище на Политбюро.

Разбира се, сред това население трябва да се работи. Главната пречка в бъдеще ще бъдат българите, а не това население. Българщината се е съхранила през вековете благодарение на тази съпротива.

Но това е останало и се предава. Въпросът е как да пречупим нашите кадри, да разберат, че това са техни братя и сестри. Трябва коренно да се измени отношението към тези хора. Кърджали е една поука. В Кърджали не отидоха ръководители от центъра, или българското национално съзнание, да променят имената, извършиха го местните кадри. Такава обстановка трябва да се създаде навсякъде. Какво ще правим с Делиормана, с Шуменско? Сега не бива да се занимаваме с този въпрос, той отпада.

За това се касае, другари.

Какво друго може да се каже?

Не бива да се шуми в печата, не бива да се дават широки информации на разни кръгове, защото ще почнат да философствуват и т. н. Само четири души знаеха за маньовъра, който извършихме в Благоевградски окръг, защото иначе щеше да се издаде дружината. Имайте предвид, че няма нищо, което се говори, даже в този състав, да не излезе и да не отиде до турското и югославското разузнаване и т. н. Затова трябва да се държи сметка какво ще говорим и какво ще правим.

Сега е необходимо да се организира партията, другарите от БЗНС, Отечественият фронт, жените, Комсомолът и пр. за изпълнение на тези мероприятия. Ние трябва да сведем до минимум възможността за предизвикване на инциденти, просто трябва да избягваме инцидентите. Но в края на краищата ние сме държава, и където се наложи, трябва да се парира всеки опит за противодействие.

Смяната на имената трябва да се превърне в празник на освобождението на това население от турско робство. По-нататък ни предстои отговорна работа за неговото пълно приобщаване към нашата нация, към нашата социалистическа държава върху основата на социалистическия патриотизъм, на интернационализма, на задачите, които решаваме вътре в страната, в нашата социалистическа общност и на международната арена, против турския национализъм и опитите на империалистическата реакция и нейните органи, особено на САЩ, да ерозират нашето общество и една част от нашите граждани.

Всичко това, другари, трябва да се проведе енергично, бързо, но спокойно и хладнокръвно, без да си изпускаме нервите. Аз съм оптимист и смятам, че използвайки опита на Кърджалийски окръг, тази задача ще се реши. Ние тук сме смятали Кърджали за крепост. А тази крепост я поддържаше бившият първи секретар, той я крепеше. Значи крепостта не беше в населението, а в първия секретар. Изпратихме

друг секретар и видяхме какво стана. Всичко се извърши за по-малко от 20 дни. Какво друго има? Може би първите секретари от окръзите, за които стана дума тук, др. Танев и другарите от комисията на политбюро да обсъдят някои въпроси, да ги конкретизират и доизяснят.

Що се касае до информацията, която ви дадох за срещата с Еврен, тя е само за вас.

Разбира се, това са въпроси, по които аз му отговорих и засегнах във връзка с така наречените български турци. След това аз минах в настъпление за пропагандата у тях и т. н. Така че не този въпрос беше главният, а въпросът за тяхното отношение, че ние нищо не пишем, а има какво да пишем за Турция, за редица неща, за антибългарската пропаганда, която се извършва напоследък срещу нас. След връщането на двамата пратеници на Еврен – трябва да кажа, че те се държаха добре, – в техния печат започна широка кампания. Но сега очевидно това се урегулира, независимо че тези пратеници заявиха, че техният печат е свободен. Сега работата започва да се нормализира. Могат да пошумят, но не е в техен интерес да шумят, защото цяла тяхна армия сега води сражение с кюрдите. Ние сражение не водим, а само сменяваме имената. Всеки може да си смени името. Аз като нелегален бях роден в Плевен. Моят фалшива карта беше от Плевен. Бях гражданин на град Плевен. Преди това аз не се казвах Живков, а Тодор Христов Тодоров. Бях се отказал от фамилното име за известен период от време. Всеки може да си смени името. Нашите закони дават тази възможност. Какво има за драматизиране? Сменят си имената – и толкоз. Джамииите си остават, ходжите си остават, църковни ритуали могат да се вършат. Няма нищо особено, само си сменят имената. Но сменяването на имената – това е исторически завой. Проблемът не е решен, но е исторически завой.

Благодаря, другари.

Централен комитет
 БЪЛГАРСКА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
 Телефон 84-01
 №...171...

София,...24 януари....1985г.
 До
 др. др. Георги Атанасов
 Стефан Вучков
 Атанас Константинов

ПРЕПИС ОТ РЕШЕНИЕ № 74
НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП ОТ 24 ЯНУАРИ 1985 Г.

1. За засилване на организаторската и политическата работа на партийните организации в трудовите колективи и малките населени места в Кърджалийски окръг утвърждава допълнителен щат от 46 политически работници за Окръжния и общинските партийни комитети: 13 – за общинските комитети, 18 – за партийни организатори в кметствата, 5 – за Дома за политическа просвета и 10 – в резерв на Бюрото на Окръжния комитет на партията.

2. Препоръчва на бюрата на Националния съвет на Отечествения фронт, на Централния съвет на Българските професионални съюзи и на Централния комитет на Димитровския комунистически младежки съюз да утвърдят допълнителен щат за подобряване работата на тези организации с населението и засилване на класово-партийното, патриотичното и интернационалното възпитание на трудещите се и младежта.

Вярно с оригинала :
 (Д. Димитров)

СЪВЕЩАНИЕ

**На Секретариата на ЦК на БКП и
 зам.-председателите на Министерския съвет
 30 март 1985 г. , Витоша**

ТОДОР ЖИВКОВ:

Един предварителен въпрос. Очевидно ние сега не можем да се занимаваме с проблемните въпроси и подходи, свързани с изпълнението на решенията на Февруарския пленум, тъй като са натоварени групи, които да подготвят разработката и решението на тези проблеми, и ние ще обсъждаме предложенията на тези групи.

Ние обаче имаме една конкретна ситуация сега – сричане на плана за първото, второто и третото тримесечие и опасност да бъде сричат планът за годината с всички произтичащи последствия за петилетката. По такъв начин има опасност ние да се явим пред конгреса с неизпълнена петилетка и с множество обяснения за тежката зима, за обективните условия и т. н.

Какво е необходимо да се направи сега във връзка с това? Най-напред необходимо е рязко подобряване на стила на работа. Ние трябва да видим не вървим ли към едно разпиляване на времето, към много и дълги заседания, към дълги съвещания, към въртене на хора и пр.

Трети въпрос – за тероризма. Ние вече имаме няколко терористични акции. Те са организирани. Особено тежка е тази с влака. Замисльт на тази акция е бил експлозията да стане в тунела, при което жертвите щяха да бъдат много повече. Но тя случайно е станала след него. Ние засега не можем да разкрием тези терористични групи. И трябва да се знае, че поначало е трудно да бъдат разкрити, тъй като взривовете могат да се командват от разстояние, по радиото, с часовников механизъм и т. н.

Така че ние трябва да разширяваме всенародната бдителност, хората сами да се организират. Навсякъде бдителност и охрана. Големи усилия се полагат, за да се разкрият терористичните групи, но вероятно това е организирано отвън.

Ние трябва да поставим въпроса за борбата срещу тероризма официално в Народното събрание. Но независимо от това трябва много сериозно да организираме вътрешна всенародна бдителност. За нея трябва да отговорят директорите, ръководителите. Ето сега още, при това първоначално затягане на бдителността, кражбите рязко намаляха, макар че ние не сме целели това. На много места се разкриват кражби на взривни материали, а дори и на оръжие. Ние трябва да отидем на засилени санкции в Наказателния закон и отговорност за охрана на обектите. Освен това да използваме Народното събрание за декларация на нашето политическо отношение към тероризма. Това трябва да бъде насочено и към предстоящия процес в Рим. Задачата трябва да бъде и политическа, и от вътрешен характер, и от външна гледна точка. Въпросът не е само икономически, а и хуманен, тъй като загиват невинни хора.

.....
 Всички казват за пленума: добре, но да видим сега какво ще направите. Изпълнението на решенията отгук нататък зависи от партийната и държавната дисциплина, от правилните партийни методи и стил на работа. Трябва да възстановим партийния контрол. Сега контрол няма, а има информация. Кой се занимава с тази информация – не се знае.

Много трябва да внимаваме, когато издигаме кадри от Комсомола, тъй като от Комсомола излизат сега кадри, които са много школувани да се изказват добре, да говорят добре, обаче хората, които поддържат контакти с младежта, са един на сто. Така че ние неправилно готвим кадри за нашата партия утре.

Що се отнася до турския проблем, ние сега предаваме на турското правителство една остра нота и след това ще минем в настъпление. Но засега ще почакаме. Нашето мероприятие е заложено на най-неблагоприятния вариант. Те ни тикат към него, обаче той не е в техен интерес. Другарят Петър Младенов ще проведе много сериозен разговор с техния посланик. Сега се навършват 25 години от клането на един милион арменци. Нашите организации готвят събрание с изложение пред целия свят. След това ще дойде на дневен ред кюрдският проблем. От 10 години в кюрдските райони на Турция съществува военна положение. Ако турското правителство не коригира своето поведение, ние ще минем в настъпление, макар че там започват да се чуват трезви гласове.

Какво да правим, на нашето поколение се струпаха много пробле-

ми, в това число и проблем, с който ние не можехме да не се занимаваме. Това са натрупани груби грешки по така наречения национален проблем.

Ако вземем нашите възрожденци Ботев, Коларов, Левски, те точно определят за каква България става дума. Говорят и за Одрин, и за Македония, и за Тракия. Вярно, че говорят и за федерация, но не отиват до предателство и жертва на територията на страната. А след Освобождението и след Благоев почнаха редица грешки една след друга, за да се стигне дотам, че Третият интернационал беше определил 4 района в България да станат отделни държави.

Георги Димитров отиде още по-нататък. Трябваше да се оправим с Пиринския край, сега с един милион турци и т. н.

Крупни грешки бяха направени от нашата партия. И те не бяха оправени до VII конгрес на партията. Не знам как сега ще напишем многотомната история на България, тъй като тези крупни грешки са натрупани и са достигнали до абсурди. Вие си спомнете нашите затруднения с Югославия и моята беседа с Брежнев. Ние предупреждавахме нашите кадри да не ходят в тяхното посолство, но то се пълнеше с наши партийни и държавни кадри. И влиянието на Югославия върху нашите кадри в онзи период беше много голямо. А сега те нямат никакво влияние сред нашите кадри.

Разбира се, Георги Димитров беше голям човек, честен човек, обаче повярва на тези пунгаши. И дори им е писал писмо: “Помогнете на българското ръководство, защото то е слабо.“ При нашето посещение в Югославия през цялото време Тито не разговаря с мен, той разговаря с Чанков. Е, след това беше принуден да разговаря с мен и дори да дойде в България.

А сега това са остатъци от нерешени в миналото проблеми. Ние не сме решили проблема с турците, обаче е направена една решителна стъпка. Ще минат 15–20 години и това ще се забрави. А след това ще трябва да настъпим и срещу религията им. Постепенно трябва ходжите, които сега са наши, да станат председатели на техните религиозни настоятелства. След няколко години трябва да настъпим много сериозно срещу исляма. И в училищата трябва да се въведе предмет. Има някои семейни и фамилни особености, които много силно укрепват семейството при турците. Турчинът, където и да ходи, се връща в семейството си, създава деца и т. н. Не бива да разрушаваме тази особеност, обаче постепенно трябва да я очистим от исляма.

Няколко други въпроси, които стоят на дневен ред за разглеждане.

Въпросът за строителството. Внесен е материал по този въпрос и трябва обстойно да го разгледаме.

Въпросът с металургията. Другарите, които досега разработваха материалите, ме разочароваха и ми омръзнаха. Аз ще внеса решение в политбюро временно да вземем ръководството на металургията в Централния комитет, като ще предложа да определите мен за отговорник, за да можем до края на годината да решим проблемите. Те са ясни, но ако не вземем мерки, след енергетиката това ще бъде следващият наш провал. И той вече започва.

На заседание с всички ръководители и специалисти в пълно единство и с голяма ерудиция всички те защитаваха своя проект. Аз не съм металург и за мен нямаше друг изход освен да не решаваме нищо на тези срещи, да се отлага решението, да се помисли, да се направи втора среща и т. н. След това стана и втората среща. Там изложих някои идеи и останах с впечатлението, че сме единодушни. Между другото дойде един японски бизнесмен и каза: защо се занимавате с количеството на метала у вас, вие имате достатъчно количество, въпросът е за качеството на метала. Същото, което говорих и аз. Сега е внесен доклад в Министерския съвет, който отново не е това, за което говорим. Няма смисъл повече да се занимаваме с този въпрос.

Що се отнася до цветната металургия, там работите вървят по-добре. Някога Сталин беше поставил задачата да се достигнат Съединените щати по производство на метал на човек от населението. И тогава това беше правилно. Но сега обстановката се измени. Сега страна, която произвежда много метал, е зле, защото проблемът стана друг. Проблемът стана: качествен метал, нови метали и нови материали, които да заместят металите, и т. н.

(Следват изказвания на редица другари и реплики на др. Тодор Живков.)

ПРАКТИЧЕСКИ МЕРКИ

за преодоляване на последствията от станалите инциденти и нарушения на обществения ред в някои райони в страната

1. Да се използват политическите и организационните сили, административните възможности на областните и общинските партийни, държавни и стопански ръководства и обществени организации за овладяване и контрол на политическата обстановка във всяко населено място, предприятие, учреждение и обект.

2. Да се предприемат бързи организационни мерки за укрепване работата с партийните активни, с държавните, обществените и стопанските ръководства и организации, като се ангажират с конкретна индивидуална и разяснителна работа сред населението.

Специални мерки да се вземат за включване в активна общественно-политическа и разяснителна работа на всички кадри, избрани в ръководните партийни, държавни и обществени органи.

Да се повишава личната отговорност на първите ръководители за политическата обстановка в техните общини, села и трудови колективи.

Под личната отговорност на стопанските и административни ръководители да се осигури нормална дейност във всички трудови колективи, да се повишава дисциплината и решително да се пресичат всякакви опити за стачки и други прояви, спъващи нормалния трудов ритъм.

3. В центъра на идеологическата, политическата и разяснителната работа да бъдат поставени следните акценти :

а) Нашата държава е правова, законите ни са демократични, те отговарят на интересите на всички трудещи се. Укрепването на дисциплината и реда, на чувството за отговорност са условие за успешно извършване на преустройството и по-нататъшната демократизация на страната. Няма да се допуска хаос, нарушаване на дисциплината. Решително следва да се пресичат опитите на тълпата и на отделни екстремистки елементи да поставят условия и да налагат диалог.

б) В България не е имало и няма турско национално малцинство. И занапред не ще се допуска да се подкопава единението на българската

социалистическа нация. Трябва да се разгръща работата за последователно претворяване в живота решението на Политбюро на ЦК на БКП “За по-нататъшно единение на българската социалистическа нация”.

в) Който не желае да живее и работи за делото на социализма, за напредъка на социалистическа България, няма да бъде задържан насила в страната ни. Новите закони дават възможност на всеки гражданин свободно да пътува в чужбина, да напуска страната ни и да се завръща в България. Молби за пътуване се приемат и паспорти се издават на желаещите, без да се изчаква 1 септември, както е записано в Закона за задграничните паспорти.

г) В България съгласно Конституцията и законите има пълна свобода на всички вероизповедания, включително и на исляма. Същевременно както и във всички страни по света, така и у нас религиозната принадлежност не определя националността на хората.

4. През следващите седмици и месеци да се организира широко запознаване на комунистите и на активистите от ръководствата на държавните, обществените и стопанските организации с дълбоко демократичната същност на решението на Политбюро за по-нататъшното единение на българската социалистическа нация, с решенията на Декемврийския и Майския пленум на ЦК на БКП, с документите на държавните органи, свързани с преустройството и перспективите, които се разкриват пред всеки български гражданин.

5. С помощта на областните и общинските комитети на БКП в партийните организации да се направи политическа оценка на поведението на комунистите в станалите събития, като се поставя акцент върху укрепването на авторитета и ролята на първичните партийни организации, на кадрите и активистите, които работят последователно по осъществяването на възродителния процес.

6. В общинските комитети на партията да се приемат критични оценки и да се очертаят конкретни задачи пред Отечествения фронт, Комсомола и профсъюзите за работа с отделни граждани, семейства и трудови колективи с цел приобщаване на населението към политиката на партията и разобличаване на вражеските екстремистки елементи.

В общините да се формират групи от добре подготвени юристи и други специалисти, които да дават отговор и съвети на гражданите по интересувачи ги въпроси във връзка с неотдавнашните изменения на законите.

7. Решително да се противодействува на опитите на външнополи-

тическите централи, турските средства на масова информация и някои екстремисти вътре в страната, които системно пречат на преустройството и строителството на социализма, опитват се да манипулират отделни граждани и групи. Във връзка с това следва да се засили бдителността и инициативата на всички партийни органи и организации, на държавните ръководства, на служителите в народните съвети, ръководствата на обществените организации и трудовите колективи.

8. Във в. “Работническо дело” и другите централни вестници да излязат поредица от редакционни статии по възловите въпроси на единението на българската социалистическа нация, преустройството и новото политическо мислене, в които да се разясни истината и да се даде отпор на чуждите спекулации във връзка с последните случаи на нарушаване на обществените ред.

В близките дни Българската телевизия да организира специално подготвена “кръгла маса”, на която да се даде компетентен отговор, свързан с измененията на законите, утвърдени на последната сесия на Народното събрание.

9. Някои неотложни въпроси :

а) Министерският съвет да реши някои неотложни въпроси, свързани с определяне размера на валутата и левове, които могат да бъдат изнасяни от страната от български граждани, пътуващи за чужбина.

б) Да се облекчи митническият режим, като се дадат възможности на лицата, които пътуват, да вземат толкова багаж, колкото могат да носят. Това да не се отнася за хранителните и за други дефицитни стоки, чийто износ е ограничен с постановление на Министерския съвет.

в) Държавна спестовна каса да осигури възможност на желаещите да изтеглят своите вноски без ограничения.

г) Областните и общинските народни съвети и асоциация “Вътрешна търговия” да осигурят редовно снабдяване с продоволствени стоки на населението в районите, където възникнаха напрежение и безредици.

д) Министерството на културата, науката и просветата и Министерството на народното здраве да изпратят свои компетентни служители, които да оказват помощ на място, с оглед да не се допускат отрицателни прояви в учебните и здравните заведения.

10. На мястото на партийните, административните и стопанските ръководители, които проявяват колебание при провеждането на партийната линия по единението на българската социалистическа нация и преустройството, смело да се издигат дейци, които активно я подкре-

пят и последователно воюват за нейното провеждане в живота.

11. Областните и общинските комитети на БКП и партийните организации да отделят специално внимание за засилване на работата сред интелигенцията, като особено внимание отделят на художественотворческите кадри, учителите и лекарите.

12. Областните и общинските комитети на БКП, областните и общинските народни съвети и кметствата в тясна координация с организациите на МВР да осигуряват засилена охрана на обектите на социалистическата собственост, на безопасността на кадрите и решително да пресичат всякакви опити за саботаж, вредителство, терор и диверсия.

Партийните и държавните органи да действуват решително срещу екстремистки настроените лица и групи, като предприеманите срещу тях административни и съдебни мерки се съпровождат с разяснителна работа за разобличаването и изолирането им. Широко да се използва в разяснителната работа словото на др. Тодор Живков на срещата с партийния, административния, стопанския и обществен актив на 29 май т. г.

Прокурорските и съдебните органи да участвуват активно в разясняването на измененията на законите, които утвърди Народното събрание, решително да подобрят своята работа при случаите, когато се нарушава социалистическата законност и е необходима ефективна защита на сигурността и обществения ред в страната.

Да се повишава политико-организаторската, идейновъзпитателната работа и личната отговорност на партийните, административните, стопанските и обществените дейци за възпрепятстване създаването на неформални групи, за ограничаване и преустановяване дейността на съществуващите.

13. Решително да се пресичат всички опити на неформалните групи (Клуба за подкрепа на гласността и преустройството, Дружеството за защита на правата на човека, Независимия профсъюз "Подкрепа", Независимия комитет по религиозните права и свободи на съвестта) за поставяне на въпроса за наличието на етнически малцинства в България и стремежите им за обединяване и взаимодействие с протурски настроени екстремисти в страната, за сътрудничество със западните пропагандни централи по този въпрос.

Министерството на правосъдието да даде указания на съдебните органи по места активно да участвуват в осъществяването на мероприятията за укрепване на обществения ред и дисциплината, за преси-

чане на действия, подкопаващи сигурността и законите на страната.

14. Възлага на др. Милко Балеv да информира посланиците на социалистическите страни у нас за станалите инциденти и за политиката на партията и правителството по въпросите на правата на човека, за измененията на законите от последната сесия на Народното събрание.

15. В близките дни др. Петър Младеноv или негов заместник да проведе разговор с главния мюфтия и да го информира за случаите на нарушения на обществения ред, за поведението на някои екстремистки настроени елементи с оглед да се осигури правилната позиция и подкрепа на мюсюлманското духовенство на политиката на българската държава.

16. БТА, "София-прес" и Радио София по специална програма да изготвят и разпространяват материали в чужбина, чрез които да разгласяват истината за станалите събития и да разобличават фалшификациите на чуждестранните средства за масова информация.

17. Отдел "Външна политика и международни връзки" на ЦК на БКП и Министерството на външните работи съвместно със специализираните органи да осъществяват разработената от тях програма от мерки за правилното разясняване на позициите на Народна република България пред международната общественост.

(Утвърдени от Секретариата на ЦК на БКП на 26 май 1989 година)

ЕДИНСТВОТО НА БЪЛГАРКИЯ НАРОД Е ГРИЖА И СЪДБА НА ВСЕКИ ГРАЖДАНИН НА НАШЕТО МИЛО ОТЕЧЕСТВО

Изявление на председателя на Държавния съвет на
Народна република България Тодор ЖИВКОВ
по Българската телевизия и Българското радио

Уважаеми другарки и другари,
Скъпи съотечественици,

Както беше съобщено в печата, през последните дни във връзка с приетите от Народното събрание закони за задграничните паспорти и за българското гражданство в определени райони на страната сред някои групи от населението, подстрекавани от външни сили, възникна напрежение.

В отделни селища бе нарушен грубо общественят ред.

За тия събития някои западни кръгове и радиостанции, които са още в орбитата на студената война, съобщават невероятни неща и по същество провеждат клеветническа кампания срещу нашата страна.

Както е известно, нашият народ се е отдал на мирен труд, поставил си е високохуманни цели за изграждането на едно ново общество.

С решение на Юлския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 1987 година в нашата страна се извършва дълбоко преустройство.

Идеите на преустройството се посрещат с разбиране от всички слоеве на нашия народ:

– В него се включват работническата класа и селскостопанските труженици, нашата интелигенция.

– Този обновителен процес обхваща всички райони на страната, областите, общините, кметствата.

– Зад политиката на преустройството застават обществените организации и движения, религиозните общности, всички поколения българи.

На фона на тия обновителни процеси, които ни изпълват с оптимизъм за утрешния ден, проявите, за които бе съобщено, бяха посрещна-

ти от милионите хора у нас с основателно безпокойство.

Без да драматизираме случилото се, необходимо е с чувство за отговорност и дълг пред нацията да се видят истинската същност и причините за тези действия на част от привържениците на исляма у нас.

Има ли икономически, политически, културни и други условия за такива действия?

Първо. Исторически факт е, че благодарение тъкмо на победата на социалистическата революция и на нашата социалистическа държава мюсюлманското население бе изведено от мрака, от нищетата и безправията, на които го беше обрекла Османската империя. Капиталистическа България не можа да стори това.

Ще припомня някои известни неща:

– За периода от 1900 година до началото на Втората световна война в бившия **Разградски окръг**, или така нареченото Лудогорие, броят на промишлените работници достига едва четиристотин души, а промишлената продукция – 900 хиляди лева.

– Само през последните 30 години основните фондове в промишлеността на района нарастват 32 пъти, а общата промишлена продукция – 30 пъти.

– Доходите на един човек нарастват повече от 4 пъти, а земята ражда 3–4 пъти повече.

– И в този край неграмотността е ликвидирана, а повече от 95 на сто от децата са обхванати в детски заведения.

Всяка година около 500 младежи и девойки постъпват във висши учебни заведения.

– А какво да кажем за селата, в които жилищният фонд е 100 на сто обновен, за транспортната мрежа, за това, че ликвидирахме безводието, за духовния възход на целия край.

Или да вземем Родопите и по-конкретно бившия Кърджалийски окръг.

– Там преди 9 септември 1944 година всяко трето дете умираше едва родено, на един лекар се падаха 22 хиляди души, а на един зъболекар – 54 хиляди.

– В този край имаше всичко на всичко 7 учители с висше образование и от 100 души 93 бяха неграмотни.

– Броят на учителите там днес е по-голям от броя на учениците преди революцията.

– Само две цяло и четири на сто от населените места бяха водос-

набдени и свързани с пътища, а нула цяло и девет на сто – електрифицирани.

– Там хора и добитък живееха заедно и животът на човека достигаше едва 40–45 години.

– Сега средната продължителност на живота там е 75 години за жените и 70 години за мъжете – по-висока от средната продължителност на живота в страната.

– Днес този край се отличава с почти най-ниска детска и обща смъртност. По размера на спестяванията си населението там заема едно от първите места в страната.

И в Лудогорието, и в Кърджалийския край, и навсякъде, където живеят мюсюлмани, се сътвориха чудеса, създадох се нов бит, нови градове, нови хора.

И това е напълно естествено, защото :

– за първи път в условията на социализма човекът, освободен от веригите на робството, експлоатацията и безработицата, стана свободен, истински творец на своята съдба;

– гарантирани са равни права на труд и неговото възнаграждение;

– гарантирана е грижата на обществото за човека от раждането му до дълбока старост;

– осигурен е широк достъп до духовната култура, неотклонно се разширява участието на трудещите се в управлението на обществото;

– всички у нас живеят и работят при еднакви условия на закона и конституционната закрила.

Всичко това са непреходни ценности, неотменни черти на социалистическия начин на живот на това население.

Второ. Исторически факт е, че Народна република България е отечество на всички, които са се родили на тази земя, в която са костите на техните предци и където проглеждат техните деца.

– Ислямизираното българско население **не е дошло от никъде другаде**. България е неговата единствена родина. То е живяло, живее и ще живее в България.

– Тази България е на всички ни независимо от нашата вяра, от нашите обичаи. Ние сме нейни синове и дъщери и сме призвани да изпълняваме своя синовен дълг пред нея.

Историята ни е научила да живеем заедно.

– Затова сме имали общи борби за свобода и щастие, общ труд,

обща места за религиозна изповед, общи мъки и радости.

– Историята ни е сдружавала, за да оцелеем като цяло, като граждани на една държава, на България.

Ние сме общество, което се преустройва.

– Преустройваме икономиката, правната надстройка, културата – всички сфери.

– Организирайки поновому държавния живот, ние създадохме условия за още по-голямо разгръщане на инициативата на всеки, за усвояване на нашата родна земя, на нашите гори и реки, на всичко, което е наша родина.

– А това означава повече богатство за всеки от нас – за нашите домове, за икономиката, за образованието на децата ни и т. н.

– Гарант на всичко това, на труда и живота на всички ни, е българската държава, същата тази държава, която изградихме заедно и която заедно ще обновяваме сега и в бъдеще.

Трето. Съобразявайки се с потребностите на всяко съвременно общество от най-широки връзки със света и в съгласие с виенските договорености, Народното събрание на Народна република България прие, както е известно, съответни закони.

– Главното в тях е, че на всеки български гражданин се дава възможност да пътува, където поиска, в която и да е част на света, да влиза непосредствено в съприкосновение с най-доброто, което е създавала цивилизацията на нашата планета.

– Всеки, който желае, може да се възползва от това право по своята съвест и според своята воля.

– Няма съмнение, че привързаността към България, гражданското чувство за отговорност пред своето отечество, пред своя народ ще живеят у всеки българин, независимо къде се намира.

– Убедени сме, че дори онези, които са напуснали страната ни, рано или късно ще се върнат, за да отдадат силите си на България.

Тази наша политика отговаря напълно на новите реалности в света и е в духа на Хелзинки и Виена.

Другарки и другари,

Известно е, че върху процесите на преустройството, на демократизацията, на обновлението на нашето общество влияят и международни фактори. Трябва да отбележим, че с новото политическо мислене в отделни случаи се спекулира, като се нарушават принципите на държавния суверенитет, утвърдени с правилата и нормите на между-

народния живот.

За съжаление някои кръгове в Република Турция в последно време провеждат ежедневна ескалация на една антибългарска кампания.

Във връзка с това искам да заявя следното :

– В своите междудържавни аспекти тази политика е грубо вмешателство във вътрешните работи на една суверенна държава.

Като политически деец, който участва не от вчера в междудържавните отношения на Балканите, искам да припомня, че Народна република България винаги се е стремяла да поддържа добросъседски отношения с всички балкански държави, в това число и с Република Турция.

– Имало е периоди, когато тези отношения бяха плодотворни за установяване на доверие между нашите страни и народи.

И сега се учудвам на всичко това, което се прави от страна на нашата съседка срещу България.

В светлината на добрите дни в нашите междудържавни отношения ми изглеждат странни и обезпокояващи някои похвати, които се прилагат в антибългарската кампания от страна на Турция.

– Така например дълго време се експлоатираше слухът, че у нас се разрушават джамии, че се избиват ходжи и така нататък.

– Състоя се обаче пресконференция и на нея същите ходжи “възкръснаха”, а посещенията по места показаха не само че България не разрушава джамии, но ремонтира и изгражда нови джамии.

Та как иначе :

– Нали тези ходжи са част от нашия народ, нали мюсюлманското духовенство в голямото си мнозинство участва в съзидателните процеси в нашето общество.

– Нали тези джамии – например джамията в град Самоков, един прекрасен паметник на културата – са градени и от мюсюлмани, и от християни.

– Нали е известно, че у нас не се ограничава никому правото да изповядва една или друга религия.

След това “режисьорите” на антибългарската кампания подеха въпроса за изселването, като разтръбиха, че Турция е готова да приеме всички български мюсюлмани, които искат да се изселят. По този повод искам от името на българските мюсюлмани и от свое име в качеството ми на председател на Държавния съвет да се обърна най-настойчиво към съответните турски власти :

– Отворете границата за всички български мюсюлмани, които желаят да отидат в Турция временно или да останат и да живеят там.

– Времето за заиграване премина – Турция би следвало да отвори границите си за света съгласно международните норми и договорености, така както направи Народна република България.

Ако е въпрос за претенции, ние също можем да поставим въпроса за това колко българи живеят в Република Турция.

Трябва да кажа, че много неща не са решени – нито от историята, нито от политиката.

И още нещо :

– По силата на кое международно съглашение, по силата на коя религия, по силата на коя философия в Турция си присвояват правото да твърдят, че всеки мюсюлманин в България е турчин.

– На какво основание управляващите кръгове в Турция си позволяват да бъдат арбитър по въпроси, които са и исторически, и юридически от компетентията на една суверенна страна.

– Такава теза противоречи на здравия разум, на историята, на международното право.

Искам отговорно да заявя, че с подобна постановка Народна република България никога няма да се съгласи.

Българският народ няма да падне на колене.

Дълбоко се заблуждават онези среди, които лелеят надеждата, че ще могат да върнат колелото на историята назад, към времената на Османската империя.

– И днешният ден, и бъдещето на Република Турция и на Народна република България са в нормалните добросъседски отношения между тях и на Балканите, в разбирателството и сътрудничеството с всички страни на света.

– В това направление е действувала и ще продължава да действува и в бъдеще Народна република България.

Що се отнася до реалните проблеми на нашите отношения, наследени и нови, ние сме готови, изхождайки от международните реалности, да ги обсъждаме на всички равнища. Както между впрочем това сме правили и досега.

Ние сме за добросъседски, хуманни, цивилизовани отношения.

В заключение искам да подчертая, че като всяка правова държава ние няма да позволим каквато и да било дейност, насочена срещу спо-

койствието и сигурността на българските граждани, към злоупотреба с техните религиозни чувства, към нарушение на Конституцията на Народна република България и на нашите закони.

Нашият народ има самочувствието и силата да противодейства на всяка такава проява.

За да постигнем целите, които сме си поставили, за да осъществим делата, които са ни потребни, за да се утвърждаваме като високоразвита и културна държава, ние сме призвани да бъдем единни и сплотени, достойни строители на новото общество.

Убедени сме, че единството на българския народ е грижа и съдба на всеки гражданин на нашето мило отечество Народна Република България.

Строго поверително!

262

До
първите секретари на
областните комитети на БКП

Другари,

Изявлението на председателя на Държавния съвет на Народна република България другаря Тодор Живков по Българската телевизия и Българското радио е документ с изключително идеологическо, политическо и възпитателно значение.

– В него е направен дълбок анализ на обстановката в страната с оглед по-нататъшното укрепване на единството на българския народ в името на преустройството, на бъдещето на България.

– Даден е категоричен и достоен отпор на онези външни сили, които са вдъхновители, а в много отношения и преки организатори на антибългарската кампания в чужбина. Отново силно и аргументирано е потвърдена градивната същност на балканската политика на НРБ и нашите усилия да работим за спазването на договореностите от Хелзинки и Виена.

Изявлението събуди основателно огромен интерес сред всички слоеве на българския народ.

– В Централния комитет на БКП, Националния съвет на Отечествения фронт и други обществени организации, в редакциите на нашите ежедневници, в Българската телевизия и радиото постъпват писма и телеграми, които изразяват пълна подкрепа на позициите, застъпени от нашия пръв партийен и държавен ръководител. Значителна част от тези документи на българския патриотизъм идват от страна на мюсюлманското население в България и по-специално от българските граждани с ислямско вероизповедание в Североизточна и Югоизточна България.

Очевидно е, че областните партийни комитети, общинските партийни комитети, всички партийни органи и организации трябва да използват създалата се благоприятна обстановка за активизиране на нашата дейност по сплотяването на българския народ около идеите и принципите на Юлската концепция, за по-нататъшното преустройство

на социализма в нашето отечество.

– Целесъобразно е да се създадат към областните партийни комитети оперативни групи за популяризиране и внедряване в общественото съзнание на всеки българин на идеите и постановките в изявлението на др. Тодор Живков.

Дейността в подкрепа на изявлението на другаря Тодор Живков пред Българската телевизия, радиото и другите средства за масова информация трябва да се извърши от името и под знамето на Отечественя фронт.

– Широко да се популяризира мисълта, че делото на единението се подкрепя от целия български народ, включително от българските граждани, изповядващи исляма.

Острието на масовополитическите прояви трябва да бъде насочено срещу пантюркизма и проявите на турския национализъм.

– Необходимо е да се излезе със статии, интервюта и други материали, в които да се покаже колко опасни за нашата държава са претенциите на турските управляващи кръгове към нашата страна, като грубо вмешателство във вътрешните работи на една суверенна държава.

В тези политически прояви трябва да бъдат ангажирани всички възрастни, професионални, религиозни и други слоеве от нашето население.

– Особено важно е в тези прояви да участва българската младеж и най-вече учащата се младеж.

Необходимо е да се проведат масови манифестации и митинги в извънработно време в подкрепа на изявлението на др. Т. Живков.

– Такива демонстрации и манифестации да се проведат пред турското посолство и консулствата на Турция в Пловдив и Бургас.

– Естествено не бива да се допускат провокации срещу официалните представителства на Република Турция.

Особено важна е в случая ролята на Българската телевизия и радиото, на средствата за масова информация в центъра, в областите и в общините, както и на радиовъзлите в селищата и предприятията.

– Необходимо е да се излъчат и публикуват компетентни коментари за политическата, идеологическата и възпитателната същност на изявлението на другаря Тодор Живков.

– Да се цитират обстойно откъси от изявлението, които да се поставят на подходящи места.

– Да се засили рязко патриотичният характер в програмите на сред-

ствата за масова информация с изпълнението на маршове и патриотични песни, без да се отива към репертоар с антитурско съдържание.

Особено важно е да се подчертава, че българите мюсюлмани са наши братя и сестри, неделима част от българския народ, синове и дъщери на нашето мило отечество – Народна република България.

– Да се подчертава и разяснява, че някои от тях бяха подведени от турската националистическа пропаганда и че организаторите на напрежението в някои селища в една или друга степен са изпълнители на чужди указания.

– Лозунгите и публикациите трябва да изхождат от постановките на другаря Тодор Живков за укрепване на единството и целостта на българската държава.

Нужно е силно и настойчиво да се иска отговорност от онези, които предават интересите, единството, историята и бъдещето на българската държава и нация на чужди държави.

– Да се иска чрез лозунги съд за родоотстъпниците и предателите, които са в сговор с реакционни западни централи и с националистически кръгове в Република Турция.

– Да се подчертава, че нашият народ няма нужда от подобни политически отрепки и предатели.

Изключително важно е да прозвучи ясно и категорично пред целия български народ позицията на българската интелигенция по въпроса за единството и бъдещето на България.

– Да се предлагат и гласуват резолюции на творческите съюзи, на представителите на висшите учебни заведения, на учители, лекари и т. н.

– Особено внимание да се обърне на изказванията и позициите на онази част от нашата интелигенция, която произлиза от средите на ислямизираните българи.

– Да се подчертава категорично, че призивът на другаря Тодор Живков към Република Турция да отвори границата си за желаещите да се заселят временно или постоянно в Република Турция е израз на нашата воля да развиваме политика, която отговаря напълно на новите реалиности в света и е в духа на Хелзинки и Виена.

– Заедно с това да се провеждат събрания на трудовите колективи, където работят предимно потомци на ислямизираните българи, и да се приемат резолюции, адресирани до Народното събрание, Централния комитет на БКП, Националния съвет на ОФ, нашето правителство, както и до турското посолство, в смисъл, че не желаят Тур-

ция да се намесва в техния живот, в тяхното бъдеще.

– Да се изпращат протестни телеграми от българите мюсюлмани, че те са граждани на Народна република България и не желаят правителството на Турция да определя тяхната лична съдба и съдбата на техните семейства.

В резолюциите и телеграмите, които се обсъждат и приемат, да се осъжда клеветническата и подстрекателската роля на радио “Свободна Европа” и на другите вражески централи, което е анахронизъм от периода на “студената война”.

– Да се издигат лозунги като: “Долу дезинформаторите!”, “Долу клеветниците на българския народ и на българската държава!”, “Долу предателите на българския народ и държава”, “Долу Софийския клуб и неговите демагогски тези за гласност и демокрация” и други.

Дейността в подкрепа на изявлението на другаря Тодор Живков трябва да обхване всички селища с мюсюлманско население.

– Тук е особено важно да се подхване диалог с всички групи население (мъже, жени, ученици) и да им се разясни убедително позицията на Народна република България.

В цялата дейност по осъществяването на тези политически действия да се включат добре подготвени другари от областните и общинските комитети на БКП, от народните съвети, от интелигенцията и т. н.

– Важно е да се осъществява единодействие на всички обществени организации в рамките на общините и кметствата за изпълнение на задачите, които си поставяме.

Цялата политическа, агитационна и организаторска работа в подкрепа на изявлението на другаря Тодор Живков да се обвърже с трудови дела, в подкрепа на преустройството в Народна република България.

– Да се подчертава, че преустройството е невъзможно без висок български дух, без ентузиазъм, без единство на българския народ.

Нужно е за целите на нашата работа да се използват широко и компетентно всички факти за социалните, политическите и културните придобивки на мюсюлманското население в годините на социализма.

– В този смисъл фактите, използвани от другаря Тодор Живков, трябва да се обогатяват с оглед конкретната съдба на всяко селище, на всяка община, на страната.

В цялата тази дейност не бива да се пропуска призивът на другаря Тодор Живков за добросъседски, хуманни и цивилизовани отношения.

– Подчертавайки, че Народна република България никога няма да

допусне намеса в своите вътрешни работи, трябва да се изтъква също така, че бъдещето на българо-турските отношения е в нормалните добросъседски връзки, в разбирателството и сътрудничеството между двете страни и на Балканите, със света.

– Чужд на всякакъв национализъм и шовинизъм, българският народ ще живее с потребностите на съвременния свят и на своето собствено държавно развитие.

Секретариат на ЦК на БКП

ТЕЛЕКС № Т – 01.42.36

30 май 1989 г.

ЗА СВЕДЕНИЕ / № 262

30 и 31 май 1989 г.

– изпратен до първите секретари на областните комитети на БКП

– изпратен до :

– членовете на ПБ и С-та

– Петър Танчев

– Андрей Бунджулов

– зав. отделите на ЦК на БКП

Николай Косев, Константин Атанасов,

Васил Момов, Костадин Иванов, Ангел Бобоков, Янчо Георгиев, Людмил Даковски, Велко Палин, Крум Василев, Любомир Шопов, Стефан Вучков, Продан Стоянов,

– главните редактори :

Стефан Петров, Радослав Радев,

Генчо Бъчваров, Димитър Димитров, Дамян Обрешков, Георги Аврамов, Валентин Даневски, Рангел Златков, Васил Гаджанов,

– Боян Трайков

– Любомир Павлов

Строго поверително!

ДО
СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

от **ВЕЛКО ПАЛИН** – зав.отдел “Социална и национална сигурност” на ЦК на БКП, и
от **ГЕОРГИ ТАНЕВ** – министър на вътрешните работи
ОТНОСНО: подобряване на работата за недопускане на масови безредици, организирани от лица сред потомците на ислямизираните българи, и за пресичане дейността на съществуващите неформални групи с антисоциалистическа насоченост.

Другари,

В условията на всенародния подем и разгръщане на творческата енергия на трудещите се за революционно преустройство сред някои групи из средата на потомците на ислямизираните българи възникна напрежение. На определени места грубо беше нарушен общественят ред, допусна се провеждането на масови демонстрации и безредици.

Наред с това някои лица, подстрекавани от западни подривно-пропагандни центрове и вражеската емиграция, предприеха създаването на неформални групи: “комитети” и “клубове” с прикрита антисоциалистическа насоченост.

Тези формирования намират почва сред неустойчиви дейци на интелигенцията и отделни труженици, в това число и членове на БКП.

Успоредно с тези структури в последно време активизираха дейността си и последователите на различни младежки течения, като “Хеви метъл”, “Хипи”, “Пънк”, “Рокери” и др. Някои от участниците им демонстративно нарушават общественят ред, увреждат обществено и лично имущество, влизат във физическа разправа с граждани и длъжностни лица.

Може да се очаква, че с по-нататъшното демократизиране на наше-

то общество и особено след подписването на Заключителния документ на Виенската среща и приетите от Десетата сесия на Народното събрание закони за задграничните паспорти, българското гражданство и амнистията, под въздействието на западните подривни централи и вражеските емигрантски организации, действията на определени лица от българските мюсюлмани и на някои от тези неформални структури ще станат по-дръзки и ще влязат в открита конфронтация с народната власт.

Засега борбата срещу тези явления е недостатъчно резултатна. Партийните, държавните и обществените органи и организации все още нямат готовност за бързо и ефективно реагиране в тази обстановка. Разчита се преди всичко на мерките от страна на органите на Министерството на вътрешните работи. Дейността на областните и общинските партийни комитети и на първичните партийни организации за разобличаване на неформалните групи, за пресичане и ограничаване на масови безредици няма организиран, целенасочен и настъпателен характер. Обикновено се чакат указания от ЦК на партията и не се проявява инициатива. Не се осъществява изискването всяко общинско и областно ръководство да бъде стопанин на своята територия и да носи отговорност за общественят ред в нея.

Обстановката в някои братски социалистически страни показва, че при определени условия допускането на масови безредици и развитието на дейността на такива неформални групи са в състояние да създадат социално и политическо напрежение.

С оглед по-успешната борба срещу тези нови форми на антипартийна и противодържавна дейност считаме за целесъобразно Секретариатът на ЦК на БКП да приеме решение за активизиране дейността на областните и общинските комитети на БКП.

Във връзка с това предлагаме в общините, големите кметства, в крупните стопански организации и научни институти, във висшите и полувисшите учебни заведения да се изградят политически отряди и отряди със специално назначение.

Политическите отряди да се формират от идейно и политически подготвени членове на БКП и активисти от обществено-политическите организации и българските мюсюлмани, които при необходимост да участвуват в открити дискусии, да влизат в “диалог” за идеологическо въздействие върху инициаторите на противозаконни действия на протурска основа и върху ръководителите и членовете на неформални групи с антисоциалистическа насоченост.

Отрядите със специално назначение да се създадат на основата на Указа и Правилника за работата на Доброволните отряди на трудещите се, с цел участието им в неотложни действия при екстремални условия, породени от организирани враждебни, антиобществени или спонтанно възникнали демонстрации и масови безредици.

Въз основа на горното внасяме проект за решение.

май 1989 г.

ЗАВ. ОТДЕЛ "СОЦИАЛНА И
НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ" НА
ЦК НА БКП:

(В. Палин)

МИНИСТЪР НА ВЪТРИШНИТЕ РАБОТИ:

(Г. Танев)

Строго поверително!

РЕШЕНИЕ "Б" № 320
НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП ОТ 11.VI.1989 ГОДИНА

В условията на всенародния подем и разгръчане на творческата енергия на трудещите се за революционно преустройство в определени райони на страната сред някои групи из средата на потомците на ислямизираните българи, подстрекавани от външни сили, възникна напрежение. В отделни селища бяха допуснати груби нарушения на общественения ред, изразяващи се в провеждането на масови демонстрации и безредици.

Наред с това определени лица, подбуждани от западни подривно-пропагандни центрове и българската вражеска емиграция, започнаха да създават неформални групи: "комитети" и "клубове" с прикрита антисоциалистическа насоченост. Макар и разнообразни по форма, дейността им има сходни цели и насоки, в редица случаи граничещи с национално предателство. Тези формирования търсят и намират почва сред някои неустойчиви дейци на интелигенцията и отделни труженици, включително и членове на БКП.

Успоредно с тези структури в последно време активизираха дейността си и последователите на различни младежки течения, катс

Строго поверително!
 Екз. №

**РЕШЕНИЕ № 320
 НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП
 ОТ 1 ЮНИ 1989 Г.**

В условията на всенародния подем и разгръщане на творческата енергия на трудещите се за революционно преустройство в определени райони на страната сред някои групи из средата на потомците на ислямизираните българи, подстрекавани от външни сили, възникна напрежение. В отделни селища бяха допуснати груби нарушения на общественения ред, изразяващи се в провеждането на масови демонстрации и безредици.

Наред с това определени лица, подбуждани от западни подривно-пропагандни центрове и българската вражеска емиграция, започнаха да създават неформални групи: “комитети” и “клубове” с прикрита антисоциалистическа насоченост. Макар и разнообразни по форма, дейността им има сходни цели и насоки, в редица случаи граничещи с национално предателство. Тези формирования търсят и намират почва сред някои неустойчиви дейци на интелигенцията и отделни труженици, включително и членове на БКП.

Успоредно с тези структури в последно време активизираха дейността си и последователите на различни младежки течения, като “Хеви метъл”, “Хипи”, “Пънк”, “Рокери” и др. Някои от участниците им демонстративно нарушават обществения ред, увреждат обществено и лично имущество, влизат във физическа разправа с невинни граждани и длъжностни лица. Обстановката в някои братски социалистически страни показва, че при определени условия действията на такива неформални групи са в състояние да създадат напрежение и да предизвикат масови безредици.

В последните години в нашата страна предимно в големите градове тревожно расте криминалната престъпност. Това особено се отнася за квартирните кражби, изнасилванията, отнемането на моторни превозни средства и валутните престъпления. Сред част от граждани-

те се появи безпокойство и чувство за несигурност.

Централният комитет на партията анализира създадалата се обстановка в Писмото си от 14 октомври 1988 г. и постави срочни задачи пред партийните, държавните, стопанските и обществените органи и организации, пред цялата общественост да поведат решителна борба срещу отрицателните явления, криминалната престъпност, за утвърждаването на здрав обществен ред, социалистическа законност и нравственост.

След Заключителния документ на Виенската среща и приетите от Десетата сесия на Народното събрание изменения на законите за задграничните паспорти, за българското гражданство и за амнистията, под въздействието на западните подривни централи и вражеските емигрантски организации, действията на неформални структури и криминално проявени лица могат да станат по-дръзки и да доведат до нови груби нарушения на общественения ред и законност.

Секретариатът на ЦК на БКП смята, че партийните, държавните и обществените органи и организации все още нямат необходимия опит, нагласа и готовност за бързо и ефективно реагиране на конкретната обстановка. Разчита се преди всичко на мерките от страна на органите на Министерството на вътрешните работи.

Важно условие за успешно осъществяване на Юлската стратегия на партията за преустройството и за единението на българската социалистическа нация е да се поддържа в страната политическа стабилност, здрав обществен ред и социалистическа законност. С оглед на това Секретариатът на Централния комитет на БКП намира за целесъобразно:

1. Областните и общинските комитети на БКП, областните и общинските народни съвети и масовите организации да провеждат активна идейно-политическа и организаторска работа, да водят настъпателна борба за недопускане на демонстрации, безредици, груби нарушения на обществения ред, за ограничаване и преустановяване дейността на неформалните групи с антисоциалистическа насоченост.

До 30 юни т. г. в общините, в големите кметства, в крупните стопански организации и научни институти, във висшите и полувисшите учебни заведения да се изградят:

а) политически отряди за защита завоеванията на социалистическата революция и преустройството, за идеологическо и политическо въздействие върху инициаторите и организаторите на противозаконни действия, както и върху членовете на съществуващите и нововъзникващи неформални групи, изградени на антисоциалистическа основа;

б) отряди със специално назначение за борба и неотложни действия при екстремални условия против организирането на антиобществени прояви, диверсионно-терористични акции, както и за опазване на обектите на социалистическата собственост и защита на живота и здравето на гражданите.

Политическите отряди и отрядите със специално назначение следва да се изграждат отдолу, по инициатива на трудещите се, като израз на техния общ патриотичен подем за защита завоеванията на социализма, за успеха на преустройството и на нашето отечество.

2. В политическите отряди да се включат членове на БКП, ДКМС, профсъюзните и отечественофронтовските организации, авторитетни представители из средите на интелигенцията, младежта и активисти от българите мюсюлмани. Участниците в тези отряди трябва да имат добра политическа подготовка и висока обща култура, да са предани на идеите и политиката на партията. Те трябва да притежават способност да водят диалог, да участвуват в дискусии, да оказват положително влияние върху хората, аргументирано да разясняват въпросите на преустройството, политиката на БКП за единение на българската социалистическа нация, убедително да разобличават опитите на враждебно-престъпните и нелоялни елементи за подриване сигурността и обществения ред в страната.

Ръководството на тези политически отряди да се осъществява от първите секретари на съответните партийни комитети.

Отделите “Идеологическа политика”, “Организационен” и “Социална и национална сигурност” на ЦК на БКП да разработят в същия срок примерни указания за функциите и задачите, за формите и методите на действие на политическите отряди.

3. В отрядите със специално назначение да се привличат членове на БКП и ДКМС на възраст от 20 до 40 години, с високи идейно-политически и морално-волеви качества, физически здрави, владеещи прийоми на бойноприложните спортове (джудо, самбо и карате). Броят на отрядите и численият им състав да се определя съобразно конкретната обстановка в общините.

Подготовката и обучението на отрядниците да се осъществява от общинските управления на МВР и общинските съвети на Организацията за съдействие на отбраната под ръководството на общинските народни съвети. За целта Министерството на вътрешните работи да разработи специална програма.

Отрядите със специално назначение да бъдат под ръководството на председателите на общинските народни съвети и да се привеждат в действие при крайна необходимост съгласувано с първия секретар на общинския комитет на БКП.

До 30 юни т. г. Министерският съвет да внесе предложение за изменение и допълнение на Указ № 1104 за доброволните отряди относно реда на действие и използване на помощни и други специални средства от отрядите със специално назначение, както и за тяхната правна защита.

В същия срок ръководството на Министерството на вътрешните работи, отделите “Социална и национална сигурност” и “Организационен” на ЦК на БКП да разработят Инструкция за практическото използване на тези отряди.

4. Общинските комитети на партията да осигуряват на политическите отряди и на отрядите за борба със специално назначение своевременна информация за дейността на подстрекателите и организаторите на безредиците, както и за възникване на нови неформални структури, за техните цели, намерения и действия, а така също за подготвяни и извършени тежки криминални престъпления, диверсионни и терористични акции.

Общинските направления на МВР да осъществяват методическа помощ на отрядите със специално назначение и да осигуряват условия за тяхното успешно действие.

Контролът по изпълнение на това решение се възлага на отделите “Социална и национална сигурност” и “Организационен” на ЦК на БКП.

Изх. № 516

2 юни 1989 г.

ИЗПРАТЕН ПРЕПИС ОТ РЕШЕНИЕ № 320
НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП ОТ 1 ЮНИ 1989 ГОДИНА

Получател

Членове на ПБ и секретари на ЦК на БКП

Областни комитети на БКП

Областни народни съвети

Областни управления на МВР

Общински комитети на БКП

Зав. отдели на ЦК на БКП
 ОСО, НС на ОФ, ЦС на БПС
 ЦК на ДКМС, ПП на БЗНС
 Георги Танев
 Трифон Пашов
 Георги Георгиев
 Светла Даскалова
 Минчо Пейчев
 Георги Монов
 Илчо Димитров
 Васил Мръчков
 Иван Велинов
 Боян Трайков
 Любомир Павлов
 Благовест Сендов
 Васил Коларов
 Митко Митков
 Васил Василев
 Никола Манолов
 Иван Шпатов

Строго поверително!
 Стенографски запис

**ЗАСЕДАНИЕ НА
 ПОЛИТБЮРО НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА
 БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
 6 юни 1989 година**

ТОДОР ЖИВКОВ:

Другари,

Аз помолих да се срещнем, за да си изясним някои въпроси във връзка със ситуацията в страната. Нямам предвид да правим равностметка, тъй като не сме готови за това. Ще се върнем отново към възродителния процес, ще направим равностметка, за да видим какво трябва да правим и т. н.

Кое е главното? Главното е, че правилно излязохме с това изложение пред Българската телевизия и радио. То създаде общо в страната един патриотичен, български, национален подем, какъвто десетилетия не сме имали. Това е единият успех.

Второ, ние прекратихме бунтовете сред това население. Там вече бунтове няма. Това, че те купуват едно или друго, че се снабдяват с молби, не бива да се драматизира. Трябва да видим как да го използваме, за да можем максимално хора да изселим. Ние не го оповестяваме и не бива да го оповестяваме, но трябва не по-малко от 200 хиляди души да изселим.

Какво показват данните? Данните показват, че ако не направим това за няколко години, България рано или късно ще се превърне в един Кипър.

Така че в целия наш замисъл този въпрос стоеше, въпреки че не го дешифрирахме и избягахме да говорим широко по него. И сега не бива да говорим.

Може да се каже, че обстановката в страната е успокоена, в този смисъл, че няма бунтове, освен някои закани. Но реализирани закани няма, с изключение в Шуменско.

Има масово снабдяване с молби, но за съжаление реализацията

на тези молби не е много голяма. Както съобщи др. Танев – около 12 000. Турците са отворили границата от демагогски съображения. С оглед на големия ефект, който предизвика изложението в Париж и в света, те са принудени да направят това, но те ще затворят границата.

Сега вместо да се вайкаме и да драматизираме ситуацията, трябва да създадем един нормален ход. Който желае да бъде снабден с паспорт – да бъде снабден и да заминава. Ние трябва да отидем насреща и да провеждаме тази наша линия, която изяхвхм в изложението, че желаем Турция да отвори границата за всички българи мюсюлмани, които желаят да отидат на посещение там временно или за постоянно. Не изселване. Не трябва да употребяваме думата изселване. Трябва да кажем, че тези, които се изселват сега чрез някои западни страни, са екстремистки елементи. Но щом те са отворили границата и не препятствуват, ние трябва да се възползваме масово да отиват. И вече да не оценяваме този процес като враждебен, а като нормален. Да не се създават трудности, защото сега нашите партийни комитети по места създават трудности. На органите на МВР са дадени указания и те трудности не създават, обаче партийните комитети създават трудности.

От какво изхождат другарите? Те изхождат от това, че се губи работна ръка, което е вярно. И тук ние трябва да мобилизираме нашите сили. Както говорихме вече, трябва да използваме този патриотичен подем и да го насочим сега към преустройството и преди всичко към икономиката, и не само към икономиката, но и в културната сфера, в училищата. Трябва да използваме това в научните институти, бързо да се създават научни продукти, да се внедряват, да го използваме против бюрократизма, против всичко, което задържа нашето развитие напред.

И преди всичко за изпълнение на задачите в областта на икономиката. Даже да се отиде към допълнителни смени, да се работи допълнително в събота и неделя и т. н. Трябва да създадем огромен трудов подем в цялата страна, във всички сфери на общественото развитие – промишлеността, селското стопанство, услугите, науката, културата. Във всички звена да се получи един могъщ всенароден подем.

Що се касае до това население, ние трябва спокойно да му разясним, че не може да се нарушават законите в страната и евентуално да предупредим, че всички, които нарушават законите в страната и не се явяват на работа, няма да получат никакви паспорти. Те трябва да работят така, както работят всички. В тази страна има закони и дока-

то те са в Народна република България, трябва да спазват тези закони. Който нарушава законите, трябва да отговаря. Твърдо, много твърдо трябва да разговаряме.

Едновременно с това трябва да се опрем на широк актив, на тези, които успяхме да сплотим около политиката на партията, на държавата, да им окажем подкрепа, да ги насърчим сега, за да излязат от пасивността, в която се намират в някои райони. Става въпрос за членове на партията, за членове на БЗНС и за всички онези, които тръгнаха с нас. Това е огромен актив. Преди всичко него трябва да мобилизираме.

В същото време трябва да започнем да изграждаме на самодейна основа – не отгоре наредено – към всяка община Комитет на Отечествения фронт, както говорихме, с участието на всички обществени организации, ако щете, с участие на формални и неформални групи. Нека там да се проявяват тези неформални групи, да ги видим какво искат, да изложат своите тези и т. н.

Не бива да се боим, че ще се създадат екологически неформални групи. Защо ще се плашим от това, когато нашите органи са бюрократизирани и само от време на време се проявяват. Може да се създадат долу по места жизнени звена. Защо да не се подемем да се създадат такива по общини? Те ще се развият в национален мащаб. Не бива да се боим от тези неща, щом като хората честно искат да дадат своята дан за решаване на такъв кардинален проблем, щом не го превръщат против политиката на партията и държавата и т. н.

Така че трябва масово да разгърнем тези форми за активизиране на втората природа на нашето общество. Втората природа – това са общините, фирмите, това са обществените и разни други организации. Наброяват се над 30 организации. Това е огромна сила. Трябва масово да ги създаваме.

Могат да се създадат трудности в някои райони по прибиране на реколтата. Ето защо трябва да имаме готовност. Трябва преждевременно да се освободят войници, които са били комбайнери и трактористи, да отиват да работят. Трудовите войски – също. Да ги освободим и да ги насочим към тези райони. Трябва да се съкрати курсът на обучение в училищата, които готвят специалисти за селското стопанство. Направо да им се даде степен, да се изпратят да работят и да се доучат. Сред тези, които ще се изселват, трябва да разясняваме, че трябва да отидат да работят. В бъдеще в къщите на тези, които ще се изселят, трябва да настаним българи. Безплатно да им дадем всичко и т. н.

Но това са въпроси, които заслужават да се дискутират и да се подготвят.

Кое е важното? Важното е, ако се договорим сега по тази обща линия, да извикаме утре първите секретари, тъй като има разнопосочност в провеждането на нашата линия, да се уеднаквим по тази линия и да не се смята, че това е някаква трагедия. Утре и български граждани ще искат да се сдобият с паспорти. Трябва да експлоатираме тази наша постановка, която се съдържа в изложението по радиото и телевизията, и вътрешно, и международно, с оглед да се повдига подемът и международно да се разобличават всички, които биха се опитали да ни обвиняват, че ние преследваме малцинства и т. н.

И да се обсъди вече въпросът по-широко: как така ние търпим западните страни да ни налагат малцинствения проблем. Във Франция, в Англия, във ФРГ, в САЩ живеят милиони и милиони хора, но там проблем за малцинства няма. Там не се говори кой какъв е, кой каква религия изповядва, каква политика провежда. Защо ние сме се оставили да ни разпъват за малцинства?

Това трябва да се подработи много умно. Може би и ние грешим някъде.

Неслучайно в изложението аз пропуснах и не говорих, че тези мюсюлмани са българи. Защото главната задача сега не е тази. Главната задача е да се сплотят патриотично всички българи, нацията да бъде единна в борбата за преустройство на социализма, в нашето развитие и т. н. Но едновременно с това аз засегнах въпроса, че ние се противопоставяме на всяка теза на Турция, че щом е мюсюлманин, той е турчин.

Така че ние и сега не бива да се занимаваме с този въпрос по тактически съображения. Той не бива да излиза на преден план. Стратегически обаче ние не го снемеме – да разясняваме на това население и т. н.

Но сега главното е да успокоим обстановката, да излезем от тази ситуация, да ги накараме да работят. Които желаят, нека да се изселват, а нашата работа ще продължи по-нататък в стратегически план. Да се обсъди къде евентуално трябва да коригираме някои неща. Ние например сме ограничили ислямската църква. Главният мюфтия нищо не говори, но ние знаем, че не сме дали всички права на мюсюлманската църква. И не само това, вероятно много други въпроси ще възникнат.

Но главното е да не се драматизира въпросът с изселването. Напротив. Да поддържаеме това. И едновременно да вземем мерки икономиката да не пострада. Това трябва да кажем на секретарите, защото

има разнопосочност. Те си правят други сметки. Ние знаем, че това ще се отрази на някои предприятия, ще се отрази може би в селското стопанство. Но какво да правим, трябва вътрешно да маневрираме.

С колко годишно се увеличава това население?

ГЕОРГИ ТАНЕВ:

С 15 000.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Можете да си представите какво ще бъде след 20 години.

Следователно трябва и по линия на икономиката да се вземат мерки. Необходими са конкретни операции. Може от техникумите да се започне. Въобще да се види как да се маневрира в страната, за да не позволим да падне производството в промишлеността и в другите сфери.

Трябва да проведем един разговор с турската интелигенция, че тя носи голяма отговорност.

Това е, другари, главното. Не бива да изпадаме в паника. Ние им предлагаме това, а сега започваме да изпадаме в паника. Това не може да не се отрази. Трябва в тези райони да отидат цели отряди с техника.

ИВАН ПАНЕВ:

Другарю Живков, тези дни работещите в София от тези райони бяха извикани под най-различен повод да се върнат в родните си места. Една част от тях не се върнаха, а останаха там. Но след като се върнаха, се увеличиха молбите за напускане на работа по най-различни поводи с оглед да се готвят за заминаване. В Кремиковци в някои звена има от 50–60 до 200–300 души. Това е доста сериозна цифра. В строителството има отделни бригади, които искат да се върнат по този начин.

Ние викахме първите секретари и им казахме да водят спокоен разговор с тези другари. Имаме 7 комунисти, които са пожелали да заминат. Те си оставят партийния билет и заминават. След това, ако се върнат, ще го получат. Разбира се, ако заслужават.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Това, че комунисти искат да заминават, не е много хубаво.

ИВАН ПАНЕВ:

Ние създаваме резервни екипи, които веднага да ги заместят, особено в тези производства, които са с непрекъсваем технологически процес. Затруднения ще имаме в градския транспорт, в някои строителни организации, тъй като цели бригади напускат.

Едновременно с това се чувства необходимостта да даваме по

някакъв начин информация как се развива този процес в страната, как върви сред интелигенцията, какви са нашите следващи стъпки, за да можем да подхранваме нашия актив с постановките, които уточняваме в хода на изпълнението на задачите. За мен това е много важно и необходимо.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Какво ще им даваме, когато заминават? Трябва да спрем това, което сте изпратили. То трябва да се даде на митническите власти.

ГРИГОР СТОИЧКОВ:

Трябва да се изпрати на общините, за да им се каже какво могат да носят. Иначе на митниците става скандал.

Аз напълно споделям казаното, но са необходими срочни мерки. Това, което Вие предлагате, е правилно. Защо? Днес в Разградска област и главно в няколко селища не са се явили на работа 8700 души, във Варна – 9600, в Дулово в Машиностроителния завод – 700 души, в Стъкларския завод – 460 души и т. н. Следователно, създава се проблем за икономиката, за производството.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Трябва да им се каже: поради това, че не се явявате на работа безпричинно, ще носите отговорност за загубите. Трябва да се действа с желязна воля и хладнокръвие. Трябва да им се каже: загубите са толкова, ще бъдете дадени под съд и никога няма да получите паспорт.

ГРИГОР СТОИЧКОВ:

Тези хора сега стоят къщи, събират се, изчакват и създават проблеми, а една част от тях няма да се изселят.

Какви мерки взехме? Аз проведох среща с председателите на асоциациите за тези райони и им казах да извикат на работа пенсионери, които са бивши работници от тези предприятия. В материалното производство се дава право: и пенсия, и заплата. Другарите от Разградска област поставят въпроса за служителите. Ние сме разрешили за служителите един месец да си получават заплата и това, което си заработят. Може да увеличим за служителите на 3 месеца. Те поставят въпроса да дадем коефициент 1,2 на тези служители, които отидат да работят в селското стопанство.

В някои от тези райони са заминали лекари и сестри. Ние нямаме свободни лекари и сестри. Доктор Пейчев постави въпроса и предлага да разрешим лекари пенсионери да се върнат на работа и да получа-

ват пенсията и заплата. Аз моля съгласието на Политбюро да решим този въпрос.

Второ, ние викахме Комсомола (Бунджулов го нямаше там) за организиране на студентски бригади, тъй като няма кой да бере ягоди-те и черешите в тези райони.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Бригадирското движение трябва да се насочи там.

ГРИГОР СТОИЧКОВ:

За войниците. Снощи говорихме с др. Петър Петров. Той иска малко войници за заводите, но не е подходящо да даваме войници от ГУСВ, защото са от това население. Те сега са под строг режим, работят в събота, не ги пускат в отпуска и там е спокойно.

Моля да вземем от армията танкисти, шофьори, които за една седмица могат да станат комбайнери в съкратени курсове. Трябват ни 500–600 войници. Ако Политбюро даде съгласие, ще организираме това.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Трябва да решим това. Тези, които са били шофьори, да се върнат да работят.

ГРИГОР СТОИЧКОВ:

Елена Златева постави въпроса за Стъкларския завод. Там трябва да се квалифицирани кадри. Има 160 младежи, които са работили в завода в Разград и сега отбиват военната си служба.

ПЕНЧО КУБАДИНСКИ:

Може да са от това население.

ГРИГОР СТОИЧКОВ:

Тя ще даде списък.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Най-важното е да ги накараме да се върнат да работят. Ако не се върнат да работят, трябва да се вземат мерки. Ще му се каже, че ще отиде да живее в друг район, а в неговата къща ще се настани друг, за да работи.

ГРИГОР СТОИЧКОВ:

Другарите от Разград са поставили въпроса да им кажем при какви условия ще вземаме жилищата на това население и ще ги предоставяме на държавата.

Пак от Разградска област се постави въпросът, който ние смятаме за правилен, с една група специалисти от Министерството на ико-

номиката да обсъдим да спрем някои малки предприятия, производството на които се повтаря, и да ги пренасочим в основните заводи, които имат непрекъсваем производствен процес.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Утре пред секретарите изнесете някои от тези въпроси.

ГРИГОР СТОИЧКОВ:

Налага се да излезе едно решение на правителството по тези въпроси и утре да го огласим.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Но да не се публикува в печата.

ПЕНЧО КУБАДИНСКИ:

Аз мисля, че изложението, което направи др. Живков, е един голям акт. Това е една концепция, която отиде по целия свят. Това нещо трябва да се експлоатира докрай. И никакво колебание по нея. Това безусловно е много правилно, много вярно и с много голям ефект.

Аз бях и в Разград, и във Варна. Това според мен е едно временно явление. То е време на прекипяване. Всеки бърза да даде декларация, защото мисли, че ще изтърве срока. Ние обаче трябва да регулираме този процес. Как? Например в с. Бели лом, Разградска област, от 1800 души 90 на сто са взели декларации. Ние трябва да ги извикаме и да им кажем: ние няма да ви спираме, но вие приберете реколтата, тя да влезе в хамбара и тогава ще ви пуснем.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Не работи ли, няма да получи паспорт.

ПЕНЧО КУБАДИНСКИ:

Задачата на турците в Турция е да внесат икономически затруднения у нас.

Вие правилно поставяте въпроса да се опрем на здравите сили. Трябва да се знае, че съществуват здрави сили.

Утре на първите секретари трябва да се каже, че положението не е трагично, но ние трябва да го регулираме, тъй като ако половината поискат да се изселят, това за една година не може да стане. Аз лично смятам, че не бива да ги спираме, но трябва да регулираме тяхното заминаване.

Днес имаше заседание във Варна с всички секретари от общините. Какво се получава там? Казват: не се явяват на работа. Ами един чака на спестовната каса да си получи парите, друг чака за друго

нещо, тъй като се страхува, че ще изпусне срока. Не бива да изпадаме в паника, тъй като фактически положението не е такова.

Аз смятам, че това е една вълна и по-нататък всичко ще се урегулира.

Паспортите трябва да се издават съгласувано с общините. Има случаи българомохамедани да се явяват заедно с тях и нашите им дават паспорти. Не може да им дават паспорти. Трябва да съгласува с общината.

Не може МВР в Търговище да издава на МВР в Разград или Преслав паспорти. Те отиват там да си оправят някои неща. Трябва да се знае кой получава паспорт. Тогава можем да урегулираме положението.

Смятам, че трябва в някои големи селища службите на спестовната каса да се подсилат, да имат по две или три гишета, за да могат хората за два дни да се оправят. Те изпадат в паника дали ще им дадат парите.

Другият въпрос е свързан с къщите. Къщите сега ще поевтинееят много. Трябва да разрешим – и тук правителството трябва да вземе решение, – че къщи могат да се продават от човек на човек, АПК може да изкупи къща, общината може да изкупи къща, и заводите могат да изкупят.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Но не на частни начала.

ПЕНЧО КУБАДИНСКИ:

На частни начала също трябва да могат да изкупят. Като уредим този въпрос, ние ще избием из ръцете на турците един коз.

Още един въпрос – да знаете, че ще се върнат една част от тях. И те ще регулират положението.

Във Варненска област има такива случаи. Някои излизат и подписват: ние декларираме, че няма да се изселваме.

Следователно трябва да стабилизираме положението, без да спираме изселването. Аз мисля, че към 300 хиляди души ще се изселят. Това ще внесе известна криза в работната ръка, но няма да създаде смут.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Турция няма да се съгласи да ги приеме.

ПЕНЧО КУБАДИНСКИ:

Ние предприехме един ход, който във всички случаи е изгоден за нас. Ако Турция не отвори вратите, ние ще им кажем, че тя е виновна, че тя не ги приема. Ако отидат и след това се върнат, ще им кажем:

Вие сте българи, къде ходите? Нали ви казахме да не ходите.

Смятам, че не бива сега да умуваме ще ги вземат или няма да ги вземат, а трябва да притискаме да ги вземат.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Ние трябва да отиваме свободно на тази работа, да ги изпращаме с музика.

ПЕНЧО КУБАДИНСКИ:

Правилно, защото той вижда, че не го гоним. Няма нищо страшно, че може да затворим някои предприятия. Много е важна тази постановка за бригадирите и особено за учениците. Ние сега трябва да минем към бърз курс за преподавателска подготовка на ученици в техникумите, за да могат да отидат и да седнат на трактора и комбайна. За пенсионерите също е много правилно. Пенсионерите трябва да отидат по специалността си и да им дадем материални поощрения.

ВАСИЛ ЦАНОВ:

Искам да направя две-три предложения.

В много случаи доячките идват, издохват кравите и отиват да се нареждат при фотографа. Не може ли да направим предложение фотографът да отива там и да работи в събота и в неделя?

ТОДОР ЖИВКОВ:

Да, извън работно време.

ВАСИЛ ЦАНОВ:

По въпроса за къщите.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Да няма спекула с къщите. Трябва да ги вземем без пари, така да се каже.

ВАСИЛ ЦАНОВ:

Да се купуват от обществени организации, АПК, бригади, заводи, от държавата, а след това може да ги даваме на доброволци, които отидат на територията да работят. Защото има опасност да се юрнат да купуват къщи разни спекуланти.

ПЕТЪР ДЮЛГЕРОВ:

Аз бях в Кърджалийски окръг. Искам и аз да потвърдя, че изявлението, което направихте пред телевизията и радиото, внесе свършено различна обстановка и че то се използва най-рационално.

В Хасковска област някакви сериозни сътресения и смущения не се допуснаха. Разбира се, вътрешното напрежение у хората си го има.

Възникват няколко групи въпроси, по които може би утре на срещата с първите секретари трябва да се даде по-ясен и категоричен отговор.

Едната група въпроси са свързани с паспортите. Ние не говорим за изселване, но една част от тези хора се готвят за изселване.

Тук се очертават две групи въпроси:

Едните въпроси са чисто организационно-технически. Мисля, че в това отношение нещата специално с органите на МВР добре се регулираха в такъв смисъл, че се създава такава организация, при която в никакъв случай да не се допусне или в максимална степен да се изключи възможността за събиране на по-големи маси от хора. Това са организационни въпроси, с които другарите от МВР и съветите се заемат и те намират добро решение.

Другият въпрос е силно политически въпрос. Това се отнася до издаване на паспортите и до тази изселническа психоза, която през тези дни намери много силно проявление. Аз съм съгласен с това, което каза др. Кубадински, че този въпрос трябва много добре да се регулира и да се ръководи. Ние сме в състояние да ръководим този процес.

Мисля, че при тази обстановка ние сме в състояние бързо да освободим това население от невероятния политически терор, който упражняват върху него фанатизираните туркофилски и други елементи. Терорът тук е невероятен. Ако ние освободим това население от тези политически терористи на туркофилска основа, тогава ще открием пред нас много по-големи възможности да навлизаме в дълбочина във всички слоеве на населението до всяко семейство, до всеки човек с нашата традиция и нашата правда. Трябва да вземем всички възможни мерки да освободим населението от тези терористи, които са с много голям опит и голяма школа. Ние не бива да спираме никого, който пожелае да замине с паспорт на гости, на екскурзия или за постоянно живеене.

Мен ми се струва, че има една група, която може да бъде под околото на партийните комитети. Това са хора, за които ние сме сигурни, че ще се върнат. Даже такива ще бъдат болшинството от тези, които сега искат паспорти. Те като се върнат, ще създадат една качествено нова обстановка и ще внесат качествено нови елементи в работата с това население. Въобще тук много неща трябва да се преценяват.

Аз разсъждавам и по такъв въпрос. Преди 15 години ние приключихме с помаците, с възстановяване на техните имена. Сега при тези събития ще има отделни случаи. Даже в Кирково и Бенковски говорят

“старите българи” и “новите българи”. Поведението на старите българи, т. е. на помаците, значително се различава. Тоест за един непродължителен период от време се постигнаха неща, които бяха малко вероятни да се постигнат. В другата част на Родопите, доколкото имам сведения, нещата са по-спокойни.

Така че струва ми се, че не бива да се поддаваме на прекалени емоции и пр. Нещата трябва да се регулират и да се ръководят добре и политически. Това е първата група въпроси.

Другарю Живков, в голяма част от тези селища има доста учители, които отидоха по З1. постановление. Това са много силни ядра сега там. Но така се развиват нещата, че този кръг от хора, които участват непосредствено в тази дейност, се разширява все повече и повече, включително из средата на това население.

Вторият кръг въпроси, които се поставят, са свързани с имуществото. Мисля, че трябва напълно ясно и точно да се даде отговор на този въпрос. Може би това трябва да се направи от Министерския съвет.

Третата група въпроси са свързани с трудовите отношения в сегашните екстремални условия. Аз смятам, че трябва да стъпим на тази постановка, която Вие дадохте. И тук трябва да се стъпи на ясни и категорични указания за начина на уреждане на тези взаимоотношения.

ГЕОРГИ ЙОРДАНОВ:

След като се проведат тези мерки, които другарят Живков предложи, ще се създаде едно общо впечатление за нашата последователност и за нашата безкомпромисност по провеждането на една стратегическа линия. Злото в този случай е само за добро, тъй като ако сега не се водеше тази кампания, щяха да започнат искания за автономия. Това се почувствува от гражданите след Вашето изложение. Това е първият крупен политически и идеологически резултат. Сега трябва да се постигне и трудовият подем, за който Вие говорите. Хората могат и инструктивно, и организирано да решат маса въпроси, ако се създадат необходимите условия.

Много важно е също да се решат проблемите, свързани с недвижимото имущество, по който път могат да се създадат и общински имоти главно чрез общинските съвети и някои предприятия на територията. Ние можем да решим много неща за училищата, за детските градини, за почивната база и т. н. Понеже се продават на крайно ниски цени, ако тези къщи се изкупят от общинските съвети, това ще отнеме още един коз за претенции към нас, вместо да се раздува огромна

спекула с имотите. Това може да се регулира от нас.

И още два въпроса.

Наистина е много правилно ние ускорено да приключим с обучението на някои от професионалните училища, за да върнем хора там и да работят, като им дадем право по пътя на задочно и вечерно обучение да завършат.

През лятото ще ни предстои да решим много сериозно проблема с учителите, тъй като на много места учителите нарочно не говорят български език и онова, което искаме да постигнем, го разрушаваме. Ние и преди тази акция се готвехме да изпратим отново голяма група от вътрешността, за да запълни тези места.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Има ли кандидати?

ГЕОРГИ ЙОРДАНОВ:

Има, особено млади пенсионери и такива, които са пред пенсионна възраст, за да си повишат пенсията.

Не можем да кажем дали ще бъдат 200 хиляди или 100 хиляди, които ще отидат да се заселят в Турция, но държавата ни има интерес да изтече малко кръв. Това, което е нечисто, трябва да изтече, защото се оказва, че голяма част от организаторите са минали през лагери, през затвори. Те са фанатизирани докрай и за тях няма връщане. Има хора, които са изцяло на нашата позиция, у тях няма никакво колебание, защото крачка назад означава дори и физическо унищожение. Като се опрем на тези хора, като си отидат всички, които са най-фанатизирани, нещата постепенно ще се успокоят.

ЕМИЛ ХРИСТОВ:

Аз също смятам, че изявлението беше и си остава един много силен документ. И сегашните постановки са също много силни.

Така че с три неща – със законите, които приехме, с изявлението и с тези постановки да ги изпратим с музика – България стъпва на една много силна позиция в международен план. И аз изцяло поддържам тези постановки.

Искам да се спра на някои практически въпроси, които съвременно трябва да решим. Цялата тази проблематика има своя юридическа страна, която сега става много важна страна на нашата работа, тъй като много неща ние си решаваме в наш вътрешен план досега без юридическо основание. Тоест, вземаме решение и си го провеждаме, международната общественост не ни обръща внимание, даже не

го знае, че го правим. Примерно отменяме закон с решение на Министерския съвет, решение на Министерския съвет го отменяме с правилник или с партийна инструкция. Международната общественост даже някой път и не знае за всичките тези работи и не се интересува.

Но сегашната проблематика не е от такъв характер и затова трябва да я решаваме на законна основа. Ние трябва да намерим законни решения на всички конфликтни ситуации, които могат да възникнат, защото това са процеси, които ще бъдат наблюдавани под лупа. И всяка наша погрешна стъпка след това ще бъде раздувана от турската пропаганда срещу нас.

Казвам това, защото със законите, които ние приехме в Народно събрание, нещата не се изчерпват, а слагат едно начало на редица други следващи юридически уредби, които са необходими. Нашето законодателство не е приспособено за последните закони, които се приеха от Народното събрание. То например не е уредило по един ясен начин имуществените отношения, за които сега става дума: какво става с имотите на човек, който е напуснал страната, кой може да ги продава, кой може да ги купува, може ли да ги продава без негово съгласие или чрез негов пълномощник и т. н. Но не е само това. Има цяла серия от редица други имуществени отношения, които могат да поставят в затруднено положение нашата държава, особено във валутни затруднения. Например дължни ли сме да изплащаме във валута пенсиите? Не сме дължни, но затова трябва да има законно основание. Ние трябва да прегледаме международните документи, под които сме се подписали.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Ние снемаме въпроса за изселване.

ЕМИЛ ХРИСТОВ:

Да, напълно съм съгласен. Даже другарят Кубадински каза, че те си знаят, че това е изселване и няма значение как ние ще го наречем. Не е така. Много е важно да не го наричаме изселване, тъй като това ще ни създаде юридически проблеми от най-различен характер – пенсия, наследство на такъв имот, дарения и пр.

Ние трябва да си изпитаме нашето законодателство по такъв начин, че да не даваме възможност в международен план да бъдем атакувани за това, че постъпваме незаконно. Виенските споразумения дават право всяка страна да решава тези проблеми в съответствие с вътрешното си законодателство.

Ние просто трябва да си оправим вътрешното законодателство по такъв начин, за да не можем да бъдем атакувани и да не подхранваме турската пропаганда с незаконни решения. Ние трябва да направим това още на първата сесия на Народното събрание, да променим някои законни текстове, да добавим някои на базата на това, че имаме закон, който разрешава свободно пътуване. Не изселване, а свободно пътуване. И на свободно пътуващия гражданин трябва да му бъде уреден имущественият статус. Може да се върне, може да си запази имота, да го даде под наем.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Под наем не бива. Всичко, което казваш, е правилно.

ПЕТКО ДАНЧЕВ:

Другарю Живков, аз поддържам това, че ние сега трябва практически да насочим мерките си към ускорено решаване на такива въпроси, които да създадат политическа и организационна среда за подем в икономиката.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Това е много важно. Това, което постигнахме в съзнанието на българина – тревогата, сега трябва тази енергия да я насочим към дела. Не само в промишлеността и селското стопанство, но в науката, в училищата, навсякъде. Трябва да се променят някои часове, да се отделят часове за патриотично възпитание и т. н. Много сериозно трябва да помислим.

ПЕТКО ДАНЧЕВ:

Досегашната ни работа с ръководствата на стопанските организации, които са в тези области, показва, че където се стъпва на гражданското и трудово законодателство, ясно се поставят въпросите пред хората, че следва да работят, защото след това ще има последствия, в това число ще се търси имуществена отговорност. Хората, които са от тази група с нови имена, в болшинството от случаите остават на работните си места, работят и изчакват процесите с паспортите. Но сега като се излезе с ясна политическа платформа по този въпрос, аз мисля, че това ще бъде много правилен ход. За гражданското и трудово законодателство – също, и конкретно разговорите да се пренесат в предприятията. Там да се водят разговорите открито и ясно.

ТОДОР ЖИВКОВ:

В предприятията, в общините, в кметствата, в селата, в домовете.

ПЕТКО ДАНЧЕВ:

Второто направление, в което трябва да използваме тази обстановка, това са резервите в предприятията. Сега при преустройството във фирмена организация ние винаги говорим за т. нар скрита безработица, за това, че хората не си уплътняват работното време, че има много възможности за увеличаване на индивидуалната производителност на труда и т. н. Трябва да използваме това да създадем такава политическа и организационна среда, за да ускорим този процес и да повишим индивидуалната производителност.

ТОДОР ЖИВКОВ:

И в администрацията има излишни хора.

ПЕТКО ДАНЧЕВ:

За всяко предприятие, което е свързано с тези процеси, ние сме дали указание да направи конкретни план-разчети, които да са свързани с целеви задачи, за подем в икономически аспект и за неутрализиране на последствията от това състояние.

НАЧО ПАПАЗОВ:

Аз бях в Бургас. Там има 70 хиляди потурчени българи, но има и 100 хиляди цигани. Като гледам, че сега в Унгария създават циганска партия, а ние имаме 300 хиляди цигани, си мисля, че ще се намерят някои да искат да правят циганска партия. Другарите от МВР трябва да вземат на отчет този въпрос, за да нямаме изненади.

Второ, мисля, че това, което се говори тук, може би трябва да се направи във форма на помощ на стопанските ръководители. Има много въпроси, затова трябва да се систематизират в 10–15 точки и всеки долу да ги знае.

Аз смятам, че това, което направихме, е голям политически удар. Може би през 5–6 месеца трябва да повдигаме самочувствието на народа.

Смятам, че би трябвало да се направи всичко възможно да стане ясно на тези хора какво ще стане, ако те напуснат работа. Мисля, че сега контраударът от Анкара ще бъде: бъдете пасивни, тоест пасивност в труда. Имам сведения, че отиват на работа, но почти не работят. Това е икономическа дестабилизация.

Ние трябва да кажем: имате двустранни договори, трябва да ги изпълнявате, всеки ще си получава според работата, висока дисциплина. Мисля, че едно от ерозиращите действия от страна на Турция сега

ще бъде да ги приканва към пасивност.

В Бургас има 16 000 купени декларации, но са подадени само 720. Турция не очакваше този политически удар. Сега техният вариант е да дестабилизира икономически чрез пасивност.

ПЕТЪР МЛАДЕНОВ:

Аз мисля, че изявлението на другаря Живков беше един от най-големите ходове, откакто аз се занимавам с политика и откакто съм тук.

Второ, във вътрешно отношение фактически той спря някои негативни процеси, които се развиваха в България. Във външно отношение ние преминахме в настъпление. Трябва да ви кажа, че България в никакъв случай не е изолирана и нейният авторитет в никакъв случай не е по-малък, отколкото е бил по-рано.

Мисля, че има един много важен момент, че беше намерено времето, когато се казва, че ако вчера го бяхме направили, нямаше да се получи, ако утре го бяхме направили, т. е. ако беше в деня на откриването на конференцията в Париж, пак нямаше да се получи.

Според мен, ако се прави исторически паралел на този ход, може да се направи единствено с времето на студентските събития, когато Де Гол излезе по телевизията и каза: дотук!

Защо казвам това? Защото ние получаваме всеки ден информация. За нас никой не спестява фактите, а ги дава такива, каквито са, понякога се преувеличават и т. н. Основният източник на информация за България е “Свободна Европа”, която ни дават другарите всеки ден. Аз не мога да разбера защо всеки ден трябва да ни бутат по един куп какво е казал Владимир Костов или Румяна Узунова. Ние трябва да разберем, че това са платени агенти. Давайете ни другата информация. Има други радиостанции. Да вземат информация от Би Би Си, какво казва “Гласът на Америка”. Това са също вражески радиостанции.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Другарю Йотов, освободете ни от тази информация, ние нямаме време.

ПЕТЪР МЛАДЕНОВ:

Това, без да искаме, особено когато не може да се сравнява с всичко, което става в света, деформира в определена степен съзнанието и излиза едва ли не, че целият свят се занимава с България. Това се предава само на български език. То е специално подготвено за България. То не се предава на немски, на английски, на френски. Като бях в Париж, “Монд” написа едно изречение за България.

Аз смятам, че малко по-друга трябва да бъде информацията за нас. Нека тези, които се занимават с пропагандата, да четат всичко, а на нас да дават една по-автентична информация. Получава се невярна представа за това как е поставена България. Тези бюлетини се четат от много хора и се създава неправилна представа за това как е представена България в света.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Трябва да се съкрати това, което давате. Само със “Свободна Европа” ли ще живеем?

ПЕТЪР МЛАДЕНОВ:

Има и друго нещо, че в света настъпиха редица други събития, които отклониха вниманието от нас.

Какво ме смущава? Смущава ме, че са много малко заявленията от българите с променени имена да вървят в Турция.

Трябва да действваме в началото селективно. Трябва най-напред да махнем този контингент, за който става дума, тъй като съм дълбоко убеден, че Турция няма да издържи. Ще приеме 15–20 хиляди души и ще спре. Ще си измисли някакъв повод, че няма спогодба и т. н., и ще спре.

Що се отнася до реакциите на някои другари от областите, аз ги разбирам. Винаги е имало хора, които са против това да си отиват, тъй като те гледат на тях изключително като на покорна, дисциплинирана работна ръка. Тях не ги интересува толкова проблемът как ще изглежда България след 10, 15 или 50 години.

Напълно поддържам това, което казахте за изпращането им. Защо в селата, където има българи, да не се съберат на гости, да изядат едно пиле, да поговорят, да се повеселят и да му кажат “Добре дошъл, когато дойдеш пак”.

В заключение искам да кажа, че напълно поддържам предложенията, които другарят Живков формулира пред нас.

ГЕОРГИ ТАНЕВ:

Другарю Живков, аз напълно споделям това, което Вие казахте.

Искам да се спра по-конкретно на два момента.

Изявлението, което направихте, освен всички неща, които тук се подсказаха, мисля, че трябва да бъде оценено в перспектива от гледна точка поне на две неща.

Първо, най-силно е чувството, във всички народи, чувството за родина. И то намери силно потвърждение в повишаването на този пат-

риотичен градус. Това е по-силно от всичко. И ние не бива рязко да го спираме. Но в известна степен трябва и в бъдеще умело да се направлява. Иначе ще загубим набраната инерция.

Второ, с изявлението се даде възможност хората да заживеят със самочувствието, че участвуват във формирането на политиката на Народна република България. А това е много важно за обикновения човек. Ние много години може би в недостатъчна степен сме им давали такава възможност.

Аз мисля, че тези неща трябва да се оценят допълнително и да ги използваме в нашата работа.

Напълно споделям, че ако ние умело не направляваме този процес и на база на законите, които приехме сега, не помогнем да излязат неколкостотин хиляди от България и трайно да се настаят в Турция, ние поставяме под въпрос бъдещето на НРБ. Това е ясно, турците много добре го знаят и са го приели като практическа програма за действие срещу нашата страна. В този смисъл на всички териториални органи, в които има смущения за това, че хора излизат и напускат страната, трябва да им се каже ясно, тъй като, от една страна, ние имаме указание и действваме, от друга страна, те противодействуват. Това до известна степен е бягство от отговорност и недостатъчна работа. Аз казвам това малко възбудено, защото някои териториални ръководители, за да снемат отговорността от себе си, бързат да информират Централния комитет и той да им намери решение. Тук ще се дадат главните направления, а те да работят по-нататък.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Ще отидат на две смени, ще работят в събота.

ГЕОРГИ ТАНЕВ:

Така че подкрепяйки линията и конкретните подходи, които се казаха тук, аз ще изпълнявам това, което и миналия път, и сега се дава като поръчение.

МИЛКО БАЛЕВ:

Понеже в това време, когато другарят Живков направи изявлението си, аз бях в ФРГ и почувствувах изключителния интерес и въздействие на това изявление във Федералната република. Там то беше размножено бързо и раздадено на отговорни инстанции. Запознахме ги с постановките и под формата на информация. След това разговорът беше как по-нататък да се развиват отношенията между България и ФРГ. Присъствувахме на заседание на Бундестага и Бундесрата. При-

ветствуваха ни. Съобщението за посещението на нашата делегация беше посрещнато с продължителни аплодисменти.

Освен това всички изразиха известна тревога от това, че даваме паспорти и че могат масово да се насочат към други страни. Те се плашат, че една значителна част ще отидат в ФРГ. На мен ми казаха, няма да ги пуснем, не ни трябва, ние си имаме един милион и не можем с тях да се оправим.

Вторият проблем, на който искам да обърна внимание. Ние с това Ваше изявление минаваме в една благоприятна в неблагоприятната атмосфера, създадена за България в международен аспект. Аз смятам, че трябва заедно с другаря Йотов, с другаря Младенов и в културно отношение с другаря Йорданов да разгледаме в новата светлина, при сегашната обстановка как да засилим още повече нашето на сътрудничество в международен аспект.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Ние говорим за Отечества фронт. Нека да започнат да създават тези комитети, но не от горе, а от долу да се създават. И ние да не ходим.

Второ, да започнат от долу да създават отряди за защита на нашето мило отечество – Народна република България. Не за защита на социализма, а на България. Те няма да бъдат точно при вас (отнася се за Георги Танев), а ще сътрудничат с вас и ще бъдат под ваш поглед.

ЙОРДАН ЙОТОВ:

Все пак от тези патриотични лозунги не бива да изчезва социализмът. Защото има опасност да се отклоним.

ТОДОР ЖИВКОВ:

Няма такава опасност. Може да се каже: нашето мило социалистическо отечество – Народна република България.

Дайте да помислим как да разгръщаме патриотизма и това въодушевление за решаване на задачите. Тези положения в Министерския съвет да се обсъдят в партийен аспект, в идеологически аспект и т. н.

СТЕНОГРАФ:

(М. Далеева)

ПРОТОКОЛ "А" № 105

ОТ ЗАСЕДАНИЕТО НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП
ОТ 6 ЮНИ 1989 ГОДИНА

Присъствуват другарите:

Тодор Живков, Димитър Стоянов, Иван Панев,
Йордан Йотов, Милко Балева, Пенчо Кубадински,
Петър Младенов, Георги Йорданов, Григор
Стоичков, Петко Данчев, Петър Дюлгерова,
Начо Папазов, Васил Цанова и Емил Христов.

Присъствува и др. Георги Танев.

ВЪПРОСИ
НА ДНЕВНИЯ РЕД:

РЕШЕНИЯ:

I. За обстановката в
страната след
изявлението на
др. Тодор Живков.

1. Политбюро с удовлетворение констатира, че огромното мнозинство от българския народ безрезервно подкрепи политическата линия на партийното и държавното ръководство, съдържаща се в изявлението на председателя на Държавния съвет на Народна република България другаря Тодор Живков по радиото и телевизията. То предизвика широк положителен отзвук и зад граница.

ПРОТОКОЛ “А” № 105

ОТ ЗАСЕДАНИЕТО НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП ОТ 6 ЮНИ 1989 ГОДИНА

Присъствуват другарите :
Тодор Живков, Димитър Стоянов, Иван
Панев, Йордан Йотов, Милко Балев,
Пенчо Кубадински, Петър Младенов,
Георги Йорданов, Григор Стоичков, Петко
Данчев, Петър Дюлгерев, Начо Папазов,
Васил Цанов и Емил Христов.
Присъствува и др. Георги Танев.

ВЪПРОСИ НА ДНЕВНИЯ РЕД:

I. За обстановката в страната след изявлението на др. Тодор Живков

РЕШЕНИЯ:

1. Политбюро с удовлетворение констатира, че огромното мнозинство от българския народ безрезервно подкрепи политическата линия на партийното и държавното ръководство, съдържаща се в изявлението на председателя на Държавния съвет на Народна република България другаря Тодор Живков по радиото и телевизията. То предизвика широк положителен отзвук и зад граница.

Изявлението, широката разяснителна работа и предприетите политически и организационни мерки допринесоха за спадане на напрежението сред някои групи от населението и за прекратяване на грубите нарушения на обществения ред в отделни селища на страната. Даден бе отпор на външните антибългарски и антисоциалистически сили, на техните опити да създават нови трудности пред извършващото се дълбоко обноваване на нашето общество.

И най-важното, в резултат на всичко това сред народа се чувства силен патриотичен подем. Сега този огромен политически заряд на трудещите се и трудовите колективи трябва да се насочи и превърне в дела за преодоляване на трудностите, за ускоряване на преустройството на нашето общество, за изпълнението на задачите във всички сфери на икономиката и духовния живот.

2. Одобрява изцяло изложената от др. Тодор Живков принципна постановка по т. нар. изселнически въпрос и за последователното прилагане на законите за задграничните паспорти и за българското гражданство, приети от Народното събрание, в съответствие с партийната политика и Заключителния документ на Виенската среща.

Да се проведе среща на Политбюро на ЦК на БКП с първите секретари на областните партийни комитети, на която др. Тодор Живков да направи оценка на обстановката в страната и разясни предстоящите задачи.

3. Да се ускори създаването към Отечествения фронт на комитетите на политическите и обществените сили в общините. Да започне формирането на областни ръководства на Отечествения фронт, на профсъюзите и на Комсомола.

4. Министерският съвет да приеме постановление за създаване на допълнителни условия за своевременно изпълнение на стопанските задачи и за решаване на въпроси, свързани с прилагането на законите, приети на сесията на Народното събрание от 9 и 10 май т. г.

В своевременното прибиране на реколтата и изпълнението на други неотложни стопански задачи да се осигури активно участие на 800 военнослужащи.

(Тодор Живков)

271/89г.

ДО

ЧЛЕНОВЕТЕ НА ПОЛИТБЮРО,
СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП
И ПЪРВИТЕ СЕКРЕТАРИ НА
ОБЛАСТНИТЕ ПАРТИЙНИ КОМИТЕТИ

Другари,

Както е известно, сега в цялата страна се провежда огромна политическа, разяснителна и организаторска работа във връзка с изявлението, направено по телевизията и радиото. Процесите и събитията във вътрешен и международен план показват, че постъпихме правилно.

- Даде се решителен отпор на онези, които се опитаха да вбият клин в единството на народа ни, да подкопават авторитета и устоите на Народна република България, да създават на тази основа трудности по пътя на обновлението на социализма у нас.
- В това високопатриотично дело се включиха средствата за масова информация, партийният, държавният и стопанският актив в центъра и по места, учени и специалисти.

271/89 г.

ДО

**ЧЛЕНОВЕТЕ НА ПОЛИТБЮРО,
СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП
И ПЪРВИТЕ СЕКРЕТАРИ НА
ОБЛАСТНИТЕ ПАРТИЙНИ
КОМИТЕТИ**

Другари,

Както е известно, сега в цялата страна се провежда огромна политическа, разяснителна и организаторска работа във връзка с изявлението, направено по телевизията и радиото. Процесите и събитията във вътрешен и международен план показват, че постъпихме правилно.

- Даде се решителен отпор на онези, които се опитаха да вбият клин в единството на народа ни, да подкопават авторитета и устоите на Народна република България, да създават на тази основа трудности по пътя на обновлението на социализма у нас.

- В това високопатриотично дело се включиха средствата за масова информация, партийният, държавният и стопанският актив в центъра и по места, учени и специалисти.

- Трудещите се от градове и села, в т. ч. в районите, където се създаде напрежение, спонтанно, в многобройни прояви манифестират вярата и единството на народа ни.

Можем да кажем с увереност: обстановката в селищата и районите, за които става дума, се успокоява, изменя се към по-добро.

Очевидно в близко време ние следва да се върнем към тези въпроси с оглед да направим по-пълнен анализ и да набележим допълнителни мерки за по-нататъшното развитие на положителните процеси.

Тук искам да обърна внимание на два въпроса.

Първият е свързан с нашата принципна постановка по т. нар. изселнически въпрос.

Ще приведа такъв факт. Тези дни в някои наши ежедневници бе лансирана например тезата, че пред онези, които желаят да се изселят, няма да се поставят никакви пречки.

Ясно е, че подобна теза не може да се поддържа.

- Въпросът за изселването не стои. Той е снет завинаги с нови-

те закони, които прие Народното събрание за задграничните паспорти и българското гражданство.

Постановките на тези закони са категорични. На всеки българин се дава възможност:

- да пътува, когато поиска и в която и да е част на света;
- да влиза в непосредствено съприкосновение с най-доброто, създадено от цивилизацията на планетата;
- да се ползува от това право по своята съвест и своята воля, включително и за трайно напускане на страната ни.

Така че въпросът за каквото и да е било изселване, на когото и да било, където и да било, не съществува. В условията на новите закони, действащи в нашата страна, самото му поставяне и разискване би било некоректно, неправомерно, противозаконно.

Следователно подобен въпрос, в какъвто и да е аспект, не може да бъде обект нито на средствата за масова информация, нито предмет на разговори между граждани, нито да се поставя пред едни или други органи, да се обсъжда на каквото и да е равнище вътре и извън страната.

Второ. Както е известно, в изложението по телевизията и радиото, което отразява колективната позиция на Политбюро, бе изложена още веднъж нашата принципна политическа линия по застъпените в него въпроси.

- Същевременно то бе максимално съобразено с днешните реалности – вътрешни и международни.
- Това намери израз във формулирането на някои постановки, както и във въвеждането на съответна терминология.
- По такъв начин, без да ревизира нашата политика в тази област, изявлението позволява да се провеждат по-успешно и гъвкаво нашите тактически и стратегически цели.

Смятам, че този момент следва да се има предвид както във вътрешната, така и в международната ни дейност.

Тодор Живков

Стенографски запис
(Стенограмата не е прегледана от др. Т. Живков)

СРЕЩА

на Политбюро на ЦК на БКП с първите секретари на областните комитети на БКП, на председателя на Постоянното присъствие на БЗНС, секретаря на ЦК на ДКМС и министъра на вътрешните работи 7 юни 1989 г. – резиденция “Бояна” (10,00 часа)

ТОДОР ЖИВКОВ:

Другари, вчера на заседание на Политбюро разискавахме ситуацията, която се създаде в последно време в районите с така наречените възродени, и решихме да продължим този разговор с участието на първите секретари на областните комитети на партията.

Аз ще се опитам накратко да изложа проблемите, които обсъждахме в Политбюро. След това бихме желали да изслушаеме от вас информация и ваши виждания. Вероятно другарите от Политбюро ще допълнят нещо, ако аз пропусна да спомена. Цялостна оценка ние не правим и не сме си поставили тази задача. Ние не сме подготвени сега за една такава цялостна оценка. Но ще направим това. Сега главното наше внимание и нашите оценки и изводи трябва да се съсредоточат върху конкретната ситуация, създадена се в някои райони на страната.

Обща беше оценката, че с изложението, което направих и по телевизията и по радиото, ние постъпихме правилно и внесохме пълно обръкване сред тези, които организираха и извършиха известните на вас събития. Те още не могат да се оправят, още не са си разработили линия. Това стана един ден преди Парижката среща, и там ги обръкахме и взехме инициативата, и т. н.

В цялата страна се изяви огромен патриотичен подем. Всичко това вие знаете и аз няма да се разпростирам.

Така че ние направихме един ход с огромен ефект, какъвто не сме постигали десетилетия в нашата страна. На тази основа ние почувствавахме, че имаме и нови приятели на България в чужбина, че на-

шите позиции в чужбина укрепват.

Но аз не желая да обясня цялата тази обстановка с моето изложение пред телевизията и по радиото. Това е резултат и на онази огромна съзидателна работа, която извършиха другарите от партията, от БЗНС. И позволете ми да изкажа тук благодарност от името на Политбюро за всичко онова, което сте извършили във вашите райони.

Бунтовете в страната спряха след това изложение. Ние сме на прага на голяма психоза за изселване. Как трябва да оценим тази психоза?

Такава психоза на нас ни е необходима, тя е добре дошла. Аз ще кажа нещо, което пазим в тайна. Ако ние не изведем 200–300 хиляди души от това население, след 15 години България няма да я има. Тя ще бъде нещо като Кипър или нещо подобно.

Така че ние не смятаме това за нещо опасно, а напротив.

Ще отворят ли турците границата – това е проблемът. Сега под натиска на общественото мнение от няколко дни те отварят границата. Но това ще бъде не повече от десетина-петнадесет дни. А може да продължат. Дай боже да продължат!

Следователно на въпроса за изселването трябва да се гледа като на положително явление. Крайно необходимо е за Народна република България да изселим 200 хиляди, а ако може и 300 хиляди души от това население. Следователно не бива да се създават никакви трудности за изселването им.

Какво е положението?

Те вземат молби – документи за изселване, а за изселване са се записали реално около 12 000 души. Аз говоря за цялата страна, може би вече са достигнали 15 хиляди души.

Ние сме дали указание на другарите от Министерството на вътрешните работи бързо да изселват екстремистите, насила – чрез Австрия, чрез където е възможно. Масово да се изселват тези фанатици, които са в центъра на организирането на тези събития. Трябва да организираме това изселване, да покажем, че ние сме за изселването. Който желае, да се изселва, даже може с музика, с тържества да се изпращат при заминаването им. Никакви трудности да не се създават на тези, които се изселват.

На някои места нашите другари са изпаднали в паника във връзка с това изселване, създават трудности за изселването и т. н. Никаква паника не трябва да има, а напротив, трябва да се даде широко път за изселване. Всичко това трябва да бъде върху основата на изложение-

то, което направих по телевизията и по радиото, да не се излиза извън това изложение.

Някъде си позволяват да говорят за изселване. Изселване няма! Този въпрос е снет със законите, които гласувахме в Народното събрание. Така че такъв проблем не съществува за България. А всеки български гражданин – както ясно, просто и обикновено е казано, ако има желание, може да отиде било временно, било да остане да живее там, където отиде, в която част на света желае. Ние снемате един път завинаги въпроса за изселването. Нито вътре в страната, нито на международни форуми, нито с турската страна трябва да водим преговори за изселване. Аз ви изпратих една бележка, вие сте запознати с това. Това е единият въпрос. Ние сме заинтересовани от широко излизане от страната върху основата на закона.

Втората постановка е, че ние снемате засега нашата стратегическа задача да убедим тези хора, че са българи, че не са никакви турци. Това в изложението ми беше казано ясно. Не се поставя въпросът за това, че те са българи. Това не е случайно.

Следователно, в тактически план ние не говорим сега и не трябва това да бъде нашата главна тема, но като стратегическа задача ние не я снемате и не можем да я снемате. В бележката, която ви изпратих, тези два въпроса са ясно засегнати. Затова трябва да се използва в нашата пропагандистка работа сега терминологията от това изложение. Там дума по дума, запетая по запетая е обсъждано в Политбюро. Неслучайно този въпрос се пропуска и се заменя с друга постановка – че не всеки ислямец е турчин.

По-нататък, в информациите, които имаме, се вижда, че ние не сме отишли във всеки дом, във всеки род. В тези райони голяма роля играят родовете. И отгук всевъзможни измишльотини, лъжи, заплахи и т. н. Ще трябва отново, опирайки се на актива, с който разполагаме, който сега все още плахо излиза, да го обкръжим с внимание и да отидем във всеки дом, буквално във всеки дом и да разясним нашата позиция. Ние не отиваме да ги убеждаваме да се изселват. Ние трябва да им кажем истината, така както е изложена, а те сами да решат ще се изселват ли, или не. Ако те желаят да се изселват, ще получат нашата пълна подкрепа. Ако няма музика в селото, ще поканим от други села и ще осигурим да ги изпратим с музика.

Значи сега трябва да се отиде във всеки дом. Това е другият проблем.

Следващият въпрос – не отиват на работа. Тук трябва да се взе-

мат енергични мерки и да се предупредят, че тези, които не отиват на работа, ще носят пълна отговорност за загубите, които нанасят на народното стопанство – в завода, в селското стопанство и навсякъде, и че никой няма да получи паспорт поради това, а трябва да отговаря пред съда. Съгласно нашите закони не може да се напуска работа кой когато иска, а трябва да предупреди кога ще напусне, както това е по нашето законодателство. И в края на краищата няма да им се дадат паспорти за излизане от страната. Има хора, които са на отчетни длъжности. Как така ще напускат работа? Те носят пълна отговорност и трябва да знаят това. Самите предприятия, АПК и пр. трябва да ги предупредят, че ако не се явяват на работа, носят пълна отговорност за загубите, които ще претърсим.

Как трябва да подходим?

Най-напред, ако вземем заводите, ще видим, че държим излишна работна ръка в заводите, излишен административен персонал. Това е една възможност да оправим тези заводи. А там, където действително имаме нужда от работна ръка, трябва да се върви по няколко пътища. Трябва да се набира работна ръка.

Техникумите, в които се готвят кадри, в последните години на обучението да ги изпратим, а след това задочно да се обучават. Да се прехвърли работна ръка от други райони в рамките на страната, но да не позволим да се удари върху производствените колективи, върху производството.

Трябва да вземем сериозни мерки за прибиране на реколтата, особено в селското стопанство. Може тези войници в армията, които са комбайнери, трактористи, да ги изпратим в селското стопанство; от трудови войски – също, и т. н. Пак повтарям, в техникумите – в последните курсове да отиват да работят, а ще им дадем възможност да завършат обучението си.

Медицинският персонал – тук другарят Григор Стоичков може би ще разясни по-подробно какви мерки предлага по линията на Министерския съвет. Ние разговаряхме в Политбюро, че трябва да се мобилизират и да отидат пенсионери лекари, сестри. Можем да вземем учители от други райони на страната с риск да оголим временно там училищата. Да ги изпратим там организирано.

Така че този проблем за работната ръка в една такава ситуация, много естествено, трябва бързо да действуваме и да го решаваме. Ако на място не може да се решават проблемите, трябва да се търсят

други варианти, но да не допуснем да страда производството.

Какво могат да вземат, когато заминават?

Това е точно определено. Не може да се изнасят пари повече от 500 лева. Продажбата на къщи да се забрани. Къщите остават на разположение на общините. Инвентар, който притежават, също. Ако той е повредил къщата, инвентара, няма да му се даде паспорт и ще трябва да отговаря пред съда. Къщите остават на общините. Как ще постъпим с тези къщи – вчера не се доразбрахме по този въпрос. Аз смятам, че трябва да сложим ръка на тези къщи. Ще ги дадем на тези, които ще отидат там да работят. Лудогорието е най-хубавата земя на България. По-хубава е даже от Толбухин, защото там не се напява, а в Лудогорието се напява. Ще намерим млади семейства, които ще отидат да работят там, ще им дадем безплатно къщи и т. н.

ПЕНЧО КУБАДИНСКИ:

Общината да ги изкупува, защото те ги продават на частни лица.
ТОДОР ЖИВКОВ:

Няма частни лица да ги изкупуват, защото там има вили. И да се предупреди всеки, който е закупил, че имотът ще бъде национализиран, без да му се връщат парите. Защото разни изпълзвачи ще хукнат там да купуват. За това имущество ще се разпорежда общината. Трябва да се разработи специален статут. За инвентара въпросът стои по същия начин – той трябва да си остане там, за да се използва за работа в селското стопанство.

Какви са другите проблеми?

Тези екстремисти, които подклаждат и заплашват и т. н., трябва за кратко време да се изведат извън страната. Тези, които не успеем да ги изведем извън страната, трябва да ги арестуваме временно, докато се успокои обстановката. Но по-хубаво е да ги изведем извън страната. Ако турците затворят границата, да ги изведем чрез друга страна. Аз смятам, че Гърция ще се съгласи да ги приеме, засега само Австрия се е съгласила да ги приеме, но трябва да се изведат извън страната.

Органите на МВР в цялата тази обстановка трябва да действуват спокойно, хладнокръвно, но абсолютно твърдо. Никакво колебание срещу тези, които продължават да шантажират, да заплашват и т. н.

Ние се върнахме отново на този патриотичен подем, който се създаде в нашата страна сега. Как да го използваме?

Смятаме да не спираме този подем, да го прекратяваме, а да влеем

тази енергия в руслото на преустройството и да решаваме проблемите сега в областта на икономиката – в промишлеността, в селското стопанство, в другите сфери, в науката, учебните заведения и т. н., и т. н. Би следвало да се преустроят малко и програмите в училищата, да въведем проблемите за социалистическия патриотизъм и т. н. Въобще трябва да разгорим с нова сила патриотизма и единението на нашия народ.

Що се касае до преустройството, което извършваме, сега се създават фирми. Възникват проблеми за тези фирми. Но това е естествено. Периодът е много кратък от тяхното създаване досега. Не можем да искаме да се разгърнат с пълна сила. Те едва сега избраха управителни съвети и директори. А досега всичко беше временно.

Но не можем да не видим и някои негативни прояви. Много е спаднала някъде бдителността за създаване на фирми с търговски цели. Ние се договорихме, че каквито и трудности да имаме, не бива да даваме ход на фирми в областта на търговията, а трябва да дадем ход на такива фирми, които произвеждат и търгуват с произведената продукция. Не да създаваме фирми, както стана в Съветския съюз и там се създаде един втори пазар. Битпазарите трябва да се ликвидират час по-скоро! Софийският битпазар 10 на сто е битпазар, останалото е пълна спекулация. Така е и в Димитровград, така е и навсякъде.

Другари, трябва да знаем, че са създадени организации още от заводите да отклоняват стоки за широко потребление и са създадени цели мафии, които се занимават с това. Ако ние не ги разкрием и разгромим най-жестоко, ще стане така, както става в други страни. Трябва жестоко да поведем борба срещу тези мафии.

Що се касае до пазара, няма причина нашият пазар да изпадне в кризисно състояние. Независимо от трудностите, ние вероятно ще постигнем тази година 20% увеличение на стоките за пазара. През идущата година обаче ние трябва за някои стоки да отидем не на 20 на сто, а да отидем на един път, един път и половина, а някъде и на 2 пъти увеличение. С оглед на това да се вземат мерки.

Има вече постановление на Министерския съвет да се създадат към всяка фирма предприятия за производство на стоки за широко потребление, в това число внос на суровини, материали и т. н. Широко трябва да се разгърне този фронт.

Както вчера разговаряхме, ние коренно променяме досегашната концепция за така наречената група “А” и група “Б”. Група “А” и група “Б” трябва да произвеждат в максимална степен освен предмета на своята

дейност и стоки за широко потребление и услуги за населението.

Ние се готвим сега, вече е решено, да отидем на съкращаване на капиталните вложения в строителството с два милиарда и триста милиона лева и вероятно идущата година ще бъде с още 2 милиарда с оглед отиване на друга структура на развитие на нашата икономика. Но това е друга, по-голяма тема. Аз само я набелязвам. Така че постоянно се вземат мерки, за да се създават условия да не позволим възникването на втори пазар и спекула с предмети за широко потребление.

Туризмът е една опасност за нас сега, но излязоха допълнителни постановления на Министерския съвет за това какво може да изнесе всеки. Може да изнася продукти до 100 лева. За повече от 100 лева не може да изнася, независимо дали е за социалистическа или за друга страна.

Така че се вземат широк кръг мерки за защита на нашите интереси.

Можем да дадем думата на др. Григор Стоичков, за да видим какви мерки предприема Министерският съвет.

ГРИГОР СТОИЧКОВ:

Другарю Живков,

Другари,

На основата на поставените въпроси от областите и общините проведохме среща с една част от председателите на асоциациите. И въз основа на вчерашното заседание на Политбюро и указанията, които бяха направени, оформихме като решение тези въпроси, които се налагат от нормативни документи. Какви са тези въпроси?

Постановлението не е прието, ще се приеме след днешното съвещание, тъй като може да възникнат допълнителни въпроси.

Първият въпрос, който се постави и сега от другаря Живков, това е да се вземат незабавни мерки за укрепване на трудовата дисциплина, за създаване на подем в работата на всички колективи и да гарантираме изпълнението на плана.

Във връзка с това ние сме записали “на лицата, които безпричинно не се явяват на работа, нарушават законите и трудовата дисциплина и причиняват вреда на предприятието, да се търси най-строга дисциплинарна или имуществена отговорност в съответствие с Кодекса и другите нормативни актове”.

В Кодекса е предвидено щом като три дни не се яви на работа, работникът да бъде уволнен дисциплинарно с всичките последствия.

Тук, другарю Живков, не записахме това, което Вие и вчера казах-

те, че на неявилите се на работа не трябва да се дават паспорти. Нормативно, юридически е неудобно да се запише това, но като указание трябва да се има предвид от другарите.

Вторият въпрос е за мерките, които се вземат за укрепване на колектива, за допълнителна работна ръка.

Предвижда се да се компенсира, особено в Девня и в смесените предприятия, да се разреши на служители от всички райони на страната да отидат да работят в производството, като си получават заплатата и съответната заработка. Вчера аз съобщих това да бъде до три месеца, но следобед още един път обсъдихме и считаме, че срокът от три месеца е малък. Затова записваме, че това се разрешава до края на 1989 година, т. е. служители от София могат да отидат в Разград, в Каолиново, във Венец и до края на годината ще си получават възнаграждението от София и това, което си заработят там.

Следователно тук ние можем да разгърнем едно движение на служителите от големите центрове, родени по тези места – имат връзки там, – да ги върнем да работят там до края на годината. Става въпрос за районите, където има потребност от работна ръка.

Другият въпрос – това е за пенсионерите, когато работят в предприятия, учреждения, организации, райони с остра дефицитност на работна ръка, а ние имаме предвид именно тези райони, като казваме с остър дефицит от работна ръка, имат право да получават пълния размер на пенсията си и заработеното от тях в производството, и не само в производството, в другите сфери. Досега беше разрешено това да става само за материалното производство. Сега това се отнася за всички сфери. Това може да бъде лекар, учител, юрист, счетоводител. Пенсионер, здрав, годен за работа, отива, работи и си получава цялата пенсия и заработеното от него. Това е много голям резерв, с който можем да попълним незаети места, особено за юристи, лекари, за шофьори и т. н.

Има едно 64. постановление на Министерския съвет във връзка с придвижването на работна ръка. Тук ние казваме, че то няма да се прилага до края на 1989 година. Предвиждаме за тези райони Министерството на земеделието и горите и Централният комитет на Комсомола до 10 юни да организират студенти и ученици и бригадирското движение да се насочи главно натам. Всички условия, необходими за бригадирите, ще създадем, но трябва да ги изпратим в тези райони, в които има необходимост от работна ръка. Този процес ще продължи, докато там бъде необходимо.

Постави се такъв въпрос – в тези райони има някои предприятия с не особено важно производство, което производство същевременно го има в други градове, където няма проблем за работната ръка. Считаме, че тези производства там трябва да се спрат, работната ръка да се изведе и насочи в тези големи заводи, където са с непрекъснат производствен процес. Това трябва да става организирано с Министерството на икономиката и планирането, тъй като е свързано с балансите и т. н.

Това, за което вчера стана дума, а и днес – за къщите. Ние сме записали така – изпълнителните комитети на общинските народни съвети, селскостопанските организации, фирмите и техните подразделения съевременно да изкупуват предлаганите за продажба жилища и недвижими имоти. Предлагаме. Някои не си предлагат за продажба имуществото, възлагат пълномощия на някого да го стопанисва. Той иска да отиде да види какво е положението и да се върне. А други продават имота си на безценица. За тях общинските народни съвети или заводи-те да изкупуват къщите им, да не става това чрез отделни лица.

И това, което вчера Вие поръчахте – за учителите, – да се създаде набор и да се изпратят учители в тези райони. Ние сме записали такова задължение това да се извърши сега до 30 юни.

Искам да информирам тук как сме се уточнили по тези въпроси.

Вчера на заседанието другарят Петър Дюлгеров изнесе като пример някои учители, които са ги изпратили в граничните райони – пенсионери или са пред пенсия, но там получават по-висока заплата и отиват и работят много добре. Става въпрос да изпратим учители в тези райони. Това са българи. Но в граничните райони ние им даваме значително допълнително заплащане. Има един коефициент, който стига до 1,4. За да има икономически стимул, българи, опитни учители да отидат в тези райони, трябва да решим въпроса също така за повишаването на тяхната заплата. Има едно старо поверително постановление – някои другари тук го знаят – когато български учител отива в село с такава компактно население, да му се заплаща пряко от съвета 80 лева. Това постановление не е отменено. Но сега трябва да се види, ако приемем по принцип, че трябва да дадем – и аз мисля, че трябва да дадем – допълнително заплащане на тези учители в тези райони, трябва да видим това постановление и да го прилагаме.

Това са, така да се каже, въпросите, по които ние смятаме, че трябва Министерският съвет да вземе решение, и сме подготвени след днешната среща да приемем постановлението.

Има някои текущи въпроси. Ние по тях сме взели мерки.

ДИМИТЪР ДИМИТРОВ:

Свидетели бяхме в периода от 20 до 31 май на една протестна кампания, стихийна, бурна, екзалтирана – нещо, на което не сме били свидетели досега. Убедени сме, че всичко беше много добре режисерирано. Участниците в тези демонстрации навсякъде имаха един и същ подход – първо бяха децата и юношите, жените, след тях възрастните, активът – най-отзад.

Какво се оказва, какви са резултатите от нашите усилия?

Тълпата въобще не слуша за какво се говори. Върви едно течение и крайната цел е да стигне центъра на едно населено място и пред отговорен човек да изрази протеста и исканията си.

Какво още прави впечатление? Участието на чужди хора. Може би наши подстрекатели участваха на друго място. Много хора излизаха от дворовете – по 10–15 души. Кой са те? От Разград, Силистра, отвсякъде. Имах чувството – ми каза първият секретар на Каолиново, – че начело на тълпата вървят чужди хора, а не местни. Това е много сериозно замислено. Дошли са от други райони. Подобна ситуация беше в Шумен. Ношували са по три денонощия последователно някъде, за да стигнат в Шумен. По 10–12 души имаше в дворовете – обувките им чакат отвън пред вратата. Всички чакат уречения момент, за да излязат.

Какво се получи още първия ден?

Преградихме тълпата. Водеха се само разговори с хората. Но какво стана? Набиха десетина войника, удариха един с камък по главата. Взеха един автомат от войниците. Това беше една озверяла тълпа, а момчетата стоят. Изпотрошиха фаровете на БТР-ите. Въпреки че нашите настояваха да се разотидат, нищо не беше в състояние да предотврати действията на тази тълпа. В края вече принудиха началника на областното управление да предупреди, че ако до три минути тълпата не се разпръсне, ще се действа с всички средства и не отговаря за последствията. На втората минута започнаха да се разпръскват, но – разцепват се, заминава си една част и въпреки това в селото пак се събират на средата на площада. И така приключи първият ден.

На другия ден беше срещата с актив в 11,30 часа. Аз проведох тази среща. В 12,45 стана инцидентът в Икономово. Трябва да ви кажа, че това е чисто пиянска работа. За една сватба се напиват, възбужда ги алкохолът, натрупват се около кметството. Старшината из-

бягва. Три войничета от отряда за бързо реагиране се оказват обградени. Нападателят били убедени, че автоматите на войничетата са празни, поради това, че автоматът, който са взели при друг подобен случай, е бил наистина без патрони. Били са убедени, че автоматите им са празни. След предупредителните изстрели на момчетата във въздуха, по стената, за да видят те, че автоматите им имат патрони, нищо не ги спира. Тогава момчетата стрелят в земята и се получава това, което ви е известно.

Решихме, че не може да се действа по този начин. Уточнихме се да действуват силите на реда и след това да действуваме с политически средства. По-нататък вече знаете какво стана.

Кулминацията трябваше да бъде в Шумен. Знаехме и часа, и всичко. Въпреки това тези хора не се отказаха. Струпахме войници, заехме центъра, всичко. Тълпата си изскочи в уречения час със скандирания: “ние сме турци”, “убийци” и пр. Но работата свършиха 20 момчета от отряда за бързо реагиране и 30 каратисти. Те влязоха в действие и всичко се разпертушина, разпръснаха се, заминаха си по места. Ликвидира се тази аномалия и се излезе от това положение с един актив за хората. Създаде се един респект в Шумен, където е крепостта Тумбул джамия. И сега имаме едно изключително самочувствие на хората с традиционни имена.

След това опитите на 31 май да се предизвикат безредици не успяха. Блокираха се всички възможни подстъпи, спря се всякакво придвижване, нищо не се получи, нищо не се разбра. Имаше няколко групички, които своевременно бяха парирани.

Какво последва по-нататък? След Вашето изявление по телевизията и по радиото нещата придобиха съвсем друго развитие. Внесе се яснота за българите с традиционни имена, както се изразяваме, когато третираме тези въпроси. Това се оказа един изключително сплотяващ момент. Никога не е имало толкова ясно разграничаване в позициите, толкова сплотяване и обединяване, даже до такава степен, че някъде имаше опасност да започнат безразборно да ги бият.

Успокоиха се тези неща. Този въпрос започва да се третира откъм мащабната му страна. Проведе се изключително добра политическа и организаторска работа. Това всичко даде своето отражение за консолидация на здравите сили и сред тези хора.

Паспортният режим – това е основното, в което ние виждаме изхода и развитието по-нататък на нещата. Този паспортен режим разбу-

ди хората и предизвика кампанията за искане на паспорти, която също много добре се подклажда. Под силата на страха, че ще му се запали къщата, той трябва да отиде да си подаде документите за изваждане на паспорт, да внесе парите, да подаде декларацията. За всичко това има много сигнали, много примери как се въздейства върху тези хора. И се получава така, че трябва да се покаже привързаност към тях. Той върви със стадното си чувство с гълпата.

Досега във Варненска област има внесени пари в Държавна спестовна каса от 70 хиляди души за паспорти. Молби-декларации за паспорти са подадени от 3600 души. Заминали са извън пределите на България 1227 души.

Това е картината.

Какво още прави впечатление в тази суматоха? Напускат работа. Другарят Стоичков предлага да ги уволняваме. Но те напускат работата не примитивно – напуска целият цех, 200 души. 200 души не можеш да уволниш. Напуска работа колективът от фермата. След това се връщат. Този момент трябва да го наблюдаваме добре и да не отиваме до крайности. Налага се да поизчакаме. Според мен в един период от 10 дни нещата ще се уталожат и ще влязат в някакво русло, което по-нататък трябва да видим как да движим.

Предлагат се на разпродажба животните от личното стопанство. Изкупуват се много стоки от магазините. Много се ходи в съседните области на срещи.

Какви задачи поставихме пред нашия актив вчера?

Задачата ни е максимално да успокоим обстановката. Налага се да бъдем внимателни в отношенията си с тези хора. Просто ни се налага. Внушаваме законите да се спазват от всички. Това е опорната ни точка в действията ни с тези хора. Да спазват трудовия ритъм, да спазват задълженията си към предприятието.

Поддържаме все още един, макар и облекчен, режим на изолация на населението. И поддържаме силите на реда в състава, в който сме ги мобилизирали.

Охраната на предприятията. Възложено е на всички директори – това вече съществува от 5–6 дни, – организирали сме групи от отрядници и хора за политическо въздействие. Всичко това е в ход. Предприятията имат надеждна охрана и особено технологичните линии.

Смятам, че задачата е да въвлечем повече актив. Партийното събрание, общото събрание, откритите събрания не дават никакъв ефект.

Връщам се на въпроса, за който Вие говорихте – за родовете, за контактите с хората. Да привличаме хората, да навлизаме по-дълбоко вътре сред тях, но с лични контакти. Въвличане на все повече актив – това трябва да бъде нашата задача. Със събрания работа на този етап не става. Трябва да въвличаме вече и другите масови и политически организации. Досега така или иначе обстановката беше такава, че само партията движеше работата. Време е да включим масовите политически организации.

Трябва да кажа, нашето убеждение е, че има място за диалог. Има хора, които няма да заминат. Водоразделът го направи Политбюро, каза си дума за паспортния режим. Има хора, върху които може да се въздейства. Шест души в Толбухин подписаха декларация, официално афишираха, че не искат да се изселват и не искат паспорти въобще. В една група в Джебел един казал на ръководителя си: кажи, че много съм ви нужен, не искам да се изселвам.

Някой друг трябва да им каже да не се изселват. Това е тази тяхна психология за въздействие. Затова казвам, че има място за диалог.

Какъв процент ще останат след това? Не трябва да е в сила правилото: не ме слушаш – махай се! С такъв език няма да е правилно с тези хора да говорим.

Създали сме обстановка в ДСК, във фотоателиетата възможно най-бързо да се подготвят документите и този стаден момент да се изключи.

Наясно сме с подстрекателите. Направо им се казва: подстрекаваш, участвуващ в антидържавно мероприятие – на теб ще ти дадем паспорт, но най-накрая. Мисля, че това допринася за известен успех.

Уточнено е животните да се изкупуват от АПК, за да не създадем търгашеска обстановка. Ще ги изкупим, това не е проблем.

Във всяка община и предприятие сме възложили да се разработи вариант на участие и баланс на трудовите ресурси и при утежнени обстоятелства да знаем откъде да привлечем ресурси и да се компенсира, за да се влияе върху тази ситуация.

Засега все още в животновъдството се връщат на работа. Малко повече механизатори са напуснали. Имам чувството, че в селското стопанство по-леко ще се справим.

Ще дам пример. В с. Венец има 120 хил. декара земя, означава, че има 120 трактора. 120 души ние можем да вкараме там. Сигурно там има около 200 души животновъди. Не е проблем. По-големи проб-

леми ще създадат промишлените работници. В “Мадара” работят над 1000 души. Там по-трудно биха изглеждали нещата.

Затова сме се уточнили за едно максимално добро регулиране на процеса на даване на паспорти. Трябва да се иска съгласието на ръководителя на предприятието. Тази позиция би могла да ни помогне за създаване на ритъм в работата.

Какво е поведението на тези хора? Не се поддават на контакти, трудно реагират, никаква реакция. На нашата активност, на въпросите: “Кажете защо правите това, какво искате в крайна сметка?”, казват: “Ами какво да правим, нали виждаш, всички правят така и аз така”. Нищо повече. С мълчание се избягват въпросите. Барикадирана психологическа нагласа, едно поведение, което на този етап не ни гарантира много успехи в политическата работа.

Активът ни е изолиран. Поставихме си задача да го изведем от това състояние. Има хора, които навремето застанаха на преден план в преименуването. Ние сме длъжни да застанем зад тях, да ги защитим и да използваме този актив. Да му имаме пълно доверие, иначе рискуваме да останем и без тях, защото човек не знае в тази ситуация кому би могъл да гласува пълно доверие. Все пак тези хора са изпитани и на тях може да се гласува доверие. Имаме един кандидат-член на Областния комитет, двама партийни секретари и за съжаление един народен представител в Каолиново, които са участници в тези събития.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

С него разговаряхте ли?

ДИМИТЪР ДИМИТРОВ:

С него още не сме разговаряли. Трябва да се говори с този момък. Той отрича, но още в първите дни камерата ходи навсякъде и го има заснет. На стоп-кадър всичко е изведено и никой не може да отрече, че е бил. Като цяло обстановката в момента е спокойна (разбира се, това са големи въпроси). Но няма неща, които биха внесли смут в цялостния живот на областта, да внесат напрежение в отношенията между хората. На този етап тази аномалия е ликвидирана. Следим развитието на този процес и съм убеден, че след 10 дни ще имаме друга ситуация. Там няма какво да правят те, след като са си подали документите и евентуално молбата за излизане от България.

Искам да обърна внимание на един друг въпрос. В удостоверението за задължения към държавата, което се иска да бъде представено, за да се издаде паспорт, е записано: “Дава се при представяне на

паспорт за излизане в чужбина за уреждане на изселнически въпрос”. Този текст трябва да падне. Трябва да се изземат тези удостоверения и да се отпечатат нови.

По изкупуването на къщите. Да не създаваме обстановка да почнем да изкупуваме къщите. Предлагам да оставим този другар, който иска да си продаде къщата, да си намери клиент. Той няма клиент в момента. Ако създадем обстановка да изкупуваме къщи, ще бъде сигнал, че сме започнали изселническа кампания. Опасявам се от това.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Напротив, трябва да спрем изкупуването на къщите от частни лица. Който се изсели, общината изкупува неговата къща и я съхранява.

ПЕТЪР ПЕТРОВ:

Другарю Живков, преди всичко искам още един път да кажа, след като минаха вече няколко дни, че изключително положително се прие Вашето изложение от всички и то наистина създаде прелом.

И второ, Вие казахте сега в изложението си, че подкрепяте изселването. Искам да кажа, че ние като ръководство абсолютно подкрепяме това. Всички, които желаят, колкото може по-скоро нека да излязат без паника, без страх. И сега имаме трудности, може да станат и по-големи, но нека да излязат. Ние ще се справим. Нямаме друг изход.

В известна степен вече имаме поглед върху тези райони, които са най-компактни. За съжаление тези, на които ние вярвахме, сега са в тези групи: нашите организационни работници, от Комсомола, политически грамотни. А щом те не са проумели за какво става дума, какво остава за ония, които не са?

Само няколко думи за това каква е обстановката сега.

Общо около 80 хиляди души са платили таксата за паспорти, но с децата те са около 100 хиляди души. Молби за паспорти са подали около 8 хиляди души. Получили са паспорти около 5 хиляди и са излезли около 1300 души, а може и малко повече.

Изтеглени са влогове над 45 милиона лева. Всички имат много пари.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Спрете редовните стоки, изкарайте всичко, което е залежало. От цяла България в тези райони да се съсредоточат такива стоки. Що се касае до памучни изделия и др. – 20% да се пускат на пазара, защото и туристите от чужбина ги купуват.

ПЕТЪР ПЕТРОВ:

Включително и трайни колбаси сме спрели.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Да се спрат такива стоки, които масово се изкупуват от туристите. Това сме правили винаги, сега не мога да убедя някои твои колеги там.

ПЕТЪР ПЕТРОВ:

Вчерашният ден около 8700 души не са се явили на работа. Това е около 3%, но лошото е, че има райони, където над 100% не са се явили.

Най-тежко е положението в промишлеността. Имаме няколко структуроопределящи завода за производство на плоско стъкло. Той дава над 70% от продукцията на страната. Работи се на непрекъсваем процес, работят около 65–70% с възстановени имена. Вчера не са се явили на работа около 460 души от 2000. Правим всичко възможно да не прекъсва производството.

Друг много важен обект – това е Миннообогатителният завод – за стъкларската промишленост, за леярската промишленост, за огнеупорни материали, каолин и други. И там е преобладаваща тази част от работници с възстановени имена. Много напускат.

В производството на антибиотици засега е сравнително по-спокойно, но и там има напуснали.

Във фаянсовия завод в Исперих голяма част от работниците са с възстановени имена. Това е положението в промишлеността.

В селското стопанство засега най-тежко е положението в млечно-говедовъдство. В птицевъдството някак си ще решим въпроса.

Разбира се, всички мерки засега сме взели. Още никъде няма провал, но очакваме, че ще стане и по-трудно. Поставихме редица въпроси в Министерския съвет и изключително енергично под ръководството на др. Григор Стоичков се вземат мерки и много от въпросите, които се решават, напълно ни удовлетворяват. В това число Министерството на културата, науката и образованието веднага реши въпроса за съкращаване на учебния процес и включване в бригади.

Аз бях поставил още един-два въпроса, които трябва да намерят решение. По-трайно трябва да решим въпроса за чужденците – вьетнамци, кубинци, – където има, тъй като в цели райони под тяхно влияние работници са подали молба за излизане от страната. Трябва от друго място да им се каже, че няма как да ношуват там. Ако има такава възможност, би било помощ.

Второ, в тези райони ние имаме главно кравеферми, и нелюши кравеферми. Може би сега младежи, които завършват, ако пожелаят да отидат в селското стопанство, да не служат в армията. Това би било

форма за заселването им там. Цели села има, които искат да излязат от страната.

За съхранението на имотите и къщите. Тук малко се различаваме с др. Димитър Димитров. Ние мислим, че е правилно да се даде право тези, които доброволно желаят да си продадат къщата, главно съветът или предприятието да я изкупи.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

На частни лица не бива да се продава в никакъв случай. В Хасково има вили. Ще отидат да купуват вили.

ДИМИТЪР ДИМИТРОВ:

Всичко да става със знанието и съгласието на общината. Да бъде регулирано.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Тези къщи ще дадем на други, които ще отидат там да живеят. И паспортите трябва да дава общината, а не друг.

ПЕТЪР ПЕТРОВ:

Този въпрос сме го решили вече с органите така.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

В Кърджалийски район има вили, софиянци ще отидат и ще ги изкупят.

ПЕТЪР ПЕТРОВ:

Има такъв въпрос, който трябва да го обмислим за следващия етап. Има малки села, където всички твърдят, че ще излязат от страната. Ако те излязат, какво ще правим? Там ще започнат да ходят хулигани и да правят разни неща. Трябва да помислим.

По-скоро да се реши този въпрос от позицията кога ще влезем в правото си ние да управляваме този имот. Защо той сега излиза примерно за три месеца, а после може да поиска още три месеца срок.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Щом мине границата, настаняваме там друг, а като дойде...

ДОБРИ ДЖУРОВ:

Има закон, по силата на който той е гражданин на Народна република България. Ние сме му дали паспорт. Този въпрос трябва с юристи допълнително да се реши.

ПЕТЪР ПЕТРОВ:

Ние се опитваме да работим с актива. За съжаление има някои активисти – имаме 9 кметове, подали молба за напускане на страна-

та. От тях има членове на партията, на БЗНС, секретари на изпълнителни комитети, една народна представителка. Многократно с нея водим разговор. Тя казва: всички ме притискат, ще ме убият.

Всички използват този мотив. Казват: вкъщи страшно ме притесняват, ако не тръгна. Никой не ми разрешава да остана. Макар че имаме изолирани случаи. Онзи ден в едно наше село един младеж, който е и малко хулиган, затова, че родителите му не искат да заминат, а той иска, запалил къщата.

Разбира се, ние ще се опитаме за тези, за които смятаме, че са убедени, да им помогнем. Това ще бъде нашата политика. Да създадем всякакви условия, докато е тук, той трябва да работи. Ако не работи, няма да получи паспорт. Това сме го разгласили.

МИНЧО ЙОВЧЕВ:

При нас условно разделяме нещата на два етапа.

Първият етап, когато предотвратихме кървавите сблъсъци, и вторият – психозата сега, която завладя това население за изселване. Дали ще бъдат 200 или 300 хиляди, никой не може да каже. Аз ще започна с това, което е сега в момента. Очевидно на противника не се хареса това, че се задействува въпроса – в Кърджалийски окръг нищо не стана, парирахме събитията. В Джебел имаме един нов първи секретар от преименуваните. Много точно и хладнокръвно действуваха хората от МВР. През първия етап успяхме да се преборим. Сега, тъй като не могат да ни простят това, от няколко дни масово се движат емисари от всички страни надолу.

Ние сме блокирали тази обща стачка. Днес трябваше да се състои голяма манифестация – митинг в Хасково. Блокирали сме района. Мобилизирали сме целия партиен апарат, има около 300 души въоръжени от Казанлък, от Стара Загора, от Димитровград. При нас това патриотично възпитание много точно и ясно се вижда. В Хасково ги посрещнаха с изключително въодушевление сред населението.

Не трябва да си правим илюзии, обстановката продължава да е сложна. Щурмуват се ДСК, при нас преименуваните са 350 хиляди души. Раздадохме документи на всички. Мисля, че вече всеки има по два документа за заминаване и въпреки всичко опашките не намаляват.

Очевидно ние не работим за ден-два. Вие правилно казахте, че е рано да се правят изводи, но ние направихме някои изводи и ги обсъдихме на пленум на Областния комитет. Защото трябва да научим нашите партийни организации да работят в екстремални условия. Ста-

ва дума за това, че българите не са свикнали да работят в такива условия. Аз изпращам целия апарат сега по места, за да видят какво става в екстремални условия. Очевидно на по-късен етап ще си направим оценка.

Вижда се, че в цялата наша работа има формализъм и непоследователност, липса на каквато и да е работа.

Кои сега са основните смутители?

Първо, това са гурбетчиите – 30 хиляди души. Те никога не са приемали новите си имена и няма да ги приемат. Това са тези, които за 15 дни получават 1000 лева. Един наръгал жена си с нож за това, че не желяе да отиде при него. Едва не е умряла жената.

Другите смутители – това са младежите от 20 години нагоре.

И най-интересното сега е, че тези, които задържат в този момент и буйствата, и другите неща, даже изселничеството, това са възрастните хора и жените. Ние не можем да не отчетем това. Например предупреждението за Джебел, очакването за голямото вълнение след едно погребение. Това е дело на възрастни хора. Те казват: нашите готвят нещо кърваво, вземете мерки.

Първо, ние не познаваме психиката на тези хора. Самият факт, че сега вървят като стадо овце и нищо не е в състояние да ги спре.

И третият момент – другарю Живков, аз мисля, че ние подценихме ролята и влиянието на неформалните групи. Сега ние можем да се върнем към този въпрос, защото каквото говориха Петър Манолов, нашия Тренчев в Стара Загора, в Джебел каквото говориха, е все едно и също. Въпросът е защо толкова дълго ги търпяхме, за да стане този взрив. Намеси се областното управление на МВР, за да хванем Тренчев на място, когато пишеха декларация на турците против България. Трябва да ви кажа, че 10 минути уговоряхме и накрая наредихме на прокурора да издаде заповед за обиск. За 10 минути щяхме да го изтървем този синковец. Как така? Ние всички трябва да работим в едно направление. Не само партията и МВР да работят заедно в тези страшни и сериозни времена, а между другото може да дойдат още по-сложни времена.

Аз моля с всичката сериозност на закона да се подходи към д-р Тренчев. Това е предателство.

Освен това искам да кажа, че няма такъв профсъюз. Има 6 души родоотстъпници.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Трябва да се съди този човек.

МИНЧО ЙОВЧЕВ:

Той лично пише на машина възванието към турците за бунт.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Ето за тези неща той трябва да се съди, трябва да се съди за предателство. И той, и още един там, който е арестуван.

МИНЧО ЙОВЧЕВ:

Каква е обстановката сега при нас?

За стабилността на обществото е ясно. Взети са сериозни мерки.

Второ, да не се провали икономиката. Аз мисля, че двамата колеги бяха прави – никаква еуфория. Аз мисля, че могат да настъпят сериозни икономически трудности. Представяте ли си 115 хиляди души от нашата област изведнъж да излязат. Трябва да се внимава.

Другарят Стоичков много хубаво и бързо, точно е направил всичко, но трябва отдолу да подкрепим тези мерки.

Трети въпрос. Все пак ще направим всичко, което е необходимо и възможно, да преодоляваме тази изселническа психоза. Искам да кажа, че сега действията на Турция са непредсказуеми.

Второ, за съжаление каквото и да предприеме Турция, те ще го приемат. Сега те ги приемат без визи. Утре ще кажат: с господин Живков да направим изселническа спогодба. Всички те ще подкрепят това. Ще кажат: тези, които не желаят да останат в България, трябва да си сменят имената, и това ще намери подкрепа сред това население. И сега се говори по тези въпроси сред нашето население. Трябва да се види как ще действваме. Трябва да имаме стратегия.

Ние трябва да разкриваме последователно партийната правда сред тези хора. Необходимо е да ускорим този процес на извеждане от страната. Трябва да се има предвид, че има около 1000 закоравели престъпници от тях и ще ги изведем до седмица от страната. Останалите – също, ще ускоряваме работата на паспортните служби.

В същото време водим изключително голяма разяснителна работа. Чрез вестник “Шипка” пускаме листовка до всички наши граждани и обясняваме събитията. Това, което днес казвате, също ще го имат като информация. Дори ние пускаме листовките в пощенските им кутии, за да знаят къде отиват и какво правят. Но тези, които остават, трябва действително да бъдат приобщени към нашата държава. Сега е време раздельно – всеки трябва да разбере и да помисли по-нататък какво да прави. Тук се работи много добре под ръководството на партията.

Аз предлагам следното: да продължи работата на този централен

щаб на партията по тези въпроси. Ние работим много добре с Министерството на вътрешните работи. Обстановката не може да се измени за 10 дни.

В крайна сметка за нас са важни трайните интереси на България. Мисля, че въпросите за ръководната роля на партията трябва да се поставят изключително силно и стабилно. Защото събитията, които станаха в страната, показаха, че ако нямаше ръководна роля на партията, щяхме да стигнем до още по-голяма криза. Вярата на хората в партията допринесе да се ограничат тези действия.

ПАНТАЛЕЙ ПАЧОВ:

Най-напред за обстановката в областта. Аз мога да Ви уверя, че още при получаването на първите сигнали мобилизахме целия апарат на партията, на съвета, на масовите организации и по същество през последните може би 20 дни в Областния комитет имаме само дежурни хора.

Искам да подчертая много добрия синхрон с органите на МВР. По същество блокирахме цялата област, особено онези наши селища, в които и по-рано се създаваха проблеми, и по този начин се блокира възможността за евентуалното пренасяне на информация от Кърджали, където са по-революционно настроени.

Аз мога да информирам, че при нас не се допуснаха абсолютно никакви инциденти. И след Вашето изявление се получи един действително патриотичен подем. Ние направихме митинги. И даже това, което не го очаквахме, пловдивската студентска младеж толкова спонтанно подкрепи Вашето изявление, че след като направихме импровизирания митинг пред турското консулство, в продължение на 3 часа не можахме да успокоим обстановката от нашите студенти.

Сега положението е свързано с обхваналата и нашата област вече психоза за изселване. Имаме компактни селища, където хората масово подават документи за напускане на страната. Усилена е работата на фотоателиетата и ДСК. До вчера при нас са издадени документи за около 13 500 души. Днес може би молбите за напускане на страната са 14 000. Направени са вноски за получаване на паспорти 2100. Това са официално изявилите желание да напуснат страната.

Какви мерки се предприемат?

Преди всичко ние създадохме една много сериозна организация за въвеждане охрана, ред, порядък, дисциплина във всички селища, във всички предприятия, във всички селски стопанства. Нашият ак-

тив работи там. Не бих казал, че сме направили някакъв особен щаб, но ежедневно се уточнява цялата проблематика. Главното е да не допуснем срив в производството.

Кои са проблемите, които се очертават тези дни?

Имаме доста голяма група акорданти главно от кърджалийския край – около 2500 души. От тях половината вчера не са се явили на работа. Ние с тях не сме разговаряли предварително, тъй като не очаквахме, че това може да стане. Имаме вече и сигнали, че някои от тези групи са се върнали снощи и очакваме тази цифра да се намали. Но вероятно и останалите също така ще се върнат.

По отношение на проблемите, за които стана дума. Предупредихме всички наши магазини, които продават стоки за дълготрайна употреба, и сме блокирали онова, което е дефицитно.

Второ, направихме инструктаж с нотариуса – за продажба на недвижими имуществата – забранява се препродажбата от едно лице на друго.

По отношение на това, което се изкупува – разрешили сме да изкупуват куфари.

Вие знаете, че преди може би 15 дни изчистихме нашата област от неформалните групи на така нареченото “Независимо дружество”. Изгонихме десетина души. Но се появи информация на “Свободна Европа”, че в Пловдив се създава Дружество на католиците. Ние имаме много добри позиции сред католиците. Ние проучваме сега този въпрос. Там няма да се пропука, но отново възниква проблемът за създаване на тези неформални групи.

Един от нашите интелегенти в знак на солидарност с Тренчев, за това, че е арестуван, се присъединява към профсъюза “Подкрепа”.

Аз предлагам по отношение на хората от така наречените неформални групи да се подхожда с цялата сила на закона, да няма никакви колебания и да се действа така, както е необходимо да се действа към това определение – като към хора, които продават нацията. По този въпрос вече да няма никакви разсъждения. Това е първо.

Второ, считам, че ние трябва да вземем, когато уточняваме тактическите си ходове по-нататък, отношение по-специално към представители на турското посолство или консулствата и техните сътрудници. Работят много активно. Те дирижират обстановката. Разбира се, взели сме всички мерки това да не се разпространява и разширява, но те действително стават много нагли. И може би още по-силно трябва да се намери едно противопоставяне на турската пропагандна кампания. Каз-

вам това, изхождайки от обстоятелството, че тази маса мюсюлмани са хора много прости, това са хора, за съжаление, примитивни. Те толкова силно се водят от това стадно чувство, че могат всеки момент да се извъртят в онази посока, в която турската пропаганда пожелае да ги насочи. Следователно манипулацията на това население трябва да я парираме и ние да я проведем. Имаме възможност да го направим.

По отношение на някои въпроси, свързани с гласността и демокрацията. Всички сме свидетели какво стана в Унгария. Там се допусна и гласност, и демокрация. Виждаме какво става тези дни в Полша също на основата на тази гласност и демокрация. Аз не бих си позволил в никакъв случай да коментирам какво става в Съветския съюз, независимо от това, че всички виждаме това.

Аз искам да изразя едно становище, което се свежда до това, че е необходимо още веднъж пред нашия народ да подчертаем силата на партията, нейната ръководна роля, да покажем, че в тази страна има ред, дисциплина и пределна възискателност. Който ще бъде с нас, да знаем, че е с нас. И обратно.

Ние в никакъв случай не следва и не можем да допуснем обстановка, каквато беше създадена в Унгария и в Полша.

НИКОЛАЙ ЖИШЕВ:

Другарю Живков, обстановката у нас се характеризира също с два основни етапа. През първия етап – от 20 май насам, до 4 юни до обяд в цялата област обстановката беше относително спокойна, производственият ритъм протичаше нормално. Отсъствия от работа нямаше или ако имаше, това беше в рамките на обичайното.

Беше провален опитът на ръководителите на така наречената демократическа лига да свикат конгрес в с. Ябланица. Малките опити в няколко села на Руенската община да вдигнат хората, се оказаха неуспешни. Излязоха 150 на едно място, на друго – 200, на трето – 300 души. Тези бунтове бяха ликвидирани с политически средства.

Втори етап, който настъпи на 4 юни – неделя след обяд, понеделник и вторник, се характеризира с масова психоза за изселване. Започват да се трупат хората в обекти на търговията. В Бургаска област живеят 70 хил. души с възстановени имена. Досега 26 370 души са подали молби за изселване. От тях в общинските управления на МВР са подадени 2076 молби. Това показва, че не всеки, който вземе молба, след това я връща. Но молби вземат почти всичките. Издадени са паспорти на 1045 души.

В центъра на нашето внимание ние поставихме навсякъде изложението на др. Тодор Живков по телевизията, писмото, което получихме, до Политбюро и Секретариата на Централния комитет на партията, до първите секретари на областните комитети и особено днешната среща внася пълна яснота по всички въпроси. Затова ние довечера в 18,00 часа сме предвидили среща с първите секретари на общинските комитети, за да проведем разговор по тези въпроси.

През тези дни, макар че отсъстваха 10–15% от промишлеността, в селското стопанство – около 30% (от техните среди) и около 35% от строителството, нормалният ритъм на производството в областта продължава. По общини, производствени предприятия и в селскостопанските бригади ускорено се разработват варианти за работа и изпълнение на задачите при намалена численост на персонала.

Вчера бях на пристанищния комплекс – там се работи денонощно. От понеделник всички служители са на работа и доброволно, по своя инициатива са казали, че ще изпълняват нормите и на тези, които не са се явили на работа, без някой да им е казал, че ще им се заплаща това. А ръководството на пристанищния комплекс мисли как да си преустрои работата така, че с по-малко хора да преизпълняват своята работа.

Комунистите поемат обещание да изпълняват нормите и на отсъстващите. Но тъй като това едва ли ще се окаже достатъчно, ние търсим възможности за привличане на работна ръка и от учрежденията, и от другите предприятия.

Ние смятаме, че освен тези мерки, които докладва др. Григор Стоичков, трябва да се даде възможност на работниците в предприятията, които изпълняват нормите на отсъстващите, да получават допълнително възнаграждение в рамките на предвидения фонд “Работна заплата” за тези, които отсъствуват.

Вземем особени мерки за охраната и безопасността на железопътния транспорт, тъй като там работят също хора с възстановени имена.

С органите на Министерството на вътрешните работи, с които също работихме денонощно и в пълно единдействие, сега предприемаме мерки за ликвидиране на продажбите на животни, тъй като в понеделник и вторник на някои места започнаха масово да продават на безценица животните. Например една овца заедно с агнето я продават за 10–15 лева. На друго място започват да колят телетата и на пазара телешкото месо се продава за 1 лев килограма. Тук трябва да се мобилизират и силите на общините и без разрешение на АПК и ветери-

нарните служби да не се продава месо.

За да се ликвидират струпванията пред фотоателиетата, решихме да изпратим екипи по селата. Сега си поставяме за цел да създадем навсякъде здрав ред, организирана дисциплина, да не допуснем нарушаване на производствения ритъм.

Смятам, че ще бъде целесъобразно в документа да се запише един специален момент за работата на митниците. Започват да се трупат от Разградска област, Бургаска област. Те започват да мъкнат всичко, което могат да вземат – хладилници, телевизори, перални машини, някои даже цели гардероби са взели. Трябва да се подсилят митниците на тези райони с допълнителна работна ръка, тъй като сега започва летният сезон.

За циганите искам да кажа само една дума. В Бургаска област те са 100 хиляди души. Изказват пълна подкрепа и са патриотично настроени. Даже в Сливен искат автомати да се разпрвят с това население.

ЛАЗАР ПРИЧКАПОВ:

Другарю Живков, в нашата област обстановката е спокойна. На територията на Софийска област има 73 хиляди души с възстановени имена. От тях 8000 са временно пребиваващи от другите райони на страната. След Вашето изложение в цялата област се проведеха изключително силни политически мероприятия и изцяло беше подкрепено Вашето изложение. Освен това просто бяха парализирани протурски настроените елементи. Имам предвид населението, което възстанови имената си през 1972 и 1973 г.

Нямаме никакви остри изказвания, нямаме никакви сблъсъци. До онзи ден ние говорихме за изцяло спокойна обстановка в Софийска област и от вчера има доста сериозно движение за изселване.

Вчера от тези 8000 души, които са от други райони на страната, 2000 са се прибрали. Днес малко повече са се върнали. Аз говоря за тези, които са от Разград, и т. н. Те при нас са главно в животновъдството и тютюнопроизводството. Но вчера следобед имаме сериозно раздвижване в тези села, които са с българомохамедани, главно на територията на бившия Благоевградски окръг. В Разложкия район, където има 2000–2300 души, няма никакво раздвижване. В Гоце-Делчевския район положението до снощи е следното: имаме 272 души глави на семейство, които се явиха в народните съвети или в МВР да искат паспорти за изселване.

Кои са тези селища? Това са селища, които са ни пределно извес-

тни. Това е Корница, Летница, Бухово, т. е. тези, които бяха ударени през 1973 г.

Трябва да споделя това, което казаха и моите колеги, че има доста емисари. Действа се навсякъде по един и същи начин. Така както задействуваха тези хора от Разградско, Кърджалийско и Бобов дол, по същия начин задействуваха в Перник, в Средногорие и Радомир. Тое ест този процес отнякъде се управлява.

Що се отнася до мерките, които сме взели, от днес независимо от това, че при нас беше спокойно, навсякъде на тази територия ние следим ежедневно какво е положението. Ние знаем отпреди, ако не тези, които бяха начело, техните потомци, които могат да ни създадат бели. А от тази сутрин във всяко едно село имаме представител или на областния комитет, или на общинските партийни и държавни ръководства. Това се отнася за всички селища, без изключение, а не само в тези села, които наричаме горещи.

От вчера сутринта в цялата област, включително българомохамеданите и от другите райони, се наблюдава масово изкупуване на куфари. Такова е положението в Гоце Делчев, в Радомир. Изкупуват се палатки, спални чували, по-големи чанти и сакове.

Второ, масово се теглят влоговете.

Трето, ориентация към изкупуване на промишлени стоки – и в Перник, и в някои от другите райони, в които няма хора с мюсюлманско население. Търсят се сребърни и златни предмети също.

Това отиване, което вчера стана в Гоце Делчев и в общините, няма организиран характер. Просто отиват самостоятелно в общината или в МВР. Но ясно е, че при връщането в селата те правят информация на останалото население.

Освен това тези от другите райони, от Кърджали и от Разград, които работят – имаме 10 или 12 случая, – отиват в родните си села и се връщат с целите си семейства. Това е в Кюстендилско и в Радомир. Това е нещо ново, което досега го нямаше.

Какви мерки сме взели?

Контрол на всички моторни превозни средства, които влизат от тези райони – откъм Пазарджик, Доспат, Смолян, Кърджали, и от тази сутрин сме сложили ограничение и на входа през Пирин, тъй като от два дни доста сериозно присъствие на моторни превозни средства има от Югославия. Те минават през Петрич по новия път. Ако минават, ще минават отгоре. Отрязали сме този път.

При нас също има поставен въпрос за къщите от тези, които искат да напускат България. Стои въпросът за продаване на къщите. Изцяло подкрепям това да не става на договорна основа между този, който иска да продава, и този, който иска да купи. Това трябва да стане в центъра.

Напоследък излязоха много документи. Много моля, изпращайте ги и до нас. Аз поставих въпроса в отдел “Деловодство” на Централния комитет. Например изпращат телекс какви стоки могат да минават през митниците, а ние не знаем. Ето сега и за тези документи, за които става дума, нашият апарат по места трябва да знае и да дава точна информация.

Така че, другарю Живков, ние сме взели мерки и мерките, които сега вземаме, могат да гарантират едно спокойствие. Другарят Дюлгеров и някои други другари знаят, че през 1972 и 1973 г., когато беше движението, интелигенцията беше подстрекаваща за инциденти. Сега в тези райони, изключвам тези наши гости, които са от другите краища на България, интелигенцията е която поставя въпроса за възпиране на тези действия и мерките, които вземаме, могат да ни гарантират спокойствие.

Смятам, че ще намерим резултатни методи и след 2-3 дни отново ще бъдем в тези райони, за да не се получат някои неприятни неща.

ПЕНЧО КУБАДИНСКИ:

Можете ли да кажете какво е вашето становище по отношение на българомохамеданите? Давате ли им паспорти?

ЛАЗАР ПРИЧКАПОВ:

Не. Те изпращат свои представители в органа, а по улиците са на групи. От тази сутрин в тези села и в Гоце Делчев прекратяваме даването на каквито и да било обяснения. Групите са формирани в самите села. От една страна, ще разясняваме, а от друга страна, ние ще пресичаваме обстановката, която се създава за малко по-други действия. И за българомохамеданите сме категорични.

НИКОЛАЙ ЦОНЕВ:

В Ловешка област е малко по-спокойно. Имаме 31 500 българи с възстановени имена през 1985 г. Те са съсредоточени в няколко района на областта и не представляват трудност, тъй като на тях им се влияе.

Искам да подчертая два момента в обстановката на Ловешка област. Вашето слово се посрещна много добре – пълно разбиране, пълна подкрепа. На срещата, която проведехме, се направиха много сериозни изказвания в подкрепа на изложението.

Вторият момент обаче след 4 юни – те получиха телеграми от

различни места. Това са 6000 души от други области. Получиха телеграмми да се приберат незабавно по родните си места. Това създаде психоза, едно ангажиране. От другите области идват и казват: вашите братя и сестри там проливат кръв, а вие си живеете спокойно.

Ние нямаме много хора, подали документи. До вчера са подали документи 328 души за изселване. От тях само 56 са от областта. Другите са от другите области. В някои райони, където бяхме твърдо убедени, че няма да действат, сега вече и там има настроение, цели села искат да се изселват.

Третият момент – отиване към дръзки прояви – напускат работа. От тези 6000 души, които са извън областта на работа в областта, 1812 до вчера са напуснали. Другите, които не са напуснали, демонстративно стоят на работните места, но не работят и влошават дисциплината. По същество това е стачка.

Ние имаме по-големи групи напуснали хора във важни отрасли на икономиката – железопътния транспорт, напуснали са 150 души. Повечето са живеещи извън областта – 2/3. От захарната промишленост са напуснали 200 души. Има опасност да спре производството. Има напуснали от животновъдството – това, което каза др. Петров. В млечното говедовъдство всички, които са отвън, са напуснали. Особено много ни безпокои това, че 26 хил. дка тютюн в плевенския район се гледа от акордантите извън областта. Една голяма част от тях са напуснали. Имаме уверение от тези, които са там, че другите ще се върнат. Но тук е проблемът, че в този район българи тютюн не са гледали. Независимо от това ние ще се оправим.

В животновъдството вече сме създали организация. Всеки напуснал се замества от български гражданин. Даже вече редица ферми създават набор и се създава по-добра организация за работа в животновъдството, отколкото досега.

Второ, имаме опити на диверсия – в Шивачево се запали един сеновал; в АПК – Дряново, се откри в хранилките на животните повече син камък, в захарните заводи в дифузната кула има счупени стъкла; в Горско Сливово се похаби 5 тона мляко.

Всички тези неща ние сме ги подали на органите, те провеждат изследвания, но вече се стига до по-дръзки прояви.

Както навсякъде, така и при нас е голям стремежът да се теглят влогове. До вчера са изтеглени 1 млн. и 500 хил. лв. Даже има слухове, говори се между тях, че ако тези български пари те не могат да ги

ползват, могат да ги унищожат, да ги скъсат, но да не останат в български ръце.

И при нас се купуват спални чували, бельо, палатки, сакове, чанти.

Какво правим допълнително?

Освен това, което казах, срещите, разговорите, индивидуалните разговори с тях. Аз бях онзи ден в Никопол. Трябва да ви кажа, че там ръководителят на групата, която работи 450 дка тютюн и 50 дка домаки, казва категорично: аз от България няма да изляза. Който иска да излиза. И е изпратил тези семейства, които са повикани от близките си, да видят защо ги викат, а той е останал и си работи. Даже в този район падна много силна градушка. Въпреки градушката, те са се договорили с АПК и продължават да работят. Ние трябва да приобщаваме тези хора. И това правим.

Има силни изказвания на хора, които са били в Турция и са се върнали. Те казват, че в никакъв случай няма да тръгнат, защото знаят какво е положението. И тези хора използваме.

Но трябва да се видят тези емисари, които шарят и постоянно създават настроение в областта. Те действуват много организирано, много тайнствено и навсякъде действията им са едни и същи – силни заплахи, тормоз. Даже онзи ден ръководителят в Блатница каза, че в турските семейства вече се чувства разслоение. Възрастните жени и младите жени категорично се обявяват против действията на мъжете си да отидат в Турция. Казват: ние сме тук добре, работим, децата ни учат, какво ще правим в Турция? Кой ще ни посрещне в Турция? Но при тормоз, психически и други заплахи жените се принуждават да се съгласят.

Прави са тук другарите, че нашият актив се крие – особено тези, които са комунисти, активисти. Не излизат, не говорят открито, а даже има данни, че те разнасят тези заявления за изселване и ги агитират за това.

В нашата област има един комитет на религиозните свободи. Той защитава тезата, че всички трябва да имат право на религиозна свобода и че това население има право. По други политически мнения той не се изказва, не взема отношение по въпроса за изселването. Но той защитава религиозната свобода на изповедание.

От тези, които напускат, има 58 ученика, които са дошли от други области и които са в професионално-технически училища. Има петима студенти от Свищов с преименувани имена. Някъде, другарю Джуков, се обаждат да се пускат военнослужещи, за да си направят сним-

ки, тъй като техните родители се готвят за заминаване.

Както в другите области, така и при нас се организира бърза разпродажба на имуществото. На много ниски цени се продава с оглед да се ускори продажбата и да си купят други неща, които са им необходими. Ние по същия начин ще организираме продажбата. Някои от другите вещи те ги продават помежду си и на други хора.

Аз напълно подкрепям това становище всички къщи, ако трябва да се продават, да се продават на общинските народни съвети. Иначе, другарю Живков, става страшна спекула.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

В никакъв случай да не се продават къщи на частни лица. Даже тези, които са ги купили, да им се каже, че ще бъдат национализирани.

НИКОЛАЙ ЦОНЕВ:

Даже и за времето, когато тях ги няма, нека грижата за тези имоти да бъде на общинския народен съвет.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Те нека да си заминат, пък след това ще разговаряме.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Селскостопански инвентар, къщи – абсолютно да не се продават. Общината слага ръка върху тях, докато той се върне. Общината ще даде оценка колко струва. Ако струва 50 хиляди, ще даде 2 или 3000, а той след това като се върне, ще му се дадат тези пари да отиде да си прави къща. Анархия няма да създаваме в страната!

НИКОЛАЙ ЦОНЕВ:

Имам един въпрос към Министерския съвет – тези акорданти, които са наели тютюн, домати, са получили авансово средства. Ако не се върнат, как ще процедираме?

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Всяка община, която даде паспорт, трябва да види какви задължения има, къде е работил и без да си изплати всичко, не може да замине.

ГЕОРГИ ТАНЕВ:

Другарю Живков, този въпрос е уреден. Това е уредено със заповед. Той не може да получи паспорт, ако няма бележка от стопанството за това, че няма задължения и т. н. Ако те не са го въвели в тяхната област, трябва да ги попита защо не са го въвели.

НИКОЛАЙ ЦОНЕВ:

В заключение искам да подчертая това, което казаха другарите –

този път нашата интелигенция ни подкрепи. Аз бях на среща в Плевен. Трябва да Ви кажа, че много силно, много патриотично подкрепиха постановките във Вашето слово. Това сега ние трябва да го използваме. Даже ми се струва, че има една друга опасност от наши кадри, които да кажат: сега е моментът да се отървем от това население.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Но какво да го правим? Турците не могат да го приемат. Има последни данни, че те са се объркали. Те нямат концепция какво да правят.

АТАНАС КОНСТАНТИНОВ:

При нас няма много от това население. Мога да кажа само с няколко думи, че създаваме условия за повишена бдителност и повишен ритъм на работа.

Пълна подкрепа на Вашето изявление се изрази от всички.

В областта живеят 2380 кореняци с възстановени имена и 2500 са приходящи. Между тях от вчера има у около 200 души стремеж за връщане, нерегламентирано връщане, което ние удовлетворяваме. Има стремеж за изкупуване на скъпоценности.

Това е, което мога съвсем накратко да кажа.

Създаваме организация да държим в течение актива, за да можем да отговаряме с повишена изискателност на тези ситуации, които се създават.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Другари, да дадем 10 минути почивка.

(След почивката)

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Другари, ние вчера обсъждахме въпросите в Политбюро и всички другари се изказаха. Сега се постарях да изложа пред вас нашите позиции.

От информацията, която направиха другарите първи секретари на областните комитети на партията, ярко изпъкна необходимостта в бъдеще да подходим по-дълбоко към тези процеси, които стават с тези граждани на нашата страна.

Първо, те са подложени на жестока обработка, на терор от определени кръгове, които дирижират тези процеси извън страната – от Турция, подкрепяни от САЩ и от НАТО и т. н., и т. н.

Второ, ние се натъкваме на един модел, отдавна изживял своето

време, който недостатъчно отчитаме – семеен модел, модел на семейство и родственици, до който досега ние не се докосвахме. Този модел, тази структура на семейство, на род, играе решаваща роля в това население. Това население е много изостанало в културно отношение, не са се разчупили старите модели на бит и семейни порядки и т. н. и те сега играят решаваща роля.

Ние виждаме едно разслоение по отношение на мненията на майката от дъщерята, на жената от мъжа. Аз взимам само един аспект, но аспектите са много тук.

Така че даже от тази гледна точка заслужава ние да се върнем отново към тези проблеми. Сега нямаме готовност и време за това, тъй като сме претоварени с много проблеми и задачи. Освен това ние трябва да успокоим обстановката. Ние трябва правилно да я канализираме. Трудно е да се каже дали Турция ще продължава да държи отворена границата. Те още нямат становище. Не знаят как да реагират. Но все пак те отвориха границата, защото иначе те се излагат.

ПЕНЧО КУБАДИНСКИ:

Те се излагат пред народа си.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Как ние да използваме това в международен аспект? Може би пак трябва нещо да се каже по този повод, но това е проблем, който трябва да преценим как да го кажем и какво да кажем. Но не бива да изчакаме. Трябва да внесем допълнително обръкване у тях. И ако те решат да затворят границата, целият свят да разбере, че не ние сме причината, а те са причината. Няколко думи трябва да се кажат, но кратко и ясно. Може би трябва да изразим благодарност на турското правителство, че отвори широко границата, отново да се обърнем към нашия народ. Но проблемът над проблемите е как ние да защитим правото на живот на това население, което сега е подложено на огромен терор и от емисари от други райони, и от тези, които живеят там, и т. н. Как ние да успокоим самото семейство, да защитим самото семейство, тези, които стоят на позициите, че тук са се родили и тук ще останат да живеят, и т. н.

Очевидно нашата линия трябва да бъде тази, за която тук говорихме. Друга линия сега не бива да провеждаме. Ние трябва да стоим на позицията, че това население е живяло, живее и ще живее в България. Това е нашата главна позиция. Че това население е свързано със своето минало – тук са живели неговите деди и прадеди и т. н. Тук ще

живее и то. Това е много силна наша теза. И именно тази България, тази земя им даде възможност да живеят, да излязат от нищетата, от изостаналостта и т. н. във всяко отношение – и в социално, и в културно, и по отношение на образованието, – във всички сфери. Това е много силна наша теза.

Изселническият въпрос като проблем, който досега съществуваше, трябва да отпадне. С такъв проблем ние не бива да се занимаваме нито вътре в страната, нито на международната арена, нито в каквито и да е преговори с турската страна. Такъв проблем не съществува. Поради това, че законите, които се гласуваха от Народното събрание, отиват по-напред от всякакъв изселнически въпрос. Те дават възможност на всеки български гражданин, ако желае, да отиде временно там, където предпочете. Такива закони няма в нито една социалистическа страна сега. Не знам в Съветския съюз дали има. Ние сме първите. Вероятно имат поляците и югославяните. Ние отиваме ясно и категорично на това. Това е висока степен на цивилизация, на хуманност в България, която се проявява към българските граждани. Това е свършено нова, бих казал, историческа, преломна обстановка – че ние отваряме границите за всеки българин, който желае да отиде в друга част на света, и то за един период от 5 години. След това може да се върне отново в България, да работи и т. н., и т. н.

Ето това е главното, това е голямо наше предимство, което имаме, и трябва широко да го използваме. Поради това изселнически въпрос не съществува, тъй като всеки български гражданин, щом е пълнолетен и желае, може да замине. Той може да замине и с родителите си, ако не е пълнолетен. Това е наша силна постановка и трябва широко да се разяснява.

Пак повтарям, отиването във всяко семейство, във всеки дом, укрепването на нашия актив, вдъхването на увереност трябва да бъде сега за нас най-важната задача и решително да се води бой срещу емисари и всевъзможни подстрекатели.

Аз сега за пръв път чувам, че имаме саботажни явления, но ако продължават такива саботажни явления, трябва да имаме готовност веднага за свикване на Народното събрание на извънредна сесия и да се гласува закон за налагане на най-строга наказание и даване в кратък срок под съд – от 10 години до смърт. Но тук трябва да се подготви веднага законопроект и да се утвърди той. Става дума и за подстрекатели, и за извършването на саботажни действия, палежи и т. н.

Много от вашите предложения тук заслужават внимание и ние ще се върнем отново към тях, нека сега не предрешаваме всичко. Но кое е главното?

Едновременно с това трябва да разгърнем широко движение върху основата на спасителния Отечествен фронт, под знамето на който сме водили борба за победата на Деветосептемврийската революция.

Първото отечественофронтско правителство се създаде и ние разгърнахме масово Отечественя фронт, като масово движение, след това като организация, като организация и движение – масово беше разгърнато в нашата страна. Сега ще има голямо значение, ако на основата на Отечественя фронт започнат да се изграждат комитети на Отечественя фронт.

По предварителни изчисления се казва, че около 30 организации могат да влязат в този Отечествен фронт. Става дума в общината, в кметството. В кметството и в общината. Аз имах информация, че това са 26 организации.

Става въпрос за втората природа на нашето общество. Първата природа е главното – когато създаваме самоуправляващо се общество – всички ръководства се избират. И съветите се избират, и общинските ръководства се избират, и кметствата се избират, и в заводите се избират – навсякъде се избират ръководствата. Прехвърляме непосредствено власт на народа.

Сега, що се касае до цялостния обществен процес на развитие, трябва да отидем към следващата стъпка. Досега ние прехвърлихме много права, но по стар начин, бюрократичен, с ограниченост. Не дадохме съобщение даже в печата за това наше действие. Фактически сега, другари, и парите, и властта се намира в организации – стопански и други, и в общините. Около 80 на сто и парите, и всичко друго е долу. Това ние не го използваме. Това, от една страна.

От друга страна, общините действат като административни органи. Не се разгръщат широко на народна основа, да информират населението, да знае с какво разполага, какво могат да провеждат на този етап, да провеждат референдуми. Хората решават задачите. И с това ние затормозваме цялото наше преустройство.

Едновременно с това да се издига ръководната роля на партията и съвместната работа с БЗНС. Това ще има голямо значение. Ние не сме се отказали от ръководната роля на партията. Тя е авангард, но тя не е етаж в управлението. Защото избрахме тези органи и те вече

имат отговорности – и материални, и финансови, и други, и т. н.

Сега се обсъжда въпросът за директорите. Утвърждават се директорите. Казва се, трябва главно да бъдат менажери. А според мен това е много важно – да бъдат опитни хора. Но преди всичко той трябва да бъде честен. Това е първото и главно условие, Не е ли честен, замесен ли е в разни работи, той не може да бъде директор. Ако се е развеждал повече от 2 пъти, той не може да бъде директор. Хайде един път – неудачен брак, развел се. После втори път, трети път развежда ли се такъв човек – махни го. Ако той е замесен в каквито и да е нередни сделки и пр., и пр., абсолютно не ни е необходим. Може да е който и да е и какъвто ще да е. Това е много важно.

Не може да утвърждаваме фирма на частник, ако той не е честен човек. Той трябва да бъде чист човек. На разни мошеници и спекуланти няма да разрешаваме да се създават фирми. Откъде накъде? А този процес не се контролира от тази гледна точка. Как ще вървим напред?

Значи създаването на отечественофронтските комитети ще изиграе голяма роля. Това е втората природа в нашето обществено развитие. Те са опоненти, но и партньори. Ние можем да направим голямо раздвижване, да окуражим всички, които работят в общината. Да създадем условия за нов подем в цялата обществена структура в общината и в обществените организации.

Следващият момент – в общините и в кметствата. Създаването на комитетите трябва да стане естествено. Не да отидат членове от Политбюро, от центъра, да ги създават, а те трябва да се създават като вътрешна потребност за изграждане на спасителни комитети на Отечественя фронт. Да не им придаваме казионен характер, йерархия и т. н. Ние сега ги изграждаме отдолу, а вероятно в бъдеще ще изграждаме и отгоре. Но сега трябва да ги изграждаме в общините и в кметствата, в кметствата и в общините. Широко да ги изграждаме, за да раздвижим цялата обществена самоуправляваща се общност. И тези, които са избрани, са избрани от народа, и тези, които членуват в различни обществени организации. Разбира се, водеща ще бъде партията заедно с другарите от БЗНС, там ще бъде и Комсомолът, и всички тези около 30 организации. Нека там да членуват и неформалните групи. Най-добре там ще ги разберат. Там няма да разговарят с тях. Ще им кажем: добре, елате, ако желаете, нищо, че сте неформална група. Ако работите в името на България, на преустройството, заповядайте. Но сега те спекулират. Дайте да видим кои сте вие, каква

ви е програмата, кой стои зад вас?

Ето в София много правилно проведеха едно събрание с тези от групите по екологията. Те претърпяха просто пълно поражение на това събрание. Излязоха си като мокри кокошки. Това стана по линия на Отечествения фронт в София.

Комсомолят тук също трябва да изиграе голяма роля. Млади хора, обучени, служили, да създават отряди за защита на нашето социалистическо отечество, на нашата мила родина Народна република България. Как точно да се казват, трябва да помислим. Отряди, а не навсякъде да излиза МВР. Нека да излязат тези отряди. Ние трябва да ги водим като неформални, но те трябва да работят тясно с МВР. Да се упражняват без оръжие. Трябва да бъдат отслужили. Да се учат на разни хватки, карате и т. н. Да се развие широко това движение за карате.

Значи във всяка община, всеки завод, навсякъде трябва да се създават такива комитети и да се увлече младежта, младите хора за бдителност против вредителството, против тези, които ще организират провокации срещу всевъзможни крадци и разхитители, които нарушават спокойствието на хората.

Пак за турците (тук можем така да ги наречем). Ние трябва да гарантираме спокойствие на тези граждани, така наречени турци, на всяко семейство. Да знае, че то няма да бъде подлагано повече на терор, както отвън, така и вътре в самото семейство. Да се извика мъжа и да му се каже: ти тормозиш жена си, тормозиш семейството си. Да се окуражи жената, девойката и т. н.

Тук предстои огромна работа на Комсомола.

Значи ето, ние трябва да заредим нашето общество, укрепвайки общината и кметството, укрепвайки заводите, фирмите и т. н. Ето едната природа на общественения живот.

Втората природа на общественения живот – това са обществените организации, които се създават, у нас ги има – слава богу! – не знам другаде има ли толкова много. Тук вече могат да влизат и неформални групи и да се претопяват. А там, където виждаме, че има демагози, трябва да се разрушават и да се действа решително против тези групи.

Третото направление в нашето обществено развитие – говоря за общините и кметствата – това са отрядите за защита на нашето мило отечество България от всякакви посегателства от това, което е разложено, което действа под чужда команда, и т. н., и т. н. И вътрешно, без да го обявяваме, те трябва да бъдат под ръководството на МВР.

То трябва да създаде специален апарат, да се помисли как да стане това. Постепенно ще видим как ще се развият събитията.

Следващото, което трябва да направим, е отново да развием и да активизираме патриотичното чувство, това национално съзнание. В Политбюро един другар забеляза, че трябва да прибавим “социалистическо”. Да, ще прибавим “социалистическо”. Но, другари, вземете това, което става в Съветския съюз, в тези републики – това е едно националистическо движение. Те не говорят там за “социалистическо”. Вземете това, което става у нас, и т. н.

Ние говорим за социалистическа България, и правилно. Но не може да се изгражда едно общество, ако се оплюва историята на това общество. Няма такъв случай в историята да е имало държава, която да се е задържала и която да е оплувала своята история. Защото твоят кръв, народите се борят и т. н. Ако ние това, което е генезисът на марксизма, го изпуснем, нищо няма да се получи. Творци на историята са народните маси.

Как така ние можахме с едно изказване да повдигнем такъв патриотизъм? Това показва, че хората живеят с тези въпроси.

Следователно не може да се оплюва миналото. Това, което е грешка, трябва да се отчете. Но творци на историята, това, което е създадено в България – са го създали хората. Тези обновени села, градове – всичко това народът го е създал със своя труд, със своя талант и т. н. И ние искаме всичко това вече да го настроим за революционно претрустройство на нашето общество.

Второ, не можем да се откажем от марксизма-ленинизма, не става въпрос за учебниците на професори и академици. Не, решително сме против техните трудове, които са фалшиви в основата си. Но генезисът на марксизма-ленинизма никога и никога не го е оборил и няма да бъде оборен.

Кое е главното?

Главното е да не позволим на нашите производители да отидат на спекула. Поради това, че сме в преходен етап, не всичко може да се раздвижи от един път. Не трябва да позволим да се развие спекулата. А как може да се позволи? Спекулата може да се допусне, като дадем фронт не на производството на предмети в натура, не на валута и особено западна валута, не на предмети за широко потребление, а дадем възможност за обръщение на всевъзможни организации, които ще пра-

вят спекула и ще създадем такова нещо, което ще стане неизбежно, както в някои други страни. Създава се втори пазар, черен пазар, създават се богаташи, рентиери и всевъзможни сволачи. Това ние не бива да позволим.

Аз много молих това да стане ясно на всеки един в нашата страна. Това не стана. Проведе се само вътрешно по линия на Министерския съвет. Ние изменихме – че директорът не може да получава премия, ако той, а и целият му антураж, като се започне от бригадира и се свърши с него, не произвеждат натура. Не да движи пари, а натура.

Второ, ако той не решава проблемите си за валутата, ако не произвежда предмети за широко потребление – никакви премии, никаква оценка, а такъв директор трябва да отива, както се изразяват някои, “на кино”.

Ето това е, за това се плаща – и на работниците, и на всички, а не на спекуланти, които накрая ще отчетат печалба, а фактически се разстройва цялата наша икономика. Не печалба ни интересува, която няма покритие от стоки, нас ни интересува какво се произвежда. Това е главното. От това се интересува обществото.

Следователно в тези направления трябва да извършим решителен прелом. Който регистрира фирма, трябва да бъде честен човек. Не е ли честен човек, не може да регистрира фирма. Ако той върви по линията на спекула – веднага трябва да се ликвидира безпощадно. Това, че годишно ще пропадат 1000 фирми, че ще бъдат ликвидирани – това е само един оздравителен процес. Това се има предвид. Вие виждате, че постепенно изграждаме десетки хиляди фирми. Това, че няколко хиляди ще бъдат ликвидирани, не представлява никаква опасност.

По-нататък – преливането на капитали.

Другари, не може да преливаме капитали по старите калъпи и старите доктрини, които отдавна са мухлясали и които ги няма никъде по света. Сега ние временно отиваме на арендата, ако щете и към акордното заплащане. Главното е развитието на производителните сили. Но сега ние отиваме към арендата и акорда по необходимост. Моля да не се подценява това, което е записано, то е правилно. Аз искам да го изведа, да ме разберете правилно.

Кое е главното за нас?

Главното е да отиваме към технологическо обновление и в селското стопанство, и във всички сфери на нашето развитие. А технологическото обновление налага съвършено други принципи на оценка. Там вече технологът трябва да каже тази част за колко време се ра-

боти и колко трябва да се плати. По-нататък да се въведе почасовото заплащане и т. н., и т. н. Един работник ще работи пет часа, десет часа, може да работи и повече. Това е негова работа. Или да отиде в друго предприятие да работи. Той знае, че като отиде да работи там за един час, ще получи толкова и толкова и ще си увеличи дохода.

Главното и водещото е технологията, а не стари неща, които ще ни задържат и ще изоставаме. Това е единият въпрос.

Вторият въпрос – не може без преливане на капитали. Ние просто се нуждаем от това. Капитали могат да се преливат по сегашните начини – да отидете в Държавната планова комисия, да помолите и те да кажат: толкова и толкова ще дадем. Или пък да реши Политбюро, или Министерския съвет. Това е истинска беда. Ако ще придвижваме капитали, трябва да ги придвижваме както ги е създала съвременната цивилизация. Пазарът не е създаден от капиталистите, нищо подобно. Пазарът е съществувал още при първобитния човек в една форма. След това се развива в друга форма и т. н. Той е резултат от развитието на цивилизацията. Ясно е, че не можем да не вземем онези форми, които сега са главните в движението на капитала. Движението на капитала има голямо значение.

Аз ще ви приведа един пример в селското стопанство. Ето сега др. Петко Данчев се е заел и вероятно в скоро време ще бъде изградено акционерно дружество за зърно. Всичко, което е зърно в България – пшенично, царевично, соя, може би слънчогледът и т. н., ще бъде обхванато в това акционерно дружество. Това е акционерно дружество. То не е организация, която всеки ден ще се занимава с това, какво всеки ще трябва да прави. Абсолютно не се занимава с това. И ако създадем такова акционерно дружество, което ще се занимава с това и ще има ролята на фирма, по-хубаво е да не се създава.

За това производство на зърно държавата може да даде примерно толкова, а останалото – набира акции от производителите и т. н. Какво диктува това акционерно дружество? С правата, по икономически път то диктува селекцията от корена до крайната продукция.

Или да вземем друго акционерно дружество, което се подготвя пак в областта на селското стопанство – това е за памука, за конопа, за лена, за синтетичните влакна и материали. Или всичко, което е за изработване на облекло за човека.

Другари, можете ли да си представите, вие знаете, че сега международният пазар е много затруднен, особено след тези нещастия,

които станаха в Съветския съюз в тези райони, където се произвежда памук. Един от главните райони, където се отглежда памук, е опустошен. Ние не знаем дали Съветският съюз ще има памук идващата година. На международния пазар памукът вече отиде на 3500 долара за тон, а вероятно ще се покачи още повече неговата цена. А у нас памукът не се събира, и това, което засаждат, не се събира. Защото няма интерес. А тази организация може да каже колко може да се увеличи производството на памук, може да даде допълнително средства на производителите. Тя знае, че в края на краищата роклята или дрехата, която ще стигне до човека – тя може да се повиши с един-два лева, но ние трябва да гарантираме всички – от селекцията до крайната продукция – да работят като луди. Акционерното дружество трябва да създаде тези условия – всички да работят като луди.

Или да вземем друг въпрос – за овцете и дребния добитък. Ако ние не повишим равнището за отглеждане на овцете – в планините, не знам на колко метра, това ще кажат специалистите, ние няма да решим въпроса. Ако не създадем едно акционерно дружество, което да обхване вълната, месото и т. н. от дребния добитък, и оттам да започнем, от овчаря, оттам да се движи работата, ние няма да решим въпроса.

Аз дълбоко приветствувам усилията на много от вас, които сега искат да развият овцевъдството, това е героизъм, който заслужава акламации. Но ако ние не създадем икономически предпоставки, няма да решим въпроса.

Какво се оказва? Оказва се, че ако започнем от овчаря, от този, който произвежда, няма да има необходимост от увеличаване на цените.

Ето, виждате ли, преливане на капитали трябва да се осъществява. Защото не може селското стопанство да го преустроим на основата на пленума, ако не преливаме капитали. А капиталът си е капитал. Всеки лев трябва да стане или два лева, или лев и половина, иначе не е капитал.

Значи започваме от селекцията. Не знам колко хиляди научни работници има в селското стопанство. Аз говорих с др. Константинов да ги остави и да създаде нова структура, и те да участвуват, но да се създаде нова структура. Да се създаде лаборатория по основните култури – една лаборатория от САЩ, една от Англия и една от нашите – и да изградят един център в Михайловградска област, който да реши проблемите за основните произведения в селското стопанство. А в тези лаборатории ще работят наши специалисти. Но ако ние разчитаме само на наши специалисти, до никъде няма да стигнем. Не ги подценявам, за-

щото пък ако няма наши хора да работят в тези лаборатории, ние създаваме тези лаборатории, но няма да можем да ги владеем, няма да овладеем постиженията на световната селекция в тази област.

Когато бях в Мексико, донесох тяхна пшеница – стана въпрос за това и на пленума на Централния комитет в репликата, която направих – и те ме уверяват, че вземат всички мерки с оглед да получат селекция. Въпросът за селекцията е решен. Другарят Константинов може да ви каже това. Там те получават от 1000 до 3000 тона вече. Решен е проблемът със селекцията. А нашите трябва да ги чакаме 20 години. Ами ние идиоти ли сме? Предполагам, че не сме идиоти.

Но аз приваждам това само за някои области, но това важи за всички. Ето например да вземем АПК в Ботевград, в Плевен, в Етрополе. Там се създава едно акционерно дружество, то вече набра капитал, в това число и във валута. Колко е – не знам, нямам информация. Ами, другари, даже и това, което сега са направили, може да позволи да стане революционно изменение. Но стои въпросът кои са хората там, могат ли да направят това? И вече тези акционерни дружества ще кажат: не ти, братко, ти не можеш да свършиш тази работа. Иди някъде другаде, където ще бъдеш полезен. А този човек, който ще свърши работата, на него ще дадем възможност да работи. Без това не може.

Следователно отново трябва да помислим тук и съответните компетентни органи, Централният комитет, всички ние как да създадем нов подем в цялостното развитие на нашата страна. Ние не сме се отказали от революционните изменения в нашата страна. Не можем със старите структури, със стария манталитет да вървим напред. И тук вече – ръководната роля на партията. Партията е авангард, но не въобще, а в преустройството. Не е ли авангард в преустройството, тя не е никакъв авангард.

Оказа се, че ние сме много набъбнали. Съставът на партията сега е 900 хиляди. Ако се отървем от 100 хиляди, ще бъдем много добре. Разбира се, няма да правим чистка. Но правилно е да защитим партията и всичко онова, което е избрано и сега стои, от клеветите, че това са бюрократи. Няма в историята такъв орган и няма да има – не знам как ще бъде при комунизма, – в апарата на който да няма никакво движение. Без апарат той не може да работи. Така че не може всеки един, който работи, да го квалифицираме като бюрократ. И решително трябва да се противопоставим на всякакъв опит да се бие по ръководната роля на партията. Това трябва да срещне нашия решителен отпор.

Както виждате, ние сложихме ударението не върху боричкането горе, защото ако бяхме оставили боричкане горе, щеше да стане както в Унгария. Вземете в Унгария – селското стопанство беше едно от най-добрите, работническата класа няма проблеми, а стана боричкане горе и оттам разстройство на цялото общество. По-сложни са процесите в Полша, но ние всички знаем, ще бъде грехота, дето се казва, пред бога, за мен беше ясно, че Полша върви и се плъзга към контра-революция.

НАЧО ПАПАЗОВ:

Двойна власт има и в съветските републики.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ:

Ние не говорим за съветските републики. Ние сме идеализирали Съветския съюз. Трябва да кажем, че там обстановката е потискаща. Там икономиката трябва да се оправя.

Аз не знам, сега у нас се работи – същата ли политическа надстройка ще се създава у нас – конгрес, конгресът да избира... Ние сме една малка България. Как ще бъде, аз не мога да кажа.

Връщам се отново към проблема, за който се събрахме. Аз подчертах в началото, че не изчерпваме проблема за така наречените турци в България. Ние разглеждаме сега проблемите на деня. Очевидно след това ще се върнем към тези въпроси. Ние трябва да се върнем, и то решително да се върнем към тях.

Очевидно нашата работа е била в основата си насочена към старите стереотипи и не сме се докоснали до реалните неща. Ние сме се подвели от това, че това население масово преименува имената си – за една седмица или по-малко, – и не отчетохме огромната агентура, която врагът е създавал вътре в страната. Тази агентура сега действа. Не отчетохме това. Но и те там трябва да знаят, че ако ние издигнем лозунг за патриотизъм, да се надигнат и да отидат там да работят, аз ви казвам, че много хора ще тръгнат натам.

Така че ние не сме безпомощни и те не бива да смятат, че ако не ходят на работа, ще пропаднем. Но сега трябва и тук да им кажем: не желаете ли да работите, ще дойдат други, но вие ще им отстъпите и къщите си, за да има къде да ги настаним. Кой няма ла отиде в Лудогорието? Масово ще отидат там. Това е най-хубавата земя в България. От тази гледна точка никакви къщи не бива да се продават на частни лица. Къщите ще стоят, а те нека да отидат да работят навън. Когато се върнат, ще им ги дадем. Ще им платим наем за това, че сме

ги ползували. Къщите свободни не могат да стоят, няма врабците или гаргите там да правят гнезда. Там има електричество, вода, пътища са прокарани. Обществото не може да търпи такова нещо. И няма такъв закон. Ако има такъв закон, трябва да го изменим.

Така че – настъпление. Настъплението трябва да бъде умно и да се даде възможност – тук говорихме – когато действувате, максимално да отчитате ситуацията и, дето се казва, всеки един, на своето място максимално всеки ден, всеки час да отчита ситуацията, да не се взима това, което тук говорихме, и да се прилага навсякъде, при всички ситуации. Трябва да се действа конкретно, умно, спокойно, но твърдо.

Има ли друго нещо?

Ако няма, благодаря ви за участието.

(13,20 ч.)

Стенограф:

(М. Далеекова)

Стенографски запис

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО ИЗКАЗВАНЕ
на др. ТОДОР ЖИВКОВ на заседанието на Политбюро на
16 юни 1989 година

Другари,

Всички сме единодушни, че първото и главното е да се снемем изселническият въпрос в стария му вариант, тъй като турската страна няма абсолютно никакви намерения да реализира изселване в такива мащаби. И главно поради това, че тя използва този повод за политически цели, заблуждава турския народ и световната общественост, ние снемаме изселническият въпрос.

Как го снемаме? Аз употребявам думата “снемаме” тук пред Политбюро, а навън не трябва да се употребява. Ние трябва да отидем при всеки един, който е получил паспорт, и да му зададем въпроса: Къде отиваш? Даваш ли си сметка къде отиваш? Остани тук, където си се родил, тук има работа, там ще отидеш да мизерствуваш. Кажете кой те гони!

Трябва настъпление срещу тези банди, които действуват организирано, палат им къщите, вдигат деца и т. н.

Този въпрос трябва да се подработи.

Ние ще си поддържаме това, че който желае да напусне, може да напусне по закона. А за това население снемаме постановката, която беше издигната на срещата с първите секретари, тъй като тя не е изгодна за нас сега поради това, че Турция ще иска да я използва против нас. А ние не можем да я реализираме за една година. Това е процес, който ще се реализира за не по-малко от 5–10 години.

Така че ние трябва да разясняваме на това население, че то отива на гибел – той, жена му, децата му, дъщеря му. Защо да не се изнасят факти, защото тяхната психология се поддава именно на факти. Има такива случаи: двама братя са били със семействата си. Единият изнасилва жената на брат си, той отишъл и се оплакал в полицията, а в полицията изнасилили и дъщеря му. Това е масово явление. Трябва да им се каже: вас ви поругават, изпращат ви в Анадола, в Кюрдистан и

прочие. Ние сме решително против това, разберете къде отивате.

Значи на тази основа трябва да се постави въпросът в цялата страна, в партията, БЗНС и т. н. Ние трябва да кажем, че Турция заиграва и вътрешно, и международно. И използва това наше чисто общочовешко, хуманно чувство и позиция. Ние първи от социалистическите страни възприехме виенските решения, издадохме закони. Те ги използват сега за вътрешнокотерийни борби и за създаване на настроение срещу България.

Това е първият въпрос. И защита на това население. Безпощадно настъпление срещу онези сили, които ги притискат. Нашите отряди трябва да ги пресрещат секретно по пътищата с камиони, с автомобили и да ги накарат да се върнат на четири крака. Из цялата страна са тръгнали техни емисари и организатори. Ние власт ли сме тук, или не сме власт? Властта си е власт. Който не се явява на работа, носи пълната отговорност за загубите на предприятието. И те трябва да се предупредят.

Никакво освобождаване от армията, отива да служи – и точка. След като изслужи, да върви където желае. Там, където не желаят да работят и се събират – мобилизиране! Временно мобилизиране и изпращане на работа. Облича военна униформа, отива и работи. В друг район ще отиде, ще вземе трактора и ще работи. Те се събират, не отиват да работят, ходят из София. Ако не работи, мобилизираш го и без да му плащаш, ще работи два-три месеца, а след това го освобождаваме. Трябва да се предприеме широко настъпление. Разбира се, разумно.

Главното е, че трябва да разясняваме на тези хора, че те са българи, че в тях тече българска кръв, че са наши граждани и никой не ги гони. Ние искаме от тях да бъдат такива, каквито са всички граждани на България, с всички права и задължения, а не да живеят тук и да бъдат подкоросвани от чужди агенти и емисари.

Повтарям: тук пред Политбюро казваме – снемаме въпроса за изселването. Повече от 1000–2000 души дневно не бива да се насочват към границата. Средствата да се насочат за прибиране на реколтата.

С интелигенцията от това население трябва да се проведат разговори – лекари, студенти и прочие – и да им се каже, че ще излязат оттук, когато платят не по-малко от половин милион долара за разходите, които сме направили за тяхното обучение и подготовка. “Вместо да отидете сега да разяснявате, вие искате да бягате”. Паспорти няма да получат. “Или се включвайте на работа, или не само че няма да отидете, но ще бъдете изместени в други райони!” Сериозен разговор

трябва да се проведе с тях.

Да не позволим да се повторят тези сблъсъци. Но там, където се опитат – безпощаден удар. Не стрелба и убийства, но удар. Да се включат и тези доброволни отряди. Затова сме ги създали. Всеки опит да се събират по селата трябва да се осуетява. Трябва да се отиде по селата, да се хване и да се попита: Къде си работил досега, защо не си на работа? Настъпление трябва да проведем.

Трябва да се говори с комунистите и да им се каже: Вие знаете, че комунистите ги събират в специални лагери. И това е вярно. Да се каже на хората, че към комунистите и към членовете на партията има специално отношение. Могат и да ги разстрелят. Те дават ли си сметка за това?

Значи интелигенция, комунисти, сдружени земеделци – никакво излизане! Да им се вземат паспортите и да отидат да овладеят обстановката, да се подменят кметове и прочие.

Другари, ние не можем да не отидем и да кажем ясно на българския народ: до края на годината работен ден е и събота. По много причини, не само по тази причина, и не главно е тази причината. Преустройството ни заставя да направим това. Ако не го направим, няма да придвижим преустройството. Не може да постигнем тази активност на фирмите, която сме заложили. Това няма да стане така бързо. За това е необходимо време. Ние ще работим сега, ще се разгръщаме, но не можем да си позволим в края на годината да приключим с неуспех. Нещо повече, трябва до края на годината реално от въвеждането на 24 работни дни, имам пред вид от 1 юли – това трябва да започне отдолу, като предварително се извикат фирмите, за да извършат подготовка, – да се сдобием с допълнително производство най-малко за 4 милиарда лева.

Второ, съкращаване на капиталовложения с не по-малко от 2 милиарда. Бързо трябва да се разгледат тези въпроси и да ги решаваме. От всичко това – шестдневен работен ден и от капиталовложения – ние трябва да реализираме 1 милиард долара, за да бъдем свободни в нашите отношения със западните страни. Един милиард долара трябва да осигурим, което означава, че всичко залежало трябва да излезе, че трябва да се работи този шести ден преди всичко с икономисани материали, суровини и енергия. Трябва да се види къде има натрупани резерви и т. н.

Между прочем аз предлагам да се създаде един форум на пред-

седателите на асоциациите начело с другаря Петко Данчев, който да движи някои въпроси, които са вече фирмени въпроси, и да започнат с практическата подготовка на конгресите. Ние сега не можем да проведем конгреси, трябва да ги отложим за есента, а сега да се хванем за производството. Щом ще има още един работен ден, това означава да се осигури целият възпроизводствен процес със суровини и материали за държавата, за отделните райони, за отделните фирми. Да се направи нова инфраструктура.

Ето този въпрос придобива изключително голямо значение. Той трябва да върви успоредно със структурното изменение с оглед да произведем повече стоки, да гарантираме поне това, което е в плана – 20 на сто увеличение на стоките за широко потребление, – да гарантираме реално един милиард долара. Може да изнесем суровини, може всичко да направим, да дадем, дето се казва, със загуби, но един милиард долара реално трябва да осигурим до края на годината, за да можем да бъдем с развързани ръце.

Ние трябва да живеем, трябва да се развиваме, трябва да задълбочим преустройството. Как ще го задълбочим, когато все повече изпадаме в зависимост от Запада. Ние сме в по-тежко положение от Унгария, защото до Унгария е Австрия и други страни, а ние тук сме изолиран остров.

Координационен съвет трябва да се създаде. Къде да го създадем? Може би в ЦК трябва да го създадем. В него трябва да влезе Младенов, други другари. Помислете кои трябва да влязат. Много въпроси ще възникват, всеки ден ще възникват и т. н., и т. н.

Може да дадем указания на посланика в Анкара – аз не го познавам, но това е един умен човек – да види там какво се готви за понеделник и т. н., може ли да отиде там или ще изпрати друг човек. Да разбере каква линия те провеждат, за да може съответно да реагираме.

За интелигенцията казах. Трябва да проведем разговор с тази интелигенция – лекари, учители и т. н., – което не означава, че трябва да спрем подготовката на наши кадри, които да изпратим в тези райони. Специално да се заеме Комсомолът и да организира срещи с младежта. Както виждате, нашата работа е дала резултати сред това поколение. Обаче то е поставено под голям натиск. И ние трябва да проведем съвещание с младите хора, и то не формални съвещания, а просто да се разговаря, защото те се крият от родителите си. Да се помисли как да се проведат тези срещи, да им се каже какво става с тези,

които заминават. Да им се каже, че се готвят да ги изпращат в Анадола и Диарбекир. Да им се каже открито какво е положението, че започват от границата да издевателствуват над тези наши граждани във всяко отношение. Специално с тези младежи да се провеждат разговори. Да им се каже, че нашата власт е готова да им гарантира спокойствие, да ги изпрати в други райони да живеят дотогава, докато се успокои обстановката.

За регулиране на границата. Не повече от 2000. И то не за сметка на транспорта, който трябва да се включи в прибирането на реколтата. Овчарници, краварници – всичко трябва да се поеме. Но най-напред трябва да призовем тях и да им кажем: Ние ще докараме хора да работят, но вие трябва да платите разносните. Ще отидете да работите някъде другаде.

Да се дава широка информация за нашата общественост и света в нашата преса. Да започнем сега с това как те заиграват с изселническия въпрос, как заблуждават обществото, като се почне от цитата, че за тях това е сценарий, който предварително е разработен, а не става по действително желание. От това трябва да започнем. И да се каже какво става с тези хора, как вместо да се заемат с тях, те се готвят да ги изпращат в Кюрдестан. Всичко да се изнесе, но под тази рубрика. Тази рубрика да не се сменя до есента. Специална рубрика да се открие във всички вестници и да се види как тя да се подхранва. Да се определят журналисти и хора от вътрешно и външно министерство, за да може да се дирижира и подхранва тази рубрика.

За българите в чужбина. Ние желаем в този момент да излязат в защита на България. Трябва да ви кажа, че всичко това се поддържа напълно от американците. И те го раздухват и ще го раздухват. Сред българите в чужбина да се свикват митинги, да се проведе широка пропаганда навсякъде, където има българи. Щом са българи, независимо какви са те, независимо от тяхното вероизповедание и политически убеждения, трябва да се надигнат широко в защита на България.

Отговорност на трудовия колектив на всяка фирма, за тези, които работят там. Да се мобилизира колективът от работници, партийните организации, младежките и профсъюзните организации във всяко предприятие, във всеки цех. Фирмите да проведат разяснителна работа сред тези граждани и да ги убедят, че техният труд е необходим преди всичко за тях, но той е необходим и за България и че ние не можем да позволим да се разстройва производството, че в края на краищата ще

бъдат принудени да ги освободят и тогава къде ще отидат. Трябва да отидат някъде да работят, а в Турция няма да ги приемат.

Да се даде право в рамките на това решение, след като в него се нанесат подобрения, на областните и общинските ръководства и на кметствата да предприемат различни инициативи – регулиране на пазара до въвеждане на купонна система, където е необходимо, транспорт, мобилизация на хора и т. н. Да им се дадат широки права на основата на решението на Политбюро. Ние не бива да публикуваме това решение, но широки права да им се дадат.

Ако не разгърнем дейността на областите, на общините и кметствата, няма да решим тези въпроси.

Когато говорим за шести работен ден, на различните места по различен начин ще се реши – шестчасов работен ден, удължен работен ден. Но в края на краищата трябва допълнително да произведем стоки за не по-малко от 4 милиарда лева. Освен това не по-малко от 2 милиарда съкращаване на капиталните вложения, и то реално, със суровини, материали, с допълнителен внос на оборудване, което е запланирано, а не трябва да го внасяме и т. н., и т. н.

Трябва реално да се знае какво е получено и то да бъде на разположение на държавата, тя да се разпорежда с него. Разбира се, ще се разпорежда чрез фирмите, чрез организациите, но реално да се знае какво е получено.

Пак предлагам да се създаде един орган на всички асоциации начело с другаря Петко Данчев с оглед и подготовка на конгреса, но сега да се хванат с тези практически въпроси. За пресконференцията. Аз съм за пресконференция. Още днес следобед трябва да започне нейната подготовка, да помислим кой да я води и да поизчакаме до понеделник, за да видим какъв ще бъде разговорът с турския посланик и след това или Георги Атанасов, или аз трябва да излезем отново. Ще преценим, след като видим какво ще бъде положението.

Другари, започнахме разговор може би с 10 или над 10 души. Същото развих пред съветските другари. Ние провеждаме преустройство. Това преустройство не може да има успех нито в Съветския съюз, нито в която и да е друга страна, включително и в България, ако не предприемем още два стратегически маньовра.

Първият, главният, водещият стратегически маньовър – това е преустройството. Но това преустройство няма да може да се задвижи, ако ние не го съчетаем с още два стратегически маньовра.

Първият стратегически маньовър – това е развитието на икономиката на основата на група “А” и група “Б”. Цялата наша марксистическа обществена мисъл, теория и практика доведе този проблем до катастрофално положение и до задънена улица. Ние трябва да се върнем към генезиса на Маркс, така както той го е заложил, а не към това, което се е натрупало в разработките и на съветски, и на наши учени, а и в другите страни. Какво е заложено в генезиса на Маркс? Заложено е, че в края на краищата производството обслужва обществото, заслужава човека.

Следователно, засилвайки група “А”, се дава възможност да се постигат производствени и технически успехи, които пък от своя страна влияят върху група “Б”. Но развитието на тези две групи винаги е в едно противоречие, те се развиват в условията на противоречие, което може да дойде преди всичко от развитието на група “А” и ще отклони суровини, материали, работна ръка и т. н. и ще изоставя група “Б”. Изхождайки от това постоянно противоречие, той го определя като единство на група “А” и група “Б”. Диалектически това е единство в развитието на тези две групи, в смисъл на тяхното осъществяване, изхождайки от общите интереси и развитие. Дали у нас е било правилно или не, не съм се интересувал от този въпрос засега, но по времето на Сталин се даде предимство на група “А”. Дали е точно така, това е въпрос, с който не съм се занимавал, но така се твърди. Обаче след войната това, което се развива в Съветския съюз, е коренно погрешно. Група “А” зае 75% от общите инвестиции на страната и за група “Б” остават 25%.

Ние направихме опит по времето на Априлския пленум, през 60-те години, и по-късно, даже през 70-те години, да изменим това съотношение. Група “А” у нас стигна 23% и останалото за група “Б”. Това създаваше известно равновесие, макар и непълно, в развитието на нашето общество. Но това беше научно неосъзнато и неприложено в цялост, тъй като когато говорим за група “А”, ние не вземаме оптималния вариант на действителното положение в група “А” и нейното отражение в група “Б”. У нас постоянно са стояли тези въпроси, ние стигнахме до Русенското съвещание, след това взехме други мерки и т. н., и т. н., но ние не можахме да осъзнаем теоретически този проблем.

Сега е съвършено ясно, че ако след Втората световна война беше се застанало на генезиса на марксизма, обстановката коренно щеше да се измени. Ако ние преди XIII конгрес на партията, три години пре-

ди това, бяхме изменили това съотношение, сега щяхме да имаме два-три пъти повече стоки на пазара, отколкото тогава. Но до такъв извод ние из дойдохме. Сега е време да осъзнаем, че вече няма група “А” и група “Б” механично, както досега е било, а има проблем за икономиката и задоволяване на постоянно растящите потребности на хората.

Какво предполага това? Не само да изясним теоретически проблема, но това предполага да отидем вече на такива структурни промени, не както сега те се правят – субективно често пъти: ще съкратим това, това, това, а да видим кое е главното, водещото. Главното ще бъдат онези структурни промени, които ще ни доведат до най-рационално използване на сегашния потенциал, който имаме, и неговото преустройство и решаване проблемите на хората. Защото ние за мащаби-те на страната имаме един немалък икономически потенциал. Този потенциал е стигнал до такава равнище, че по-нататъшното негово количествено развитие е абсолютно невъзможно. Той може да се развива само на качествено равнище. Това е едно.

И второ, на основата на дълбоки структурни промени, отчитайки условията и потребностите на страната, включително и участието в международното разделение на труда. Това може да доведе до падане на темповете, но в това няма абсолютно никаква опасност.

Ето това е накратко.

Събрахме се 12–13 души, аз изложих тези въпроси, малко по-подробно, обаче другарите сметнаха, че не са подготвени да вземат участие и се отложи разискването, за да помислят. След като помислят, ще обсъдим въпроса и ще го внесем в Политбюро. Съобщавам ви това само за информация.

Вторият въпрос се отнася също до социализма като цяло. Ние отидохме към фирмени организации. Това е правилно. Но за нас е ясно, че големите пробиви и движения на производителните сили, а оттам рязко изменение и в производствените отношения, могат да направят само гиганти. Или, ако използваме западна терминология, такива гиганти, които представляват мултинационални корпорации или транснационални корпорации, или, преведено на български език, това означава наднационални корпорации. Без такова виждане и по-нататъшно преустройство ние не можем да решим нито един проблем на СИВ, нито какъвто и да било друг проблем. Днес аз и този въпрос споделих с др. Гусев – зам.-председател на Министерския съвет и наблюдаващ целия комплекс на химията и пр. И му казах, че досегашното тяхно

ръководство, Министерският съвет и този, който завеждаше електрониката, нямаше абсолютно никакви качества за ръководител. Колко пъти аз съм предлагал да съединим двете електроники, да направим един гигант, а към нас ще се присъединят почти всички социалистически страни. И този гигант да се хване с една-две западни фирми. Това ще бъде принципно нов гигант. Ето сега в химията и биологичните, му казах аз, вие обсъждате с др. Петко Данчев изграждането на такива гиганти. Съобщих му за Радомир, за Хасково и Русе, че това са такива гиганти, с които всяка страна може да се гордее. Но ние сами не можем да ги развиваме, дайте с ваши и със западни фирми. Подчертах, че без западни фирми не можем, ще тъпчем на едно място. Той напълно се съгласи с мен.

Ако ние отидем към структурни промени, от нас ще падне едно огромно бреме на капиталовложения и недовършено строителство и т. н., и т. н. Не знам колко, трудно ми е да кажа, може да не е 2 млрд., може би 5 млрд. за тази петилетка, а в бъдеще това ще ни даде много по-големи възможности.

Ако ние не осъзнаем тези два проблема, няма да можем успешно да провеждаме преустройството.

Второ, може да се усложни обстановката. Ние не знаем как ще приключат разговорите със Съветския съюз. Др. Овчаров е бил, казва добре, това е радостно. Но ние не знаем как ще постъпят капиталистическите страни, особено с този турски въпрос, не знаем няма ли да поведат една линия, каквато провеждат сега срещу Румъния. И те не могат да не проведат такава линия, тъй като ние тук стоим като на един остров. Те просто не могат, принудени са да упражнят върху нас икономически натиск. Как ще проведат този натиск и в какви размери, сега е трудно да се каже. Но ние трябва да отчитаме и такава евентуалност.

Ето това е.

Този въпрос не е разискван, ще го разискваме и ще го внесем за обсъждане. Поставам го, за да мислим всички. Разбира се, той нито подменя, нито заменя преустройството. Това е стратегически ход, който улеснява и трябва да улесни преустройството. Правилно другарите, които участваха, се отказаха да коментират, тъй като проблемът е много сериозен. Това едно.

Второ, смятам, че оперативният щаб вече трябва да прекрати своята дейност. Това, което трябваше да извърши, той го извърши. Създаде се скелетът на икономиката. По-нататък той може да бъде и

вреден, да се намали активността на съответните компетентни органи – на Министерския съвет и на другите компетентни органи.

Ето това е, друго няма.

Значи разбрахме се по турския въпрос. Ние говорим, че снемаме, а разубеждаваме хората. Масова агитация за разубеждаване, урегулиране и настъпление на актива, политическо настъпление преди всичко, но и настъпление срещу всичко онова, което е тръгнало по цялата страна да върши агитация. Трябва да водим сериозни разговори с тях.

Що се касае до въпросите, които постави др. Петър Младенов, може да направим едно заседание на Конституционната комисия, но ще приказваме общи приказки.

Трябва да се ускори изграждането на комитетите на Отечествения фронт и те вече да започнат да работят.

Други въпроси няма. Що се касае до турския въпрос, да не си въобразяваме, че всичко ще мине по мед и масло. Сега мобилизация на всички наши сили вътре в страната и извън страната.

СТЕНОГРАФ:
(М. Далеекова)

**ПРОТОКОЛ “А” № 118
ОТ ЗАСЕДАНИЕТО НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП
ОТ 16 ЮНИ 1989 ГОДИНА**

Присъствуват другарите:

Тодор Живков, Георги Атанасов, Гриша Филипов, Димитър Стоянов, Добри Джу-
ров, Иван Панев, Йордан Йотов, Милко
Балев, Пенчо Кубадински, Петър Младе-
нов, Андрей Луканов, Георги Йорданов,
Григор Стоичков, Петко Данчев, Стоян
Овчаров, Начо Папазов, Васил Цанов и
Емил Христов.

Присъствуват и другарите :

Петър Танчев и Георги Танев.

ВЪПРОСИ НА ДНЕВНИЯ РЕД:

**I. За приемане на необходи-
мите мерки във връзка с обстанов-
ката в страната.**

РЕШЕНИЯ :

1. Приема решение “За някои неотложни действия във връз-
ка с обстановката в страната” с бележките и предложения-
та, направени на заседанието.
2. Др. **Георги Атанасов** да направи изявление пред БТА в
отговор на обвиненията на високопоставени турски официал-
ни лица срещу България.
3. За по-нататъшно осигуряване на единство в действията на
партийните, държавните и другите органи и организации, ко-
ито произтичат от обстановката в страната, създава коорди-
национен съвет в състав :

ДИМИТЪР СТОЯНОВ – председател
ГРИША ФИЛИПОВ

ЙОРДАН ЙОТОВ
МИЛКО БАЛЕВ
ПЕТЪР МЛАДЕНОВ
ГРИГОР СТОИЧКОВ
ГЕОРГИ ТАНЕВ
ЛЮБОМИР ШОПОВ
АНГЕЛ ДИМИТРОВ
ЛАЛЮ ДИМИТРОВ
БОЯН ТРАЙКОВ
РАДОСЛАВ РАДЕВ
ЛЮБОМИР ПАВЛОВ
САВА ДЪЛБОКОВ
РУСИ КАРАРУСИНОВ
АЛЕКСАНДЪР МИРЧЕВ
ИВАН ГАНЕВ
ТОДОР ГАНЧЕВ

За служебно ползуване!

РЕШЕНИЕ
НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП
За някои неотложни действия във връзка
с обстановката в страната

В съответствие с последователния курс на Българската комунистическа партия и на нашата държава за по-нататъшната демократизация на обществения живот, както и с договореностите от Хелзинки, Мадрид и Виена, Народното събрание прие закони за задграничните паспорти и за българското гражданство, които облекчават пътуванията на всички наши граждани в чужбина.

Някои групи от нашето население, подстрекавани от външни сили, чуждата пропаганда и враждебните действия на Турция, бяха въввлечени в груби нарушения на обществения ред. Сред потомците на ислямизираните българи възникна напрежение, създаде се психоза за напускане на страната. Това поражда основателно безпокойство у милионите граждани на отечеството ни.

Изявлението на др. Тодор Живков по радиото и телевизията за единството на българския народ от 29 май т. г. получи най-широка подкрепа, предизвика огромен патриотичен подем. То е в основата на всеотдаешната идеологическа, политическа и организаторска работа, която сега се провежда от партийните, държавните, стопанските и обществените организации.

За ускоряване на процеса на преустройството, за засилване по-нататъшното единение на нацията и преодоляване на психозата за напускане на страната сред част от потомците на ислямизираните българи, за подобряване на трудовата и държавната дисциплина и компенсиране на нанесените на народното стопанство щети Политбюро на ЦК на БКП смята за необходимо да се предприемат следните неотложни мерки:

I. ПО НЯКОИ ВЪТРЕШНОПОЛИТИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ

1. Идеино-политическата, разяснителната и организаторската работа на партийните органи и организации, на държавните и стопански-

те ръководства, на обществените организации и движения за изграждането на България като високоразвита и културна страна най-тясно да се свързва с борбата за защита и укрепване сигурността и независимостта на нашата държава на основата на изявлението на др. Тодор Живков пред Българската телевизия и радио.

При създамата се усложнена обстановка в страната високият патриотичен подем да се насочва за ускоряване процесите на преустройството у нас; за борба срещу успокоението, еснафщината, егоизма; за сплотяването на народа и за единството на нацията; за издигането на авторитета и ръководната роля на Българската комунистическа партия.

Лицата, получили паспорти за пътуване, до заминаването си следва да изпълняват своите трудови задължения съгласно Кодекса на труда. При отказ да бъдат задължени от стопанските ръководства да възстановяват щетите, а в краен случай да се търси съдействието на съдебните органи.

Да се отлага издаването на задгранични паспорти на лица, които отказват да работят или не изпълняват трудовите си задължения. Някои от тях да се мобилизират за 2–3 месеца и да се изпращат на работа.

Да не се допуска заминаване за Турция на българомохамедани – помаци. Да се вземат мерки за решително пресичане на опитите за турско влияние сред тях.

4. Решително да се подобри информирането на българската общественост за цялостния вътрешнополитически, обществен и стопански живот на страната. Да се издигне на качествено ново равнище работата на средствата за масова информация по патриотичното възпитание и по-нататъшното единение на българската нация. Да се осигури ефективна координация на дейността на телевизията, радиото, печата и други пропагандни институти в тази област.

Да се предприеме широко настъпление чрез всички форми и средства, с които разполага нашата политическа система, за разкриване на действителността в Турция и онова, което очаква всеки български гражданин, който има намерение да се засели там. Да се разобличават пантуркистките намерения и цели по отношение на нашата страна и паносманистката политика на Турция спрямо всички нейни съседи и бивши владения.

Телевизията, радиото, централните, областните и общинските вестници всекидневно да дават широка информация за обществения живот в тези общини, за вътрешните и международни аспекти на прила-

гането на новите закони. Да се разобличават спекулациите на Турция с възможностите, които тези закони предоставят на българските граждани. Периодично да се дава информация за броя на заминаващите за Турция и тяхното положение там.

По-широко и по-често да се използват средствата за информация за изявления и интервюта с най-отговорни партийни и държавни ръководители.

5. Партийните комитети, общинските народни съвети, кметствата, органите на МВР, прокуратурата, съдът и обществените организации да водят безпощадна борба за разкриване и разобличаване на подстрекателите, инспираторите на изселническа психоза, срещу тези, които извършват психически тероризъм, враждебни действия и физически насилия спрямо населението. Нарушителите да се разобличават, задържат и предават на съдебните органи.

Да се засили охраната на социалистическата собственост, особено на блоковете с есенните култури, селскостопанската техника, животновъдните ферми, складовете и други важни стопански обекти.

Да се ускори създаването и използването на специализирани отряди в помощ на общинските партийни комитети и общинските народни съвети.

– Главното сега е да кажем ясно, открито и другарски на потомците на ислямизираните българи, че те са наши граждани, че всички ние сме синове и дъщери на една родина, че никой не ги гони от отечеството им. България е на всички ни независимо от нашата вяра, от нашите обичаи.

Трябва да им се разяснява убедително, по човешки, че в Турция ги очакват неимоверни трудности, насилствено заселване в Анадола, безработица, физически и морален тормоз, обругаване на честта и достойнството на семействата им. В същото време с конкретни факти да се разобличава безчовечната политика на Турция, която спекулира с религиозните чувства и си играе със съдбата на тези хора, манипулира ги за свои користни вътрешнополитически цели и незадоволени имперски амбиции.

Изключително важно е да се достигне до всеки род, до всяко семейство, до всеки човек, а по месторабота – до всеки трудов колектив и бригада, до всеки труженник. В тези разговори активно да се включат местните ръководители и активисти на партийните, държавните и стопанските организации, на дружбите на БЗНС, на организациите на Отечествения фронт, профсъюзите и Комсомола, всички уважавани от то-

ва население граждани. Всичко това да води до разубеждаването на желящите да напуснат страната, до връщането им към нормален и спокоен живот.

– Да се установи дневна квота (до 2000 души) за българските граждани, посещаващи Турция, която да се разпределя между областите и общините.

По населени места и предприятия да се изготвят графици за предоставяне на задгранични паспорти и пътуване в чужбина, като се спазва строг ред и дисциплина и се отчитат интересите на предприятието и желанията на отделните граждани.

6. С цялостната си дейност партийните, държавните, стопанските и обществените органи и организации трябва да създават обстановка на уважение и респект към народната власт, отговорност за спазването на социалистическите закони и правовия ред в страната.

Да се издигат нови кметове, както и други държавни и обществени дейци в селата, където досегашните са загубили качества на ръководители.

По предложение на областните комитети на партията и областните народни съвети в общини и села, където е необходимо, да се командирова за по-дълго време на работа кадри от областта и страната.

7. Да се проведат събрания, срещи, индивидуални разговори с комунистите, комсомолците, сдружените земеделци, интелигенцията от средите на потомците на ислямизираните българи. Те трябва в най-голяма степен да бъдат убедени в правилността на партийната политика и да участвуват активно в нейното разясняване и провеждане. На комунистите и на всички активисти да се каже откровено, че в Турция към тях ще има специално отношение и животът им ще бъде в опасност. Те трябва ясно да си дават сметка за това.

II. ПО НЯКОИ СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ

1. Политбюро на ЦК на БКП високо оценява патриотичния и трудов подем на българските граждани в подкрепа на изявлението на др. Тодор Живков пред Българската телевизия и радио. В редица градове и села, в стопански организации и фирми трудовите колективи приемат допълнителни задължения, преминават към шестдневна работна седмица за компенсиране на загубите, които понася народното стопанство. Този подем да се използва за укрепване на дисциплината, за повишаване производителността на труда, за производството на до-

пълнителна продукция и увеличаване валутните приходи на страната.

2. Министерският съвет да приеме решение за установяване на ред при продажбите на стоки за населението, с оглед да се осигури редовно снабдяване и да не се допуска спекула със стоки и валута.

3. Изпълнителните комитети на областните и общинските народни съвети и кметствата, органите на Министерството на вътрешните работи, Министерството на икономиката и планирането – управление “Митници”, органите на Министерството на транспорта да създадат необходимата организация за информиране на гражданите, които пътуват, какво могат да изнасят със себе си. Да се извършват митнически проверки в определени за целта пунктове във вътрешността на страната, за да не се допуска натрупване на граничните контролно-пропускателни пунктове.

4. За преодоляване на трудностите и своевременното изпълнение на стопанските задачи в помощ на трудовите колективи се отзовават много ученици, студенти, служители и пенсионери.

Дълг на партийните организации, държавните и стопанските ръководства, на Отечествения фронт, профсъюзите и Комсомола, на средствата за масова информация е да подкрепят тези патриотични начинания за превръщането им във всенародно движение за ускорено переустройство на нашето общество, за изпълнение на задачите във всички сфери на икономиката и духовния живот.

Централният комитет на Комсомола, Министерството на земеделието и горите, Министерството на културата, науката и просветата, Националният аграрно-промишлен съюз съвместно с областните и общинските народни съвети и стопанските организации да организират масово и високоефективно бригадирско движение в помощ на селското стопанство и преработвателната промишленост. На бригадирите да се изплаща пълният размер на изработеното.

Да се създадат условия за организирано и резултатно включване на административно-управленския персонал и други заети от извънпроизводствената сфера в прибирането на реколтата и изпълнението на други стопански задачи. На учреждения, институти и други организации могат да се прикрепват определени площи и култури, за които да отговарят до окончателното прибиране на реколтата.

5. Подкрепя инициативата за преминаване към шестдневна работна седмица, към удължен работен ден, както и за увеличаване на сменността на работа.

Намира за целесъобразно да се отлагат отпуски на ръководните кадри в централните органи и организации, в партийните комитети и народните съвети, в стопанските организации, фирмите и предприятията.

6. Министерството на икономиката и планирането съвместно с ЦС на БПС, областните народни съвети и стопанските организации в непродължителен срок да разработят оптимизиран вариант за рационалното и ефективно използване на трудовите ресурси.

III. ЗА НЯКОИ ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКИ МЕРКИ

1. Министерството на външните работи и Министерството на народната отбрана да предприемат допълнителни стъпки за информиране на органите на Варшавския договор за поведението и заплахите на Турция по отношение на Народна република България.

На двустранна основа да се информират и страните – членки на Организацията на Варшавския договор.

Да се предложат и осъществят мероприятия, които да изразяват недвусмислената подкрепа на СССР и на другите страни – членки на Варшавския договор, за гарантиране сигурността на Народна република България. Да се изрази твърда позиция, че всяка авантюра по отношение на България означава заплаха за мира в Европа и в света.

2. Министерството на външните работи и отдел “Външна политика и международни връзки” на ЦК на БКП да разработят и осъществят комплекс от практически действия за широка настъпателна дейност и акции срещу антибългарската политика на Турция:

– Да се работи за още по-активна подкрепа от Съветския съюз и другите социалистически страни за справедливата кауза на България.

– Да се разработи тактика за отношенията ни по групи страни: САЩ, западноевропейските страни, Европейската икономическа общност, Европейския парламент, неутрални държави, арабски страни, други мюсюлмански страни, международни организации и форуми.

– Да се предложат съвместни действия със съседите на Турция – Гърция, Сирия, Иран, Ирак, Кипър – за разобличаване на нейната политика.

– Да се използват много по-активно контактите по парламентарна и партийна линия, както и по линия на БЗНС. Особено внимание да се обърне на отношенията ни с управляващите партии.

– Да се активизират посещенията на наши делегации в европейски, ислямски и други страни, както и на чужди делегации у нас, които да се използват за разясняване на нашата миролюбива политика на Бал-

каните и за разобличаване на антибългарските действия на Турция. За тази цел да се изпращат и специални пратеници на председателя на Държавния съвет или на председателя на Министерския съвет до държавни и правителствени ръководители на отделни страни, до ЕИО и други организации.

3. Министерският съвет, Народното събрание, министерствата и ведомствата, асоциациите, фирмите и другите стопански организации, обществените организации и творческо-професионалните съюзи, БАН и други научни институти чрез международната си дейност да разясняват справедливата и миролюбива политика на Народна република България и да неутрализират опитите на Турция да нанесе икономически и политически ущърб на интересите на нашата страна.

4. Да се работи за рязко активизиране на дейността на българската колония в чужбина в подкрепа на нашата национална кауза, за утвърждаване авторитета и престижа на Народна република България, за по-нататъшното развитие на външноикономическите ни отношения.

Политбюро на ЦК на БКП изразява увереност, че Българският земеделски народен съюз, както и досега, ще участва най-активно в разгръщането на обновителните процеси в нашата страна, в по-нататъшното единение на българската нация, в осъществяването на миролюбивата външна политика на Народна република България.

За по-нататъшно осигуряване на единство в действията на партийните, държавните и другите органи и организации, които произтичат от обстановката в страната, към Политбюро на ЦК на БКП да се създаде координационен съвет.

Министерствата, ведомствата, ръководствата на обществените организации и другите централни органи, областните и общинските партийни и държавни ръководства да предприемат незабавни действия за изпълнение на настоящото решение.

Изх. № 557 (Утвърдено от Политбюро на ЦК на БКП
19 юни 1989 г. с протокол № 118 от 16 юни 1989 г.)

НЯКОИ ДОПЪЛНИТЕЛНИ МЕРКИ

1. Периодично средствата за масова информация да дават сведения за точния брой и реда на тези, които са пожелали да посетят Република Турция.

2. Да се активизира рязко дейността на българските колонии в чужбина, като се използват техните икономически и политически възможности.

3. Да се прецени целесъобразността от забраната на покупко-продажбата на коли, като се има предвид, че по този начин се ограничават финансовите възможности на онези, които заминават за Турция, и няма да имат възможност да създават допълнителни затруднения на нашата страна.

4. Да се засили отговорността на трудовите колективи и ръководствата на фирмите по организацията на работата за изпълнението на плана, за висока трудова, производствена и технологична дисциплина.

5. Да се засили ролята на общинските съвети и кметствата за създаване на ред и дисциплина и за пълно използване на трудовите ресурси, в т. ч. и на онези, които ще бъдат привлечени допълнително от други райони на страната.

6. Удължената работна седмица освен като 6-дневна да се допълни и като изискване за двусменен и многосменен режим на работа.

7. За преодоляване на психологическото напрежение сред мюсюлманското население особено голяма е отговорността на гражданите с традиционни български имена.

ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

БЮЛЕТИН

ЗА ВЪТРЕШНОПАРТИЙНА
ИНФОРМАЦИЯ

7

За служебно ползване!

Даден за набор на 15.VIII.1989 г.
Подписан за печат на 15.VIII.1989 г.

Партиздат – бул. “ В. И. Ленин ” 47, София
ДП “ Димитър Благоев ” – ул. “ Н. Ракитин ” 2, София

АВГУСТ/1989

ЗА БЪЛГАРО-ТУРСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ

Както е известно, след изменението на паспортния режим под влияние на турската реакционна пропаганда сред потомците на ислямизирани българи се създаде психоза за масово напускане на страната. Политиката на партията и правителството спрямо тази част от населението и по повод създамата се обстановка беше ясно и категорично изложена в изявлението на другаря Тодор Живков по радиото и телевизията на 29 май т. г.

Изявлението се посрещна със спонтанно одобрение. Твърдо бе подкрепена позицията, че единството на народа е грижа и съдба на всеки гражданин на Отечеството, че българският народ няма да падне на колене.

На желаещите беше предоставена възможността предсрочно да се възползват от облекчения режим по новия закон за задграничните паспорти да пътуват за Турция. До 15 август вече са заминали за Турция 280 000 души, а се готвят да отпътуват други хиляди.

Изоставените жилища, опустелите работни места предизвикват загриженост – и за състоянието на стопанския живот, и за съдбата на заминаващите. Край освободените машини застанаха хиляди доброволци, в нивите и градините навлязоха бригадирите. Трудовият и патриотичният подем, обхванал страната, убедително доказва, че нашето общество разполага с достатъчни сили и средства, за да преодолее затрудненията, да компенсира щетите и загубите, да осигури ритмичното изпълнение и преизпълнение на плановете от всеки трудов колектив.

В същото време вестите, които идват отвъд границата, показват, че вместо щедро обещаваните чрез турското радио нови жилища и подходяща работа, голяма част от пристигналите са настанявани в лагери от палатки, разквартируват ги в училищни сгради, разселват ги в Анадола. Започва борба за каквато и да било работа в конкуренция с милиони турски безработни.

Историята ни е оставила достатъчно факти за размисъл. Според западни източници към 1850 година от около 11 480 000 мюсюлмани, живеещи на Балканския полуостров, 2 000 000 били в българските зе-

ми. След Руско-турската освободителна война турските управници, висшето мюсюлманско духовенство, феодалите, едрите земевладелци и други хора, чувстващи се турци, се изселили от освободените територии. Преброяването в Княжество България и Източна Румелия от 1885 година показало, че на тяхна територия има 800 000 мюсюлмани. Три години по-късно, след Съединението на България, към 1 януари 1888 година мюсюлманското население наброявало 607 331 души.

Още от този период се откроява ясно антибългарската политика на турските правителства, които не могат да се примирят със загубата на най-богатата си балканска територия и хранят надежди отново да я присвоят. Главно оръжие на техните завоевателни цели стават претенциите, че цялото мюсюлманско население на територията на България е турско. Турските власти никога не са желали това население да се преселва в Турция, но непрестанно го подстрекават към това, за да подклаждат на българска земя постоянно огнище на напрежение и да го използват като претекст за намеса във вътрешните работи на България.

Същевременно още след Освобождението на България турското правителство продължило политика на жестока асимилация на българското население в Мала Азия, Тракия и Македония. Упорито се скривало наличието на 350-хилядно българско малцинство и се твърдяло, че в Истанбул, Одрин и Лозенград са останали само около 5000 българи.

На 18 октомври 1925 година в Анкара била подписана българо-турска конвенция, която уреждала въпросите, свързани с изселването на българи от Турция и на турци от България. Според конвенцията правото на изселване се определяло от народността произход, а не от верската принадлежност, тъй като България и тогава е отхвърляла абсурдната теза на Турция, че всички мюсюлмани у нас са турци. В изпълнение на конвенцията през периода 1924–1943 година 228 000 мюсюлмани са заминали за Турция.

И след 9 септември 1944 година турските правителства продължават да обявяват всички мюсюлмани в България за турци и като спекулират с религиозните им убеждения, представят Турция като тяхно “отечество”. С яростна антибългарска и антикомунистическа пропаганда през 1950—1951 г. те подстрекават към преселване около 156 000 души. Същевременно турските власти започват да правят спънки на желаещите да заминат. Изискват документи от техни близки в Турция, че ще ги издържат в продължение на две години, карат ги да пишат деклара-

ции за политическите си възгледи, протакат издаването на входни визи. Тази враждебна кампания се саморазобличава напълно, когато на 7 ноември 1951 г. турското правителство затвори границата.

Тъй като Турция продължи да разпалва изселническа психоза, в края на 1964 г. България прави официално предложение за цялостно решаване на въпроса за ония мюсюлмани, които желаят да се установят в Турция, но в продължение на две години от турска страна не се получава никакъв отговор. На срещата на министрите на външните работи на двете страни в Анкара през 1966 г. става ясно, че Турция е съгласна да обсъжда само въпроса за близки роднини. Обяснението е, че по икономически причини тя не е в състояние да приеме други мюсюлмани. Преговорите по този въпрос завършват в Анкара през февруари 1968 г. със сключването на спогодба за събиране на разделени семейства, чиито близки роднини са се установили в Турция до 1952 г. До 30 ноември 1978 г., когато срокът на спогодбата изтича, от България за Турция заминават около 115 000 души. Заслужава да се напомни, че и след това по хуманни съображения българската страна решава положително отделни случаи на събиране на разделени семейства.

На 23 декември 1978 г. в Капитан Андреево и Капъкуле се провежда заключителната среща на българо-турската комисия по изпълнение на спогодбата от 1968 г. Подписано е съвместно съобщение, че предметът на спогодбата е изчерпан. Това се потвърждава официално и от ръководителите на двете страни Тодор Живков и Кенан Еврен по време на срещата им през февруари 1982 г. В публикуваното по този повод съвместно съобщение от 27 февруари 1982 г. се казва:

“Двамата ръководители констатираха, че предишните спогодби за масови изселвания са приключили, и се споразумяха в рамките на своето законодателство да разглеждат по хуманни съображения и да решават благосклонно отделни молби за събиране на разделени семейства в България и Турция.”

Въпреки постигнатото на най-високо равнище българо-турско съгласие, турската страна отново подема антибългарска пропаганда. В нота от 22 февруари 1985 г. турското министерство на външните работи предлага да се състои среща на министрите на външните работи на двете страни, на която да бъдат разгледани съществуващите двустранни проблеми, включително и въпросът за “широкообхватна спогодба за изселване”. В отговор българската страна заявява, че българските мюсюлмани са неделима и равноправна част от българския народ и че

тяхното положение не е и не може да бъде предмет на обсъждане с което и да било чуждо правителство. Всякакви опити тази част от българското население да се обявява за небългарско, както и абсурдните претенции за уреждане на неговото положение върху верска основа, не могат да бъдат окачествени по друг начин освен като груба намеса във вътрешните работи на суверенна и независима държава.

Принципната позиция на България стана сигнал за нова небивала по мащаби антибългарска кампания, в която освен средствата за масова информация участвуват и турски официални лица.

Претенциите на турските правителства към българските мюсюлмани имат дълбоки корени в теорията и практиката на пантюркизма. Това е войнствуваща идеология за национален геноцид на живеещите в Турция народности и за реваншизъм и експанзионизъм в областта на външната политика. В духа на пантюркизма вътре в страната се провежда насилствена асимилация на нетурските народности – кюрди, гърци, българи, араби, арменци, грузинци, лази и други, която е “уаконена” и от конституцията на страната, обявяваща всички граждани на Турция за турци. Дори кюрдите, които наброяват около 15 милиона души, са провъзгласени за “планински турци”.

Според пантюркистката теория границите на “турското отечество” обхващат територии от Сибир до Индийския океан и от Алжир до Китай, включвайки Гърция, България, Румъния, Югославия, Кипър, Сирия, Ирак, Палестина, Йемен, Египет, Либия, Тунис, Алжир, СССР, Афганистан, Иран, Индия и Китай. Според картата на “турския свят”, съставена от д-р Юсуф Дьонмез, “турското отечество” обхваща 31 нации, народности и етнически групи – общо 150 милиона души, на територия 12 милиона квадратни километра. За нуждите на пантюркизма е съчинено и понятието “външни турци” за “турците”, живеещи извън пределите на днешна Турция, но на територията на някогашното “отечество”. За “външни турци” се обявяват не само българите, но и финландците, унгарците, арабите, иранците, както и някои съветски народи в Закавказието, Крим, Поволжието, Средна Азия и Източен Сибир.

Пантюркизмът обединява различни турски политически дейци – от буржоазни либерали до фашисти. Така например фашисткия лидер Алпаслан Тюркеш призовава във в. “Йон”: “Действуй, турчино! Ние нямаме повече Румелия (тоест България, Гърция, Югославия, Румъния), Унгария, Сирия, Иран, Палестина, Египет, Триполи, Тунис, Алжир, Крим и Кавказ..., действуй като сивия вълк. Нека се възродят мина-

лите времена ... Нека Турция се издигне над всички ... тази огромна Трудия – чак до Туран!”

От своя страна ръководителят на Партията на демократичната левица Бюлент Еджевит също предлага да се създаде Министерство за така наречените “външни турци”, което да обхване 110 милиона турци, живеещи и работещи в различни страни.

Свой личен влог в пантюркизма внася и министър-председателят Тургут Йозал. В книгата си “Турците в Европа” той обявява древните троянци за турци, Омир за Йомер, а Агамемнон за Ага Мемнун.

Агресивният хегемонистичен характер на пантюркизма води до възгледа, че Турция, бидейки законен наследник на Османската империя, е призвана да “освободи” и присъедини към себе си останалия “турски свят”. Как Турция освобождава “външните турци”, показва агресията срещу Кипър.

Демонстрирайки шумно и предизвикателно готовност да приеме всички мюсюлмани от територията на някогашното “отечество”, на практика Турция се стреми да манипулира в пантюркистки дух мюсюлманските общности в съседните страни, които тя преднамерено обявява за “турски”. В това отношение близкият до турското правителство в. “Терджуман” е достатъчно откровен:

“Другата страна на медала е запазването на турското присъствие на Балканите. Наличието на турско малцинство в Западна Тракия, България, Югославия, Румъния, чийто брой всъщност все повече намалява, е много важно от гледище на националните ни интереси и на националната ни стратегия.”

Тази позиция разобличава цялото лицемерие на турското правителство, когато заявява, че е готово да приеме всички потомци на илхамизирани българи, желаещи да заминат за Турция, а същевременно ограничава броя на заминаващите, тръби, че те били насилствено експулсирани, че били депортирани и т.н.

Истината е, че стратегическата цел на сегашното турско правителство е мюсюлманските общности в съседните на Турция страни да бъдат използвани като опора за агресивните домогвания на Анкара. Показателен е примерът с мюсюлманите в Западна Тракия, които неотдавна Турция се опита да въвлече в предизборната борба в Гърция за постигане на антигръцки цели. “Турците, писа по този повод гръцкият вестник “Елевтери ора”, винаги се възползват от дадени ситуации. Това се доказа и по време на изборите, когато те сметнаха, че е подхо-

дящ моментът за лансиране на темата за “турското малцинство” в Западна Тракия.” Задачата на турската пропаганда бе да бъде оказана подкрепа на някои местни протурски настроени политици, да бъдат предизвикани антигръцки настроения.

За целите на пантюркизма Турция използва и малцинствените проблеми с Ирак. В петролодобивния район на Мосул и Киркук, който до 1926 г. е в границите на Турция, живеят 10–20 хиляди турци. Те съжителствуват с тюркмени и кюрди, което за Турция е достатъчно основание, за да претендира, че турското малцинство в Северен Ирак възлизало на 1 милион души. По време на ирано-иракската война турският печат разкри план на Анкара за незабавно окупиране на района в случай на иракско поражение и за провъзгласяване на “Киркукска турска република” по подобие на “Севернокипърската турска република”.

Особено жестока е асимилаторската политика на султанската власт по отношение на българския народ. Историята е съхранила покрътителни доказателства за това.

Завладявайки България, османските турци подлагат българския народ на нечувано по своето варварство физическо и духовно изстребление. Асимилирането се засилва особено много през XVI и XVII век. Стотици хиляди българи са зверски избити от нашествениците, а огромни групи, преселени в Източна Тракия и Анадола, са подложени на насилствена асимилация.

За нетурския произход на ислямизираното славянско население на Балканите са запазени многобройни свидетелства.

През 30-те години на миналия век френският учен Ами Буе констатира: “Европейците винаги забравят, че в европейска Турция мюсюлманите са почти винаги славяни или албанци, които принадлежат към тези земи от толкова отдавна, колкото и техните сънародници християни.” (“Европейска Турция”, Париж, 1840).

Още по-категоричен е управителят на Дунавския вилает Митхад паша (1822–1884), който става велик везир на Османската империя. През 1878 г. той пише във френското списание “Ла ревю сиантфик дьо ла Франс е дьо л’етранже”: “Сред българите, към които се проявява толкова жив интерес, има повече от един милион мюсюлмани. Тези мюсюлмани не са дошли от Азия..., а са наследници на същите тези българи, обърнати в исляма през епохата на завоеванието и през следващите години. Те са чеда на същата тази страна, на същата тази раса, произлезли са от същото това коляно. А между

тях има една част, която говори само български език.”

За Турция религията е главно средство на нейната пантюристка, хегемонистична и шовинистична политика: целта е чрез насаждане на турско национално съзнание да се внушава на мюсюлманите в България, че тяхната родина е Турция. Такава е мисията и на изпратените в България през 20-те и 30-те години турски учители и ходжи, които създават пантюристски националистически организации “Туран”, “Шефкат”, “Алп Арслан”, “Алтън Орду” и др. Те прокарат идеите на великотурския шовинизъм и противопоставят мюсюлманското на останалото българско население. Една от основните им задачи е да подстрекават потомците на ислямизираните българи да се преселват в Турция.

В годините на капитализма България не можа да постигне приобщаването на мюсюлманите към останалото българско население. Недостатъчни бяха и усилията за икономическото развитие на районите, населени с потомци на ислямизираните българи.

Както подчерта в изявлението си по Българската телевизия и Българското радио другарят Тодор Живков, благодарение на победата на социалистическата революция и на нашата социалистическа държава, потомците на ислямизираните българи бяха изведени от мрака, от нищетата и безправията, на което ги беше обрекла Османската империя.

Деветосептемврийската социалистическа революция в България през 1944 г. завари нерешен във всичките му аспекти националният въпрос, не бяха преодолен докрай деформациите и раните, унаследени от турското робство. Сред потомците на ислямизираните българи продължаваха да действуват противоречиви тенденции.

През първите години на народнодемократичната власт на преден план излезе решаването на редица икономически и социални проблеми. Освен това през годините на култа към личността се подхождаше догматично, без отчитането на конкретно-историческата специфика на този проблем на българското национално развитие. Механично се пренасяха отвън методи и форми на национална политика, характерни за многонационалните държави. В резултат на това се засилиха някои обособяващи процеси сред потомците на ислямизираните българи.

Ускоряването на процесите на единението на българския народ в настоящото десетилетие предизвика гнева на великотурските националисти. Те организираха яростна враждебна кампания срещу Народна република България. На нея се посвещават всекидневно цели страници на турските вестници, телевизията непрестанно излъчва антибъл-

гарски програми, а турското радио насочва към България денонощни подстрекателски предавания.

В антибългарската кампания активно участвуват и най-висши държавни, правителствени и политически дейци. Към България и българския народ се отправят открити заплахи, настоява се за намеса на други държави и на международни организации. Използува се всяка двустранна или международна среща за груби клевети и инсинуации по адрес на нашата страна.

Преди привезждането на българските разпоредби за пътувания в чужбина в съответствие с Виенските договорености турската пропаганда и нейните проводници в България тръбят, че Турция е готова да приеме всички желязци да заминат български мюсюлмани. Когато на българските граждани се предоставя правото свободно да пътуват и границите на нашата страна се отварят, в Турция се надига истински вой, че българските мюсюлмани били изселвани, че насилствено били принуждавани да напускат България. За да бъде предизвикана антибългарска омраза сред турското население, се съчиняват най-абсурдни измислици. Западногерманският “Щерн” цитира на подбив “разказа”, че на български мюсюлманин му били отрязали езика, който чак в Турция успели да зашият. Със същите конци са съшити и другите лъжи и измислици, сред които заслужават особено внимание наглите опити да бъде представено турското робство като рай за българското население.

На митинга на истанбулския площад “Таксим”, който се превърна в своеобразен връх на антибългарската кампания, министърът на културата на Турция Намък Зейбек заяви:

“Земята, която днес се нарича България, петстотин години е била под турско управление. Под управлението на турците хората са живели спокойно. Петстотин години не е било посегнато на националността, на религията, на езика на българите, въпреки че тогава не е имало нито ООН, нито международни спогодби за правата на човека. София, която е била един малък град, е била построена изцяло отново, изградени са били чешми, бани, училища, болници, кервансарай. Ето че чедата на хората, които са облагородили тази земя, които са я цивилизовали, днес са изгонени от техните огнища...”

На същия митинг бившият председател на Партията на верния път Низаметтин Джиндорук отива още по-далеч, обявявайки земята на България за турска:

“... Турските следи са там, ние сме там, османската история е

там, турската история е там. Наша ли е българската земя? Да. А какво ще правят с този исторически факт? Мурат Първи завзе за нас Филибе, всичко завзе за нас. Йълдъръм Баязид завладя цяла България... Заявявам открито: България не трябва да забравя, че навремето е била османски вилает!”

В Тракийския университет в Одрин е свикан и “научен” симпозиум за “благодеянията” на турците към поробеното българско население. “Ако погледнем в историческото минало, заявява във встъпителното си слово ректорът проф. Ахмет Карадениз, ще видим, че българите са живели петстотин години под закрилата на османската империя и са имали всички права...”

Ако великотурският екстаз предизвиква повече ирония и насмешки, откритите закани към България и призивите “Утре сме в София” разголват агресивност, която заплашва да превърне Балканите в район на опасен регионален конфликт. Не може да не предизвикват тревога откритите заплахи на самия ръководител на турското правителство Тургут Йозал, който в реч в Бурса още през 1987 г. заявя:

“Непрекъснато ще ги притискаме [българите] и в края на краищата ще намерим разрешение на този проблем. Както направихме в Кипър...”

С “кипърско решение” заплашват и други правителствени дейци, и представители на командването на турските въоръжени сили, и средствата за масова информация. Целта е общественото мнение и в Турция, и в чужбина да бъде подготвено, че този “вариант” е и “възможен”, и “ефикасен”. Като внушава, че “между съществуващото днес в България положение и положението в Кипър през 1974 г. има много прилика”, в. “Гюнеш” от 1 юни т. г. излага “сценария” на военното нашествие:

“Турция може да бъде принудена да извърши военна операция с ограничени цели срещу България. Едно внезапно нападение по суша, въздух и море за кратко време може да достигне целта в Пловдив. Прекратявайки операцията, Турция може да диктува на българското правителство изселническа спогодба.” Съобщават се и подробности за самата “краткотрайна операция”:

“Извършилите десант сили [на Турция] на “Златните пясъци” в района на Варна ще завоюват предмостие и могат да преминат в настъпление и да завоюват необходимите позиции, за да се обединят с въздушнодесантните части, които ще бъдат стоварени в пловдивското поле, и с бронираните части, които ще пристигнат по суша.” С подобаващ цинизъм вестникът заключава: “Казано накратко: може да се

приложи едно подобие на кипърската МИРНА офанзива”.

Според “Гюнеш” операцията е разчитала на подкрепата на НАТО. “Естествено преди започването на операцията ще се информират САЩ и НАТО... Как да стане това? Сесията в Брюксел е идеален случай. Всички наши ръководители, включително и президентът Буш, са там и могат да сметнат за удобно такова решение и да си затворят очите за краткотрайна операция (изчислява се, че тя ще изпълни задачата си за една седмица).” Цялата тази подготовка обаче била осуетена от изявлението по телевизията и радиото на председателя на Държавния съвет на Народна република България. “Изявлението на българския президент Тодор Живков, твърди вестникът, беше изненада за всички. Защо Живков направи това изявление съвсем неочаквано, когато в Брюксел продължава срещата на високо равнище на НАТО и се извършва подготовка за откриването на срещата в Париж?... Според нас най-логичният и реалистичен мотив и причина е желанието му да премахне вероятността за извършване на военна операция с ограничена цел от страна на Турция... Времето и международната обстановка, които Живков избра, за да предотврати вероятната турска военна намеса, бяха много подходящи...”

Разгърнатата антибългарска кампания очевидно е предназначена да бъде отклонено вниманието на турското население от тежкото вътрешно положение – от скъпотията, безработицата, от крещящото нарушаване на човешките права и правата на малцинствата и от полицейския произвол.

Опитите на Турция да обвини България, че насилствено депортира потомците на ислямизирани българи, се опровергават от изявления на членове на делегацията на Съвета на Европа, която по наша покана посети страната през м. юли т. г.

Те заявяват, че са наели превозач и автомобил и са пропътували свободно повече от хиляда километра из България. Не са били придружавани от български официални лица, които да пречат на установяването на свободни контакти. По време на пътуването си са могли да разговарят свободно с хората. Интервюирали са стотина души в граничните области и не са установили нито един случай на експулсиране или изгонване от страната.

Английският вестник “Гардиън” публикува протестно писмо на трима британски членове на Европейския парламент – Алфред Ломас, Бари Сийл и Ричард Балф, които се изказват остро критично сре-

щу дирижираната антибългарска кампания в средствата за масова информация: “Ако се съди по британския печат, изглежда, че той проявява силно пристрастие към позицията на Турция. Вестниците публикуват турски пропагандни съобщения за разрушаване на домове и насилствено експулсиране, като че ли това е безспорен факт. А защо не се пише за посещението на двамата западногермански социалдемократически депутати в Бундестага – Гернот Ерлет и Петер Вюртц, които бяха и в България, и в Турция? Западногерманските парламентаристи изтъкваха, че в България не са намерили никакви доказателства, че дори един-единствен човек е бил принуден със сила да напусне страната. Обратно, всеки може да използва правото си да напусне България – временно или постоянно, и именно това новопридобито право дълго време българите бяха обвинявани, че създават ограничения за пътуване. Западът твърдеше, че те нарушават едно от основните човешки права – правото на движение. Сега, след като България сложи нещата си в ред и отмени ограниченията в съответствие със заключителния документ от Виена, към нея отново се отправят обвинения. Какво иска Западът? Иска, или не иска българите да пътуват свободно? Не е ли време да прекратим пропагандата срещу източноевропейските страни и да погледнем на нещата безпристрастно и разумно?”

Сегашната изселническа психоза не е първата. Не веднъж и два пъти през периода след Освобождението на България и особено през годините на народната власт, бяхме свидетели на масови подавания на документи за заминаване в Турция, смущения в трудовия процес и т. н. Налагаше се многократно нашите партийни, държавни и правозащитни органи да изразходват много енергия и време, за да угасяват огнищата на масовата изселническа психоза.

За никого не е тайна, че сегашната антибългарска пропагандна кампания на Турция изцяло се вписва в стратегическите планове на реакционните империалистически сили, насочени към подкопаване и ликвидирание на социалистическия строй в нашата страна. В пълен синхрон с турската пропаганда действа “Свободна Европа”, “Дойче веле” и други известни антикомунистически централи. Всички клевети, всички измислици и обвинения, съчинени в Турция, веднага се подхващат от западните пропагандни централи, както и обратното: всичко, което на Запад измислят против нашата страна, се подема нашироко от турската пропаганда.

Успоредно с антибългарската пропаганда Турция непрекъснато провеждаше широкомащабни действия за подкопаване стабилността на нашата страна. От Освобождението на България до днес турските специални служби непрекъснато вербуваха свои агенти сред потомците на ислямизираните българи, изпращаха шпиони, емисари и подстрекатели. Чрез разпространение на клеветнически слухове и дезинформация турските управляващи кръгове по същество провеждаха психологически тероризъм на наша територия. Това налагаше на органите за сигурност и охрана на общественения ред да водят непрекъснатата борба срещу турските агенти, шпиони и емисари у нас. Както е известно, разкритите терористични актове в Пловдив, Сливен, Варна и Буново, отвлечането на деца от Толбухин и други бяха дело на агенти и подставени лица на турските специални служби.

Сега, когато нашата държава води широка и последователна борба за защита настоящето и бъдещето на България и издига непреодолима преграда срещу домогванията на Турция, се намериха отделни лица и групи – родоотстъпници и предатели. Те съчиняват писма, декларации и обръщения, шумно ги рекламират чрез “Свободна Европа” и другите антикомунистически централи, открито демонстрират по същество подкрепа на турската позиция. На стотици митинги и събрания по повод Обръщението на др. Тодор Живков по радиото и телевизията трудещите се от цялата страна гневно заклеймиха тяхното национално предателство, изразиха своята безрезервна подкрепа на политиката на нашата партия и страна. Продължаващите опити на тези родоотстъпници да “играят с турската карта”, да отстояват турската кауза, обаче показват, че работата за тяхното пълно разобличаване като клиенти на “Свободна Европа” и помагачи на турската и западната антикомунистическа пропаганда, като врагове на единството на българския народ, трябва да продължи и занапред.

Имперските претенции на турските реакционни кръгове се проявяват и в усилията им да смушават живота и труда на колкото се може повече български граждани. Напоследък те засилиха своята разложителна дейност и сред част от българите, възстановили имената си през 70-те години, и сред част от българските цигани. Но тези кръгове, както и тяхната агентура от протурски националисти у нас, се лъжат. Ние правим и ще правим всичко необходимо, за да не допуснем никакви смушения в живота и труда на целия български народ. А тези слуги на турската пропаганда, които мислят, че ще заслужат благодарности

и награди от своите задгранични господари, получават и ще получават заслужения отпор. Навсякъде, където ги има, трудовите колективи трябва решително да им противодействуват. Проводниците на турските и западните реакционни централи трябва веднъж завинаги да разберат, че всеки, който подкопава нашето социалистическо общество, който организира или подстрекава към насилствени действия против единството на народа и строителството на социалистическото общество, ще отговаря най-строго пред законите на страната.

Народна република България е една от страните, които водят последователен миролюбив външнополитически курс. Тя внесе и внася значим принос в процесите на добросъседство, сътрудничество и разбирателство в съвременния свят. Особено цени добрите отношения със своите балкански съседни, проявявала е и проявява готовност чрез преговори и взаимни компромиси да бъдат решени всички спорни въпроси между тях. Може при това положение да се попита: защо не се водят преговори с Турция, защо досега няма резултат от мисиите, които предприеха съветският посланик в Анкара и делегация на Организацията ислямска конференция?

Отговорът е: защото България иска преговори между две равни и суверенни държави, без никакви предварителни условия, без опити за диктат и шантаж.

А Турция тъкмо такива преговори не иска. Тя се стреми да преговаря “от позиция на силата”, да наложи своята воля на България. Поставя предварителни условия, сред които особено значение отдава на признаването на “турско етническо малцинство” в нашата страна и сключването на “всеобхватна изселническа спогодба”. С други думи, да поставят въпроса за изплащане от нашата държава на заминалите за Турция социални осигуровки, имущество и други във валута. Това са абсурдни, нереалистични и неприемливи претенции. Те са ново доказателство как чрез изкуствено формиране на “малцинства” се обосновават териториални апетити и се създават аргументи за бъдещи агресивни действия.

Като не може да наложи своята позиция на нашата страна, Турция напоследък тръгна по пътя на международния натиск. Тя се опитва да мобилизира своите съюзници в НАТО, реакционните сили в Организацията ислямска конференция, да използва различни международни форуми, на които иска да получи подкрепа и да прокара осъдителни за България документи. Турският министър на външните работи М. Йъл-

маз стигна дотам, че ултимативно заплаши с бойкот подготвяната за октомври-ноември т. г. в нашата страна общоевропейска конференция за опазване на природната среда и заяви, че Турция щяла да повдигне обвинения срещу България в Съвета за сигурност на ООН. Не са тайна и опитите на турската дипломация да подкопава репутацията на България сред някои демократични и прогресивни сили, изпитващи симпатии и подкрепа към нашата страна.

Всичко това са достойни за съжаление действия, които могат само още повече да усложнят отношенията между нашите две съседни страни, да влошат климата на Балканите, да окажат отрицателно въздействие върху процеса на укрепване на мира. Реакционните кръгове обаче като че ли забравят, че Народна република България е членка на Варшавския договор, че наш съюзник е великият Съветски съюз, с който ни свързва братска дружба от векове и за векове.

Историята е отредила на България и Турция да бъдат съседи.

Както вече заяви председателят на Държавния съвет Тодор Живков, и днешният ден, и бъдещето на Народна република България и на Република Турция са в нормалните добросъседски отношения между тях и на Балканите. Има един-единствен разумен път за уреждане на спорните проблеми и той е добре известен: политическите преговори без всякакви предварителни условия. Това ни диктуват и повелите на новото политическо мислене, и изискванията на времето, в което живеем.

Нашият народ е зает с мирен и градивен творчески труд за осъществяване на Юлската концепция за по-нататъшното изграждане на България като високоразвита и културна страна, за изпълнение и преизпълнение на плана за 1989 година.

При създалата се обстановка в страната високият патриотичен подем намира израз в ускоряване на процесите на преустройството у нас, в по-нататъшното сплотяване на народа около политиката на Българската комунистическа партия.

Предстоящото честване на 45-ата годишнина от социалистическата революция в България, няма съмнение, ще бъде нова ярка изява на социалистически патриотизъм, на готовността ни да отстояваме и продължаваме революционното деветосептемврийско дело.

Другари,

По-малко ще знаям каква ще бъде по-набавищата ми съдба, какви трудности ще бъдат предприетите срещу мен, какви манипулации ще бъдат осъществени и до каква степен ще се прояви обективността към моите действията действително, за каква ли допустимост от мен грешки, в това отношение и за ролята ми във възродителния процес, след като се занимавам с доклада на Александър Лилков "За преодоляване на допустимите извращения сред турколизмите и мюсюлманите в Кавказ в сферата", изнесен пред пленума на ЦК на БК на 29 декември 1989, смятах за свой дълг също да взема отношение към някои фракци, които се събрали в доклада. Принуден съм да се позова и на някои други секретни, заучени документи на Тихичевото. Налягам се, че моите действия по някои от фракциите в доклада на А. Лилков, ако и не се подходи принципно и строго, ще допринесат за изясняване на истината по възродителния процес:

29 ноември 1989 г.
София

С уважение:

Михаил

/ Михаил Калев /

Другари,

Понеже не знам каква ще бъде по-нататъшната ми съдба, какви мерки ще бъдат предприети срещу мен, какви манипулации ще бъдат осъществени и до каква степен ще се прояви обективност към моята действителна дейност, за наистина допуснатите от мен грешки, в това число и за ролята ми във възродителния процес, след като се запознах с доклада на Александър Лилев “За преодоляване на допуснатите извращения сред тюркоезичното и мюсюлманско население в страната”, изнесен пред пленума на ЦК на БКП на 29 декември 1989, сметнах за свой дълг честно да взема отношение към някои факти, които се съдържат в доклада. Принуден съм да се позова и на някои строго секретни, закрити документи на Политбюро. Надявам се, че моите бележки по някои от фактите в доклада на Ал. Лилев, ако към тях се подходи принципно и честно, ще допринесат за изясняване на истината по възродителния процес.

2 януари, 1990 г.
София

С уважение:
(Милко Балев)

Някои бележки във връзка с факти, съдържащи се в доклада на Александър Лилев – член на Политбюро и секретар на ЦК на БКП, “За преодоляване на допуснатите извращения сред тюркоезичното и мюсюлманското население в страната”, изнесен пред Пленума на ЦК на БКП на 29 декември 1989 година.

Запознах се с доклада на Александър Лилев – член на Политбюро и секретар на ЦК на БКП “За преодоляване на допуснатите извращения сред тюркоезичното и мюсюлманското население в страната”, изнесен пред Пленума на ЦК на БКП на 29 декември 1989 година. Смятам за свой дълг да взема отношение към някои факти, които се изнасят в доклада, и за ролята ми във възродителния процес у нас.

Дължен съм ясно да подчертая: Съзнателно съм подкрепял възродителния процес в страната ни, активно съм съдействувал за неговото утвърждаване и разгръщане с убеждението, че той е необходим за бъдещето на България, за съхраняването на българската нация, за да не се допусне отечеството ни да се превърне във втори Кипър:

известно време бях отговорник на групата към Политбюро по възродителния процес. По поръчение на Политбюро и на Секретариата на ЦК съм изнасял инструктивни доклади на съвещания и срещи за мерките, които трябва да се предприемат в тази област. По разпределение на отдел “Деловодство” съм посещавал райони с компактно население със сменени имена за срещи с окръжни (областни) активни и отделни селища за разговори с хората. При беседи с дейци от други страни съм разяснявал тогавашната ни позиция по възродителния процес. На съвещания на секретарите по международните въпроси на братски партии по предложение и на Международния отдел на ЦК на БКП сме разпространявали специални информации за възродителния процес. На заседания на Политбюро и на Секретариата съм поддържал предлаганите мерки във връзка с възродителния процес.

Това мое поведение и тези мои действия произтичат и от разбирането ми, че така е повелявала партийната дисциплина, тъй като възприемах възродителния процес като линия на Политбюро, като политика на Партията. Могат да се посочат редица примери, когато ръководни партийни дейци именно и по силата на партийната дисциплина са поддържали с разни средства определен курс на Партията, който след това при изменелата се обстановка обективно се е оказал погрешен, порочен. Не е нужно да се посочват, тъй като те са известни. Следвало ли е от това, че при новите условия подобни дейци е трябвало да се подлагат на разправа?

Такова в по-голяма или в по-малка степен беше поведението и на другите членове и кандидат-членове на Политбюро, на секретарите на ЦК на БКП, на други ръководни дейци. Не си спомням заседание на Политбюро, на което някой да е възразявал по същество и да е отхвърлял възродителния процес. На заседания на Политбюро (и на заседание на Политбюро през лятото миналата година в Евксиноград) някои другари развиваха тезата, че добре ще бъде, ако максимален брой и дори всички от тюркоезичното население у нас се изселят в Турция.

В доклада на Александър Лилев се посочва, че в документацията на Централния комитет, Политбюро, Секретариата на ЦК на Партията няма официален документ, от който да се види кой е взел решението по възродителния процес, че съществуват два документа – обръщението на Тодор Живков и един доклад пред първите секретари на окръжните комитети, в които е поставена задачата за “създаване на етнически монолитна българска нация”.

Не мога точно да кажа как се е формирала идеята за възродителния процес. Това други могат да уточнят. Очевидно това е идея лично на Тодор Живков и за нейното разработване той привлича при себе си няколко другари от партийното ръководство. Такъв е подходът и при разработването на други важни решения по кардинални въпроси на различни области на нашия живот. Предполагам, че в случая е използван подходът за решаване на “македонския въпрос” в Пиринския край и по-специално подходът за масовото преименуване на българите мохамедани (помаците) в началото на седемдесетте години – има другари, които от много години са в партийното ръководство и знаят как това е ставало. Под непосредственото ръководство на групата при Тодор Живков става разработката на идеята за възродителния процес, извършва се определената практическа подготовка на кампанията и в края на 1984 и началото на 1985 година се предприема форсираната акция за масово преименуване на населението с турско-арабски имена. В този период са допуснати най-груби извращения, за които и досега не знам подробности – Политбюро не е било информирано за тогавашните насилия, не съм запознат и с официалния доклад на МВР, за който се говори в доклада на Александър Лилков. В тази група при Тодор Живков не съм участвувал.

Истината обаче изисква да се отбележи: след масовата смяна на имената, въпросът за възродителния процес беше обсъден в Политбюро, беше прието решение на Политбюро (строго секретно), утвърдена беше и практическа програма с конкретни мероприятия за понататъшното осъществяване на този процес. След това Политбюро не един път е обсъждало различни аспекти на възродителния процес и като самостоятелен въпрос, и като част от въпроса за отношенията на страната ни с Турция.

Не мога да си обясня защо тези документи не се споменават в доклада. Изглежда отдел “Деловодство” на ЦК не е предоставил на докладчика Ал. Лилков, който през тези години не беше член на партийното ръководство, тази строго секретна документация – става дума за строго секретни, закрити решения “Б” на Политбюро, каквито са и документите на Политбюро, които споменавам.

Има и други документи, които определят възродителния процес като курс на Партията. Напр. в “Отчета на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред тринадесетия партиен конгрес” (проектът на отчета беше свободно изработен от група другари под

ръководството на Стоян Михайлов), одобрен от конгреса, ясно се заявява: “Утвърди се още повече социалистическото самосъзнание и националната гордост у тези наши сънародници, които в миналото поради трагични превратности на историята са били отчуждавани в една или друга степен от българския народ. Този революционен по своята същност процес заличава една от най-тежките национални рани, останали от петвековното турско иго, поражда обновителни промени в начина на живот, култура и политическия светоглед на тези наши сънародници, създава условия за още по-активното им включване в социалистическото строителство.” (“XIII конгрес на Българската комунистическа партия. Доклади и решения.” Партиздат, 1986 г., стр. 166 и 349).

Привеждам тази извадка от отчета на ЦК само за да изтъкна, че има документи по възродителния процес и на най-висшия форум на Партията – партийния конгрес. Друг е въпросът дали тази постановка в отчета е обективна и политически правилна, дали при онази обстановка е имало условия да се даде друга оценка.

В доклада на Ал. Лилков се казва, че имало закрито ръководство на възродителния процес от малка група доверени хора на Тодор Живков, че политическата отговорност за това волунтаристично решение носи персонално Тодор Живков и неговото най-близко обкръжение. Понеже когато се говори за “най-близко обкръжение” се има предвид и моята личност, принуден съм – доколкото ми е известно – да изложа в хронологичен ред групите за ръководство на възродителния процес.

Начален етап – група при Тодор Живков, под чието ръководство се извършва предварителната подготовка (документи, декларации, лични паспорти, списък с имена, необходима организация и т. н.) и се осъществява форсираната масова смяна на турско-арабските имена с български, като се използват всякакви средства. В тази група участвуват Димитър Стоянов – министър на вътрешните работи, Пенчо Кубадински, Георги Атанасов – тогава секретар на ЦК по организационните въпроси, Стоян Михайлов – тогава секретар на ЦК по идеологическите въпроси. Димитър Стоянов би могъл най-точно да установи точния състав на тази група.

Следващ етап – групата почти в същия състав продължава работата за непосредствено ръководство на възродителния процес под пряката отговорност на Пенчо Кубадински и обикновено заседават при него в Националния съвет на Отечествения фронт.

Трети етап – по-късно, след XIII конгрес на партията, на заседа-

ние на Политбюро бях определен да отговарям за групата за непосредствено ръководство на възродителния процес. Освен мен в нея участваха членовете на Политбюро Чудомир Александров, Пенчо Кубадински, Йордан Йотов, Георги Атанасов, Петър Младенов, кандидат-членът на Политбюро и министър на вътрешните работи Димитър Стоянов и секретарят на ЦК Стоян Михайлов.

Последен етап – възлага се на Димитър Стоянов като член на Политбюро и секретар на ЦК по организационните въпроси да се занимава с проблемите и ръководството на възродителния процес. Старата група от членове на Политбюро фактически се разформира. Създаде се съвет за координация на работата по възродителния процес (в съвета участваха и секретарите на ЦК). Формира се и специален отдел на ЦК със завеждащ Любомир Шопов.

Към предишните групи на Политбюро имаше работна група от отговорни сътрудници от отделите на ЦК, Министерския съвет, Министерството на вътрешните работи, Министерството на външните работи и други централни ведомства, която се занимаваше с възникващите практически въпроси при провеждането на възродителния процес. Основните политико-идеологически и други материали (проект-доклади за инструктивни съвещания, за събранията и срещите на ръководните другари при посещенията им по места, специалните бюлетени по този въпрос за партийните организации и пр.) се разработваха в отдел “Пропаганда и агитация” на ЦК под непосредственото ръководство на Стоян Михайлов. Към отдела имаше и специален сектор по тези въпроси. Към Академията на науките се изгради Координационен съвет от учени за научна разработка на редица проблеми на възродителния процес. С този съвет лично работеше Стоян Михайлов, а по-късно Димитър Стоянов. Под непосредственото ръководство на Стоян Михайлов бяха разработени тезиси по възродителния процес, които бяха обсъдени в групата на Политбюро. По-късно тезисите бяха разработени под ръководството на Димитър Стоянов и одобрени от Политбюро (доколкото си спомням, чрез изпратени лични бележки и съображения в писмен вид).

Такава е накратко хронологията на групите към Политбюро за непосредствено ръководство на възродителния процес. Задачата на групата, на която за известно време бях отговорник, беше въз основа на определената от Политбюро стратегия и тактика да наблюдава и направлява конкретната дейност на партийните органи и организации,

на масовите организации, на идеологическия и научния фронт, на задграничната дейност (като съдейства на Министерството на външните работи), на съответните държавни и стопански органи за решаване на някои социално-икономически въпроси и пр. във връзка с възродителния процес. Нашата група от членове на Политбюро и работната група към нея не са се занимавали с работата на МВР в тази област (от специализираните звена на МВР сме получавали само информации за някои конкретни проблеми, възникващи в хода на този процес). Задачите на МВР във връзка с възродителния процес са определяни на отделни срещи само на министъра на вътрешните работи с Тодор Живков. Отново желая да посоча: като изключим началния етап (края на 1984 и 1985 г.), когато се извършва форсираната масова смяна на имената, след това основни въпроси на възродителния процес са обсъждани на заседания на Политбюро и Секретариата с първите секретари на областните (окръжните) партийни комитети. Разбира се, решаващата и крайна дума при разглеждането на един или друг съществен въпрос на възродителния процес принадлежеше на Тодор Живков – той формулираше основната линия, която на дадения етап трябваше да се следва, определяше и главните задачи, които предстоеше да се решават в тази област.

Без да омаловажавам своята роля в осъществяването на възродителния процес, искам да кажа, че в Политбюро няколко пъти бях остро критикуван от тогавашния генерален секретар и от някои членове на Политбюро за слаба активност на групата на Политбюро по възродителния процес. Особено остри бележки към мен Тодор Живков отправи на една среща на Политбюро с първите секретари на областните комитети в Партийния дом, на която се обсъждаше работата по възродителния процес. Както вече споменах, по-късно бях освободен като отговорник на групата на Политбюро и непосредственото ръководство на възродителния процес беше възложено на Димитър Стоянов – той застана начело на създадения Координационен съвет по тези въпроси (заедно с други секретари на ЦК продължих да участвувам в него), а редица проблеми в тази област се обсъждаха в Секретариата на ЦК на БКП.

Когато в края на май миналата година Тодор Живков излезе по телевизията с известното обръщение за отваряне на границата с Турция, аз заедно с делегация на Комисията по външна политика се намирах във Федерална Република Германия. Обръщението получихме в

Бон по телекса. Трябва да отбележа, че предложението за отваряне на границата с Турция тогава беше посрещнато благоприятно във ФРГ.

Запознат с конкретните случаи на допуснати извращения при масовата смяна на имената (не е ми известен официалният доклад на МВР). През лятото, ако се не лъжа, на 1988 заедно с Петър Младенов и Пенчо Кубадински отидохме при Тодор Живков в Евксиноград и предложихме Политбюро да приеме решение, с което да се внесат редица корекции във възродителния процес – религиозни и битови обреди, свободен достъп в джамиите, обрязването, погребенията и т. н., но не му се даде ход. Когато Т. Живков произнесе обръщението си за отваряне на границата с Турция, аз бях във ФРГ начело на делегация на Комисията по външна политика при Народното събрание.

Споменавам само някои конкретни събития за хронологията на непосредственото ръководство на възродителния процес. Не се спирам по същество на националния въпрос – голям, сложен и труден въпрос, за който са нужни допълнителни проучвания и време. Длъжен съм обаче още един път да подчертая: След акцията за масова смяна на арабско-турските имена в края на 1984 и началото на 1985 г. възродителният процес става дело и на Политбюро (става дума за кардинални въпроси, свързани с този процес), а не само на “най-близкото обкръжение” на Т. Живков.

И още: споделям политиката за национално разбирателство, за национално обединение, която сега се провежда в нашата страна.

Изложих накратко само някои бележки от фактически характер във връзка с доклада на Александър Лилев пред пленума на ЦК на БКП от 29 декември 1989 г. Нужно ми е време, за да преосмисля основните постановки на доклада и да си изработя цялостно виждане по формулираната нова политика по националния въпрос. Правилно се изтъква, че това е един от най-острите, най-деликатните и най-трудните политически въпроси на преустройството в нашата страна. Известно е, че по националния въпрос нашата партия не е имала последователна политика, формулирала е противоречиви, взаимно изключващи се тези, допускала е груби грешки. Възприемам като основателни съображенията в доклада за формулиране на ясна и издържана от научно гледище и съобразена с изискванията на обективните потребности, реалностите и историческите традиции, както и с международните задължения на нашата страна, политика по националния въпрос, а също и осъждането на допуснатите извращения и насилия при масовата смя-

на на имената на тюркоезичното и мюсюлманското население у нас.

За съжаление не разполагам с необходимата документация, която се съхранява в отдел “Деловодство” на ЦК, за да подкрепя своето изложение с позоваване, цитиране и конкретно посочване на съответните документи, а не да говоря по памет.

За установяване на пълната и точната истина по възродителния процес за допуснатите груби извращения сред тюркоезичното и мюсюлманското население у нас, за ролята и личната отговорност на членовете на тогавашното партийно ръководство е нужно внимателно да се прегледат стенограмите от заседанията на Политбюро (почти всички заседания са стенографирани от Мария Далекова), докладите и записките, внасяни в Политбюро и Секретариата, решенията на Политбюро и Секретариата на ЦК на БКП – обикновени (решения “А”) и главно строго секретните (решения “Б”), изказвания на ръководни другари на различни съвещания и срещи, документи в архивите на МВР и т. н. Надявам се, че тези документи няма да бъдат прикрити или унищожени (някои се съхраняват лично при завеждащ отдел “Деловодство” на ЦК).

Такъв именно подход е нужен, за да се установи действително, обективно и безпристрастно цялата истина по възродителния процес и тя да бъде направена достояние на Централния комитет на Партията, а ако се прецени, и на цялата наша общественост.

2 януари 1990 г.

София

(Милко Балев)

ИМЕНАТА

Георги АТАНАСОВ

Роден на 25.7.1933 г. в с. Православен, Пловдивска област.
 7.6.1981 – 8.6.1986 г. – народен представител в Осмото народно събрание.
 3.1.1984 – 20.3.1986 г. – кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП.
 май 1984 – март 1986 г. – завеждащ отдел “Организационен” на ЦК на БКП.
 20.3.1986 – 2.2.1990 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП.
 21.3.1986 – 3.2.1990 г. – председател на Министерския съвет.
 8.6.1986 – 10.6.1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание; избран на 18.8.1987 г. за член на Комисията за изготвяне на проект за изменение на Конституцията на НРБ.

Милко БАЛЕВ

Роден на 14.8.1920 г. в Троян. Умрял на 1.10.2002 г.
 1971 г. – 16.11.1989 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 2.4.1976; 4.4.1981 г.; 5.4.1986 г.).
 17.7.1979 г. – 16.11.1989 г. – секретар на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г.; 5.4.1986 г.).
 2.3.1982 г. – 16.11.1989 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран на 5.4.1986 г.).
 1976 – март 1986 г. – началник на кабинета на председателя на Държавния съвет на НРБ и на генералния секретар на ЦК на БКП.
 16.6.1981 – 8.6.1986 г. – народен представител в Осмото народно събрание; заместник-председател на Постоянната комисия по външната политика на Осмото народно събрание.
 8.6.1986 г. – 14.12.1989 г. – народен представител в Деветото народно събрание; председател на Постоянната комисия по външната политика на Деветото народно събрание (от 17.6.1986 г. до 17.11.1989 г.).
 3.1.1984 г. – 17.11.1989 г. – член на Държавния съвет (преизбран на 18.6.1986 г.)
 От 1986 г. – председател на Комисията по външнополитическите въпроси към Политбюро и Секретариата на ЦК на БКП и председател на Координационния съвет за задгранична пропаганда при ЦК на БКП.
 От 1972 г. до 21.12.1989 г. – член на Националния съвет на Отечествения фронт (преизбран на 16.6.1977 г.).
 11–13.12.1989 г. – на пленум на ЦК на БКП Централният комитет го изключва от редовете на БКП (13.12.1989 г.).
 30.1.1990 г. – арестуван, от юли 1990 г. по решение на Върховния съд е под домашен арест, на 4.9.1992 г. е осъден на 2 години лишаване от свобода за валутни престъпления; на 9 февруари 1996 г. Върховният съд го оправдава.

Андрей БУНДЖУЛОВ

Роден на 27.11.1955 г. в Москва.

1981 – 24.3.1986 г. – секретар на ЦК на ДКМС.
 24.3.1986 г. – 4.8.1989 г. – първи секретар на ЦК на ДКМС (преизбран на 27.5.1987 г.).
 5.4.1986 г. – 14.12.1988 г. – кандидат-член на ЦК на БКП.
 14.12.1988 г. – 8.12.1989 г. – член на ЦК на БКП.
 8.6.1986 г. – избран за народен представител в Деветото народно събрание;
 18.6.1986 г. – 17.11.1989 г. – член на Държавния съвет на НРБ.
 16.5.1987 г. – избран за член на Президиума на Националния съвет на Отечествения фронт.
 28.7.1989 г. – 3.1.1990 г. – първи заместник-министър на народната просвета.
 След 10.11.1989 г. е в ръководството на фракцията ОДС на БСП. През януари 1997 г. напуска БСП и е сред основателите на Българската Евролевица. На 1.7.2000 г. обявява, че напуска Евролевицата; от 23.2.2002 г. е председател на Гражданския съвет на Политическо движение “Социалдемократи” (ПДС).

Петко ДАНЧЕВ

Роден на 27.9.1949 г. в Правец.
 1979–1986 г. – главен директор на Стопанския химически комбинат в Ботевград.
 Януари 1986 г. – 1987 г. – председател на СО “Биотехника”.
 От 1987 г. – председател на Асоциация “Биотехнологическа и химическа промишленост” – София.
 5.4.1986 г. – 14.12.1988 г. – кандидат-член на ЦК на БКП.
 14.12.1988 г. – 16.11.1989 г. – член на ЦК на БКП.
 14.12.1988 г. – 16.11.1989 г. – кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП.
 От юни 1987 г. – председател на Съвета на акционерите на Търговска банка “Биохим”.
 4.7.1989 г. – 17.11.1989 г. – заместник-председател на Министерския съвет и председател на Бюрото за стопанска координация.
 Ноември 1990 г. – изключен от БКП.

Арм. ген. Добри ДЖУРОВ

Роден на 5.1.1916 г. в с. Врабево, Ловешка област. Умрял на 17.6.2002 г. в София.
 16.3.1962 г. до 20.9.1990 г. – министър на народната отбрана (преизбран на 8.7.1971 г., 16.6.1976 г., 18.6.1986 г., 8.2.1990 г.).
 14.11.1962 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 24.4.1971 г., 2.4.1976 г., 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).
 19.12.1977 г. – 2.2.1990 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).
 1962–1990 г. – избран за народен представител от Четвъртото до Деветото народно събрание.
 8.6.1986 г. – избран за народен представител в Деветото народно събрание.
 2.2.1990 г. – 25.9.1990 г. – член на Председателството на Висшия партиен съвет на БСП.
 21.3.1990 г. – председател на централната комисия по референдум за името

на БКП.

10.6.1990 г. – 9.1.1991 г. – народен представител от БСП във Великото народно събрание, избран от София.

от 9.8.1990 г. – член на Комисията по националната сигурност при VII Велико народно събрание.

1990 г. – Член на Съвета за национална сигурност.

Петър ДЮЛГЕРОВ

Роден на 3.7.1929 г. в гр. Белица, Благоевградски окръг.

4.4.1981 г., преизбран на 5.4.1986 г. – кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП.

17.6.1981 г., преизбран на 18.6.1986 г. – член на Държавния съвет.

16.6.1977 г., преизбран през 1982 г., 1987 г. – член на Националния съвет на Отечественя фронт.

23.3.1981 г. – избран за председател на Централния съвет на Българските професионални съюзи (преизбран на 10.4.1982 г., 10.4.1987 г.).

23.3.1981 г. – избран за член на Бюрото на Централния съвет на Българските професионални съюзи (преизбран на 10.4.1987 г.).

1972–1990 г. – депутат в Шестото, Седмото, Осмото и Деветото народно събрание; от 17.6.1986 г. – председател на Постоянната комисия за защита на обществените интереси и правата на гражданите в Деветото народно събрание.

Димитър ДИМИТРОВ (Димитър Атанасов Димитров)

Роден на 19.6.1924 г. в Асеновград.

До 5.4.1986 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 2.4.1976 г.; 1981 г.).

7.6.1981 – 1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание.

Димитър ДИМИТРОВ (Димитър Йорданов Димитров)

Роден на 4.9.1929 г. в Добрич.

27.10.1973 – 28.8.1987 г. – първи секретар на Окръжния комитет на БКП в гр. Толбухин (преизбран на 27.2.1974 г., 27.2.1976 г., 24.2.1978 г., 5.3.1981 г., 24.2.1984 г.).

4.4.1981 г. – член на ЦК на БКП (преизбран през 1986 г.).

18.6.1986 г. – избран за член на Държавния съвет на НРБ.

28.8.1987 г. – избран за първи секретар на Областния комитет на БКП във Варна; преизбран на 19.12.1987 г.

1981 г. – 1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание.

Тодор ЖИВКОВ

Роден на 7.9.1911 в с. Правец, Софийски окръг. Умира на 5.8.1998 г. в София в 20.05 ч. в реанимационната клиника на Клинична болница “Лозенец”.

1948 – 8.12.1989 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 3.3.1954 г., 7.6.1958 г., 14.11.1962 г., 19.11.1966 г., 25.4.1971 г., 2.4.1976 г., 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

1951 г. – 10.11.1989 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран 4.3.1954 г., 7.6.1958 г., 14.11.1962 г., 19.11.1966 г., 25.4.1971 г., 2.4.1976 г., 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

1954–1981 г. – първи секретар на ЦК на БКП.

4.4.1981 г. – 10.11.1989 г. – генерален секретар на ЦК на БКП (преизбран на 5.4.1986 г.).

1962–1971 г. – председател на Министерския съвет на НРБ.

7.7.1971 г. – 10.11.1989 г. – председател на Държавния съвет (преизбран на 15.6.1976 г., 16.6.1981 г., 5.4.1986 г.).

12.2.1957 г. – 21.12.1989 г. – член на Националния съвет на Отечественя фронт (преизбран на 16.3.1963 г., 17.5.1967 г., 22.4.1972 г.).

Избиран в състава на Великото народно събрание (1947) и от Първото до Деветото народно събрание. (Осмото и Деветото народно събрание – от 1981 г. до 1986 г. и от 8.6.1986 г. до 14.12.1989 г.).

13.12.1989 г. – изключен от БКП.

Николай ЖИШЕВ

Роден на 1.1.1926 г. в Айтос, Бургаски окръг (последна информация за него от 1991 г.).

29.9.1976 г. – 29.8.1987 г. – първи секретар на Окръжния комитет на БКП в Бургас (преизбран на 10.3.1978 г., 11.3.1981 г., 24.2.1984 г., 28.2.1986 г.).

2.4.1976 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран през 1981 г., 1986 г.).

29.8.1987 г. – 14.12.1989 г. – първи секретар на Бургаския областен комитет на БКП (преизбран на 18.12.1987 г.).

17.6.1981 г. – 14.12.1989 г. – член на Държавния съвет (преизбран на 8.6.1986 г.).

1981–1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание.

Минчо ЙОВЧЕВ

Роден на 27.2.1942 г. в Мъглиж.

5.4.1986 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП.

16.11.1989 г. – 2.2.1990 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП.

2.2.1990 г. – избран за член на Висшия съвет на БСП.

16.3.1984 г. – 28.8.1987 г. – първи секретар на Окръжния комитет на БКП в Стара Загора.

28.8.1987 г. – 14.12.1989 г. – първи секретар на Хасковския областен комитет на БКП (преизбран на 16.12.1987 г.).

17.11.1989 г. – 3.2.1990 г. – зам.-председател на Министерския съвет и министър на индустрията и технологиите.

1981 г. – 1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание.

Георги ЙОРДАНОВ

Роден на 29.5.1934 г. в гр. Твърдица, Сливенски окръг.

24.4.1971 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 2.4.1976 г., 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

17.7.1979 г. – 8.12.1989 г. – кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

27.1.1986 г. – 18.8.1987 г. – председател на Съвета за духовно развитие при Министерския съвет.

21.2.1986 г. – 18.8.1987 г. – заместник-председател на Министерския съвет (презачен на 18.6.1986 г.).

1.2.1982 г. – 18.8.1987 г. – председател на Комитета за култура (преизбран на

27.5.1983).
 18.8.1987 г. – 4.7.1989 г. – министър на културата, науката и просветата.
 4.7.1989 г. – 14.12.1989 г. – заместник-председател на Министерския съвет.
 16.6.1977 г. – април 1990 г. – член на Националния съвет на Отечествения фронт (преизбран на 23.6.1982 г., 1987 г.).
 23.6.1982 г. до април 1990 г. – член на Президиума на Националния съвет на Отечествения фронт (преизбран през 1987 г.).
 От 1985 г. – председател на Управителния съвет на Държавно-обществената организация Фонд “13 века България”.
 1972–1990 г. – народен представител в Шестото, Седмото, Осмото и Деветото народно събрание.

Йордан ЙОТОВ

Роден на 2.10.1920 г. в с. Липница, Софийски окръг.
 Член-кор. на БАН, проф., доктор на историческите науки.
 21.7.1978 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).
 3.1.1984 г. – 8.12.1989 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран на 5.4.1986 г.).
 20.3.1986 г. – 16.11.1989 г. – секретар на ЦК на БКП (преизбран на 5.4.1986 г.).
 18.7.1977 г. – 1987 г. – главен редактор на в. “Работническо дело”.
 20.2.1981 г. – 19.12.1986 г. – зам.-председател на Съюза на българските журналисти.
 18.6.1986 г. – 14.12.1989 г. – член на Държавния съвет на НРБ.
 8.6.1986 г. – 1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание; от 17.6.1986 г. – председател на Комисията по духовно развитие в Деветото народно събрание.

Пенчо КУБАДИНСКИ

Роден на 27.7.1918 г. в град Лозница, Разградски окръг. Умрял на 22.5.1995 г.
 19.11.1966 г. – 8.12.1989 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран на 25.4.1971 г., 2.4.1976 г., 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).
 12.7.1957 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран 7.6.1958 г., 14.11.1962 г., 19.11.1966 г., 24.4.1971 г., 2.4.1976 г., 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).
 2.7.1975 г. – 14.12.1989 г. – член на Държавния съвет (преизбран на 16.6.1976 г., 18.6.1986 г.).
 20.11.1974 г. – 21.12.1989 г. – председател на Националния съвет на Отечествения фронт (преизбран на 16.6.1977 г., 16.5.1987 г.).
 7.6.1981 г. – 1986 г. – народен представител в Осмото народно събрание.
 8.6.1986 г. – народен представител в Деветото народно събрание; от 17.6.1986 г. до 14.12.1989 г. – председател на парламентарната група на БКП в Деветото народно събрание.

Александър ЛИЛОВ

Роден на 31.8.1933 г. в с. Граничак, Видински окръг.
 Член-кор. на БАН (избран през ноември 1989 г.), проф., д-р на философските науки.
 13.7.1972 г. – 5.4.1986 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 2.4.1976 г., 4.4.1981 г.).

16.6.1976 г. – 18.6.1986 г. – член на Държавния съвет.
 8.12.1989 г. – 2.2.1990 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП.
 8.12.1989 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (кооптиран на пленум).
 8.12.1989 г. – 2.2.1990 г. – секретар на ЦК на БКП.
 От декември 1989 г. – председател на Комисията по българо-турските отношения към ЦК на БКП.
 Октомври 1983 г. – октомври 1990 г. – директор на Института за съвременни социални теории на БАН.
 2.2.1990 г. – 17.12.1991 г. – председател на Висшия партийен съвет на БСП (преизбран на 25.9.1990 г.).
 От 17.12.1991 г. – ръководител на Центъра за стратегически изследвания на БСП.
 От 30.5.1998 г. – председател на Комисията по идейното развитие на Висшия съвет на БСП.
 От декември 1997 г. – главен редактор на сп. “Понеделник” – месечно издание за теория, политика и култура на Центъра за стратегически изследвания.

Андрей ЛУКАНОВ

Роден на 26.9.1938 г. в Москва. Убит на 2.10.1996 г. пред дома му.
 19.12.1977 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 1986 г.).
 17.7.1979 г. – 5.4.1986 г. – кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).
 16.11.1989 г. – 2.2.1990 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП.
 16.11.1989 г. – 2.2.1990 г. – секретар на ЦК на БКП.
 17.11.1989 г. – 8.2.1990 г. – член на Държавния съвет.
 16.6.1976 г. – 18.6.1986 г. – заместник-председател на Министерския съвет (преизбран на 17.6.1981 г.).
 18.6.1986 г. – 18.8.1987 г. – първи заместник-председател на Министерския съвет.
 18.8.1987 г. – 17.11.1989 г. – министър на външноикономическите връзки.
 18.6.1976 г. – октомври 1987 г. – член на Бюрото на Министерския съвет.
 14.12.1989 г. – 3.2.1990 г. – председател на Парламентарната група на БКП в Деветото народно събрание.
 2.2.1990 г. – член на Висшия партийен съвет (преизбран на 25.9.1990 г.).
 2.2.1990 г. – 25.9.1990 г. – член на Председателството на Висшия партийен съвет.
 3.2.1990 г. – 22.8.1990 г. – председател на Министерския съвет (ВНС приема оставката му, но му възлага да изпълнява длъжността министър-председател.
 30.8.1990 г. – 20.12.1990 г. – председател на Министерския съвет (подава оставка на 30.11.1990 г.).
 От юли 1976 г. до 1986 г. и от септември 1987 г. до януари 1990 г. – постоянен представител на НРБ в Съвета за икономическа взаимопомощ (СИВ).
 От юни 1976 г. до 1987 г. – председател на Комисията за икономическо и научно-техническо сътрудничество на Министерския съвет.
 От 1984 г. до февруари 1992 г. – председател на българската част на Смесения българо-френски комитет за икономическо, промишлено и техническо сътруд-

ничество.

От декември 1987 г. до февруари 1990 г. – председател на българската част на Междуправителствената българо-съветска комисия за икономическо и научно-техническо сътрудничество.

От ноември 1987 г. – председател на българската част на Българо-унгарската комисия за икономическо и научно-техническо сътрудничество.

От декември 1987 г. – председател на българската част на Българо-полската комисия за икономическо и научно-техническо сътрудничество.

От декември 1987 г. – председател на българската част на Комисията за икономическо и научно-техническо сътрудничество между България и ГДР.

7.7.1988 г. – 10.1.1990 г. – председател на Изпълнителния комитет на СИВ.

От юни 1989 г. – председател на българската част на Смесената българо-албанска комисия за икономическо сътрудничество.

От 1989 г. до февруари 1992 г. – председател на българската част на Смесената правителствена българо-румънска комисия за икономическо сътрудничество.

7.7.1982 г. – 20.3.1989 г. – председател на Централния съвет на Българския туристически съюз (преизбран на 5.7.1987 г.).

Избран в състава на Седмото, Осмото, Деветото народно събрание, VII Велико народно събрание (1990), 36-ото и 37-ото народно събрание. Като депутат в 36-ото народно събрание депутатският му имунитет е отнет на 7.7.1992 г. и е възстановен на 29.12.1992 г.

21.2.1991 г. – 27.8.1991 г. – заместник-председател на Висшия съвет на БСП.

Стоян МИХАЙЛОВ

Роден на 6.10.1930 г. в с. Скравена, Софийски окръг.

Член-кор. на БАН, проф., д-р на философските науки.

2.4.1976 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 1986 г.; на 14.12.1988 г. освободен на пленум, възстановен на 16.11.1989 г.).

21.7.1978 г. – 20.7.1988 г. – секретар на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

Май 1984 г. – 20.7.1988 г. – завеждащ отдел “Идеологическа политика” на ЦК на БКП.

17.11.1989 г. – 3.2.1990 г. – заместник-председател на Министерския съвет.

1981–1990 г. – народен представител в Осмото, Деветото народно събрание; народен представител в VII Велико народно събрание (1990).

Петър МЛАДЕНОВ

Роден на 22.8.1936 г. в село Тошевци, Видински окръг. Умрял на 31.5.2000 г.

19.12.1977 г. – 2.2.1990 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

24.4.1971 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 2.4.1976 г., 4.4.1981 г.).

10.11.1989 г. – 2.2.1990 г. – генерален секретар на ЦК на БКП.

2.2.1990 г. – 3.4.1990 г. – член на Председателството на Висшия съвет на БКП.

14.8.1990 г. – 25.9.1990 г. – член на Председателството на Висшия съвет на БСП.

16.12.1971 г. – 17.11.1989 г. – министър на външните работи (преизбран на 16.6.1976

г., 18.6.1986 г.).

1981 г. – 1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание.

17.11.1989 г. – 3.4.1990 г. – председател на Държавния съвет.

3.4.1990 г. – 6.7.1990 г. – президент на Република България.

Начо ПАПАЗОВ

Роден на 25.3.1921 г. в село Граматиково, Бургаски окръг. Умрял на 9.12.1996 г. в София.

От 1958 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

19.11.1977 г. – председател на Общонародния комитет за българо-съветска дружба (преизбран 1985 г., 28.5.1988 г.).

26.4.1985 г. – председател на Националния съвет по стенография и машинопис (преизбран на 30.6.1989 г.).

3.1.1984 г. – 18.6.1986 г. – член на Държавния съвет.

1986–1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание.

5.4.1986 г. – 26.12.1989 г. – председател на Централната контролно-ревизионна комисия на БКП.

16.11.1989 г. – 8.12.1989 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП.

16.11.1989 г. – 8.12.1989 г. – секретар на ЦК на БКП.

17.11.1989 г. – 14.12.1989 г. – член на Държавния съвет.

Иван ПАНЕВ

Роден на 15.12.1933 г. в Пловдив. Умрял на 16.9.1990 г.

24.4.1971 – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 2.4.1976 г., 1981 г., 1986 г.).

21.11.1977 г. – 2.4.1987 г. – първи секретар на Окръжния комитет на БКП в Пловдив (преизбран на 23.3.1978 г., 10.3.1981 г., 6.3.1984 г., 22.2.1986 г.).

25.3.1987 г. – 9.12.1989 г. – първи секретар на Софийския градски комитет на БКП (преизбран на 14.1.1988 г.).

14.12.1988 г. – 8.12.1989 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП.

17.6.1981 г. – 14.12.1989 г. – член на Държавния съвет (преизбран на 18.6.1986 г.).

1981 г. – 1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание.

Ген.-полк. Велко ПАЛИН

Роден на 30.9.1921 г. в село Димово, Видински окръг (последни информации от 1994 г.).

24.4.1971 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 2.4.1976 г., 1981 г., 1986 г.).

25.9.1971 г. – май 1984 г. – зав. отдел “Военно-административен” на ЦК на БКП.

Май 1984 г. – февруари 1990 г. – зав. отдел “Социална и национална сигурност” на ЦК на БКП.

1981 г. – 1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание; от 14.12.1989 г. до 8.2.1990 г. – председател на Постоянната комисия по въпросите на отбраната и вътрешните работи при Деветото народно събрание.

1981 г. – 1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание; от 14.12.1989 г. до 8.2.1990 г. – председател на Постоянната комисия по въпросите на отбраната и вътрешните работи при Деветото народно събрание.

Пангелей ПАЧОВ

Роден на 24.2.1939 г. в Асеновград.

1984 г. – 1987 г. – първи секретар на Общинския комитет на БКП и член на Бюрото

на Окръжния комитет на БКП в Пловдив.
 1986 г. – 1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание.
 28.8.1987 г. – март 1990 г. – първи секретар на Областния комитет на БКП в Пловдив (преизбран на 18.12.1987 г.).
 16.11.1989 г. – 22.2.1990 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП.
 2.2.1990 г. – член на Висшия съвет на БСП.
 23.6.1990 г. – председател на Общинския съвет на БСП в Пловдив.

Петър ПЕТРОВ

Роден на 23.4.1934 г. в с. Сашево, Великотърновски окръг.
 11.5.1978 г. – 17.12.1986 г. – първи секретар на Окръжния комитет на БКП в Русе (преизбран на 6.3.1981 г., 24.2.1984 г., 28.2.1986 г.).
 4.4.1981 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран през 1986 г.).
 27.11.1986 г. – 30.8.1987 г. – първи заместник-председател на Стопанския съвет при Министерския съвет.
 от 30.8.1987 г. – първи секретар на Разградския областен комитет на БКП.
 17.11.1989 г. – 3.2.1990 г. – министър на строителството, архитектурата и благоустройството.
 1986 г. – 1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание.

Лазар ПРИЧКАПОВ

Роден на 29.2.1940 г. в град Белица, Софийска област.
 4.4.1981 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран 1986 г.).
 10.1.1984 г. – 1.9.1987 г. – първи секретар на Окръжния комитет на БКП в Благоевград (преизбран на 29.2.1984 г., 28.2.1986 г.).
 1986–1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание.
 1.9.1987 г. – март 1990 г. – първи секретар на Софийския областен комитет на БКП (преизбран на 15.12.1987 г.).
 14.2.1998 г. – освободен от всички ръководни постове в БСП.

Григор СТОИЧКОВ

Роден на 2.2.1926 г. в село Горна Малина, Софийски окръг (последни информации от 1996 г.).
 3.1.1984 г. – 8.12.1989 г. – кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран на 5.4.1986 г.).
 3.1.1984 г. – 27.1.1986 г. – министър на строителството и селищното устройство.
 8.6.1986 г. – 1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание.
 Ноември 1990 г. – на заседание на Общопартийната контролна комисия на БСП е изключен от БСП

Ген.-полк. Димитър СТОЯНОВ

Роден на 27.11.1928 г. в град Стражица, Великотърновски окръг. Умрял на 3.12.1999 г.
 2.4.1976 г. – 16.11.1989 г. – член на ЦК на БКП (преизбран 1981 г., 1986 г.).
 3.1.1984 г. – 14.12.1988 г. – кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран 5.4.1986 г.).
 14.12.1988 г. – 16.11.1989 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП.

14.12.1988 г. – 16.11.1989 г. – секретар на ЦК на БКП.
 От 1989 г. – председател на Комисията по партийно-организационните въпроси към Политбюро и Секретариата на ЦК на БКП.
 8.6.1986 г. 14.12.1989 г. – народен представител в Деветото народно събрание.
 7.4.1973 г. – 15.12.1988 г. – министър на вътрешните работи (преизбран на 16.6.1976, 18.6.1986 г.).
 9.5.1989 г. – 17.11.1989 г. – член на Държавния съвет.
 От юни 1990 г. – не е член на БСП.

Георги ТАНЕВ

Роден на 8.10.1943 г. в Пазарджик.
 4.4.1981 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран през 1986 г.).
 14.12.1981 г. – 28.8.1987 г. – първи секретар на Окръжния комитет на БКП в Кърджали (преизбран на 24.2.1984 г., 27.2.1986 г.).
 28.8.1987 г. – 6.6.1988 г. – председател на Изпълнителния комитет на Хасковския областен народен съвет.
 Април 1988 г. – 22.9.1988 г. – зав. отдел на ЦК на БКП.
 22.9.1988 г. – 15.12.1988 г. – министър на транспорта.
 15.12.1988 г. – 27.12.1989 г. – министър на вътрешните работи.
 1986–1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание.

Петър ТАНЧЕВ

Роден на 12.7.1920 г. в село Гледка, Хасковски окръг. Умрял през юли 1992 г.
 30.10.1974 г. – 2.12.1989 г. – секретар на БЗНС (преизбран на 1.12.1976 г., 20.5.1981 г., 1986 г.).
 до 22.12.1989 г. – член на Управителния съвет на БЗНС (преизбран на 23.10.1971 г., 1.12.1976 г., 1981 г., 1986 г.).
 31.10.1974 г. – 14.12.1989 г. – първи зам.-председател на Държавния съвет (преизбран на 16.6.1976 г., 18.6.1986 г.).
 До юли 1986 г. – председател на Съвета по външните отношения на Държавния съвет.
 1986–1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание.
 Февруари 1990 г. – изключен от БЗНС заради личната му вина за обезличаването на БЗНС.

Стоян ОВЧАРОВ

Роден на 15.11.1942 г. в Пловдив.
 24.1.1988 г. – 8.12.1989 г. – кооптиран за член на ЦК на БКП.
 14.12.1988 г. – 16.11.1989 г. – кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП.
 19.8.1987 г. 17.11.1989 г. – министър на икономиката и планирането.
 1986–1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание.

Гриша ФИЛИПОВ

Роден на 13.7.1919 г. в град Кадиевка, СССР. Умрял на 2.11.1994 г.
 3.7.1974 г. – 16.11.1989 г. – член на Политбюро на ЦК на БКП (преизбран на 2.4.1976 г., 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

19.11.1966 г. – 16.11.1989 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 24.4.1971 г., 2.4.1976 г. 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

20.3.1986 г. – 16.11.1989 г. – секретар на ЦК на БКП (преизбран на 5.4.1986 г.).

21.4.1990 г. – изключен от БКП от Централната комисия по партийна етика.

16.6.1981 г. – 21.3.1986 г. – председател на Министерския съвет.

18.6.1986 г. – 16.11.1989 г. – член на Държавния съвет.

1986–1990 г. – народен представител в Деветото народно събрание; от 17.6.1986 до 17.11.1989 – председател на Комисията по общественно-икономическо развитие.

Емил ХРИСТОВ

Роден на 16.6.1924 г. във Враца (последни информации от 1990 г.).

3.1.1984 г. – 16.11.1989 г. – секретар на ЦК на БКП (преизбран през 1986 г.).

2.4.1976 г. – 2.2.1990 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981, 5.4.1986 г.).

Ноември 1990 г. – изключен от БСП.

16.6.1976 г. – 18.6.1986 г. – член на Държавния съвет.

1981–1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание.

Васил ЦАНОВ

Роден на 30.3.1922 г. в село Трудовец, Софийски окръг. Умрял на 24.5.1994 г. в с. Трудовец.

19.12.1977 г. – 8.12.1989 г. – член на ЦК на БКП (преизбран на 4.4.1981 г., 5.4.1986 г.).

4.4.1981 г. – 16.11.1989 г. – секретар на ЦК на БКП (преизбран на 5.4.1986 г.).

Май 1984 г. – 16.11.1989 г. – зав. отдел “Селскостопански” на ЦК на БКП.

От 1989 г. до март 1990 г. – председател на Комисията по въпросите на селското стопанство и развитието на българското село към Политбюро и Секретариата на ЦК на БКП.

20.4.1990 г. – изключен от БКП от Централната комисия по партийна етика.

Март 1984 г. – края на 1990 г. – председател на Партийно-правителствения съвет по селското стопанство и горите.

1981–1990 г. – народен представител в Осмото и Деветото народно събрание.

Николай ЦОНЕВ

До 27.11.1981 г. – секретар на Окръжния комитет на БКП в Русе и член на Бюрото на Окръжния комитет на БКП в Русе.

От 17.8.1981 г. – заместник-председател на Централния съвет на Националния аграрно-промишлен съюз и председател на Корпорацията по селскостопанско машиностроене и механизация на селското стопанство.

От 1986 г. – председател на СО “Механизация и техническо обслужване на селското стопанство” – София.

5.4.1986 г. – избран за кандидат-член на ЦК на БКП.

РЕЗУЛТАТЪТ

БЪЛГАРСКА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
ОБЩИНСКИ КОМИТЕТ
с. АВРЕН - ОБЩИНСКИТЕ НАЦИОНАЛИСТИ
Регистрационен индекс и дата
Оп. № 3 / 30.07.1975 г.

СТРОГО СЕКРЕТНО!**ПРЕДЛОЖЕНИЕ**

за семействата от селищна система - Аврен,
подлежащи на разселване - в страната

№ по ред	Име, презиме и фамилия на глава на семейството	Е Г Н	Село
1.	Исай Алдинов Орлинов	490 1082343	Голямо Каменяние
2.	Мутьо Исаев Исаев	2401142395	Голямо Каменяние
3.	Недан Мутев Исаев	5202252348	Голямо Каменяние
4.	Левен Мутев Исаев	5607232349	Голямо Каменяние
5.	Шенко Миленов Дуралиев	3103102345	Гулия
6.	Съботин Костадинов Христов	5802062400	Къклица
7.	Шенко Ангелов Хаджиев	3312012344	Къклица
8.	Сергей Исаев Чаушев	5007022360	Голямо Каменяние
9.	Давид Алдинов Младенов	4203292401	Синигер
10.	Иван Ангелов Станоев	2601122505	Малко Каменяние
11.	Иси Ф. Маринов Чуков	4011012340	Благун

ОБЩИНСКИ ПАРТИЕН
КОМИТЕТ - АВРЕН

ПЪРВИ СЕКРЕТАР:

/Ст. Карагъзов /

ОБЩИНСКИ НАРОДЕН
СЪВЕТ - АВРЕН

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/В. Костов /

СЕКРЕТНО !

С П И С Ъ К

на лицата от селищна система АРДИНО, враждебно настроени към политиката на партията и народната власт, подлежащи на разселване.

№ по ред	Име, презиме и фамилия	отношение към семейството	дата, месец и година на раждане	образование	местожителство	место живееене
1.	Севдалин Севдалинов Севдалинов	глава	31.12.1934	висше	Ардино	Ардино
	Севдалина Толорова Севдалинова	съпруга	09.09.1939	полувисше	Ардино	Ардино
	Албен Севдалинов Севдалинов	син	17.11.1962	студент	Ардино	Ардино
	Евгени Севдалинов Севдалинов	син	03.10.1966	войник	Ардино	Ардино
2.	Васил Фиданов Киров	глава	05.06.1949	основно	Ардино	Ардино
	Наталья Русланова Кирова	съпруга	19.04.1952	основно	Ардино	Ардино
	Левен Василев Киров	син	06.03.1972	учащ	Ардино	Ардино
3.	Радослав Исмаилов Терзиев	глава	05.08.1946	средно	Ардино	Ардино
	Ана Самуилова Терзиева	съпруга	04.03.1947	основно	Ардино	Ардино
	Радостин Радославов Терзиев	син	26.09.1967	учащ	Ардино	Ардино
	Яким Радостинов Терзиев	син	26.09.1967	учащ	Ардино	Ардино
	Рафаил Радостинов Терзиев	син	01.03.1971	учащ	Ардино	Ардино
4.	Христо Бончев Родопски	глава	22.10.1948	средно	Ардино	Ардино
	Съюза Йсенова Родопска	съпруга	28.03.1949	средно	Ардино	Ардино
	Зоя Христова Родопска	дъщеря	20 05 1968	основно	Ардино	Ардино
	Светлин Христов Родопски	син	21 09 1969	основно	Ардино	Ардино
.....						
26.	Огнян Радуилов Дългерев	глава	02.03.1949	средно	Ленице	Ардино
	Тамара Гечева Дългерова	съпруга	01.04.1950	средно	Ленице	Ардино
	Вероника Огнянова Дългерова	дъщеря	15.11.1969	учаща	Ленице	Ардино
	Наташа Огнянова Дългерова	дъщеря	04.07.1973	учаща	Ленице	Ардино
	Евгени Огнянов Дългерев	син	15.02.1976	учащ	Ленице	Ардино

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИК НА ОНС-АРДИНО

/С. Стойчев/

ПЪРВИ СЕКРЕТАР НА ОНС

/Карабашев/

НАЧАЛНИК НА РУ НА МВР -

/С. Томов/

гр. Ардино, 29. III. 1985 год.

ДО

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ИК НА ОНС
гр. К Ъ Р Д Ж А Л И

Другарю Председател,

Ежегодно от селищната ни система изтича работна ръка през активния селскостопански сезон. Това създава сериозни трудности по изпълнението на социално икономическите планове на района ни. Основна причина за явлението е подвизаването на ограничен контингент вербовчици, примамващи хората на работа в други окръзи.

С тези лица многократно са водени разговори, разяснявана им е вредата, която нанасят на родния си край, но промяна в действията им няма.

Един от най-активно действащите е Николай Антонов Хаджийски от с. Диамандово жител на същото село.

Съшият, със съпругата си не упражняват обществено полезен труд. Демонстративно се противопоставят на мерките, които ППО, АПК и кметството предприемат за изпълнение на производствените задачи в селищната ни система и по същество саботират усилията ни за изпълнение на производствените задачи.

По повод гореизложеното предлагам лицето Николай Антонов Хаджийски със семейството си: - съпруга Севда Иванова Хаджийска и деца: - Анисия Николаева Хаджийска - родена през 1974 година и - Иван Николов Хаджийски - роден през 1978 година всички жители на с. Диамандово, Кърджалийски окръг да бъдат разселени в друг район на страната.

25.03.1985 година
с. Бял извор

ОБЩНСКИ КОМИТЕТ НА БКП
СЕКРЕТАР:

/Сл. Трендафилов/

ОБЩНСКИ НАРОДЕН СЪВЕТ
ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/Н. Дончев/

С П И С Ъ К

на лицата враждебно настроени към мероприятията на народната власт в Селищна система КРУМОВГРАД

1. ЙОРДАН КРИЕВ МИНКОВ от с. ГОРНА КУЛА

Роден на 9.XI.1942 година в с. Горна Кула. Жител на с. Горна Кула. Образование основно. Не работи. Безпартиен.

По професия шофьор, но не упражнява професията си. Подстрекава хората да работят извън селищната система. Коментира, че няма свобода за турците в България. При подмяна на имената застава на отрицателни позиции.

- АНА СТЕФАНОВА МИНКОВА - съпруга

Родена на 14.03.1943 година в с. Бранско, живее в с. Горна Кула. Образование незавършено основно. Работи като тютюнопроизводителка. Безпартийна.

- НАТАЛИЯ ЙОРДАНОВА МИНКОВА - дъщеря

Родена на 30.юли 1969 година, ученичка в 9 клас на ЕСПУ "В.Левски" Крумовград. Член на ДЖС.

- НЕЦА ЙОРДАНОВА МИНКОВА - дъщеря

Родена на 1.07.1974 година, ученичка НОУ с. Горна Кула

.....
14. МИЛАН БЕШЕВЦЕВ ЛОСИФОВ - от с. СТУДЕН КЛАДЕНЕЦ

Роден на 20.07.1949 год в с. Ст.Кладенец, с основно образование. Бивш шофьор на товарна кола в АПК Поточница. Поддържа връзки с чужденци, занимава се с контрабанда на чужди стоки. Увлечен е в краби и побои на българи.

- МИЛЕНА ПЕРГИНОВА ЛОСИФОВА - съпруга.

Родена на 08.03.1955 година, тютюнопроизводителка.

- ГАЛИЯ МИЛАНОВА - дъщеря, родена 1974 година, ученичка.

- ИВО МИЛАНОВ - син, роден 1978 година, ученик.

ПЪРВИ СЕКРЕТАР на ОПС

Оригинал: Стойчев /

Георги Кирев /

01.04.1985 год.
Крумовеград

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ИИИ

Общински народен съвет	<u>Селищна система</u>		
Кметство	<u>С. Горна Кула</u>		
Област	<u>Пловдивска</u>		
ПРЕПИС - ИЗВЛЕЧЕНИЕ			
от акт за смърт № <u>466</u> дата <u>08.12.1988</u> г.			
<u>Милена Стефанова Минкова</u>			
име: собствено, бащино, фамилно			
ЕГН	<u>5009292406</u>	сем. положение	<u>женен</u>
гражданство	<u>Република България</u>		
в починал на	<u>07.</u>	<u>12.</u>	<u>1988</u> г.
	ден	месец	година час
в	<u>Кр. 7</u>		
	Болнично заведение, дом и др.		
	<u>Крумовеград - Селищна система - България</u>		
	община, кметство, населено място, област (държава)		
от	<u>бесквично</u>		
	причини за смъртта		
Местожителство	<u>Крумовеград</u>	кметство	населено място област
	община	кметство	населено място област
Местоживее	<u>Крумовеград</u>	кметство	населено място област
	община	кметство	населено място област
	ж.к., бул., пл., ул., бл. №, вх., ет., ап.		
Длъжностно лице по гражд. състояние	име: собствено, бащино, фамилно		
Дата	<u>10.02.1993</u> г.	Подпис и печат	<u>Георги Кирев</u>

Алиосман Али Али
Препис—извлечение от акта за смърт

№ 466

Име АЛЪОНА АЛЕКОВ АСЕНОВ
БГН 5009292406 дата на смъртта 07.12.1988
Месторождение Ауста Момчилград
нас. място община
Местожителство Ауста Момчилград
нас. място
Гражданство българско
Причини на смърта Обесване № на съобщение 184/07.12.1988г.
гр. (с.) Кърджали 198 9д
Вярно.

Длъжн. лице по гражданско състояние

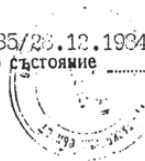

Препис—извлечение от акта за смърт

№ 511

Име МУСТАФА ИЛАЗОВ АЛИМЕ
БГН 2302102406 дата на смъртта 16.02.1984 1984г.
Месторождение Груево Момчилград
нас. място община
Местожителство Груево Момчилград
нас. място
Гражданство българско
Причини на смърта Дифузен фибриозно гноен перитонит
гр. (с.) Кърджали 198 9г
Вярно.

Длъжн. лице по гражданско състояние

Мустафа Мехмед Ибрахим
Препис—извлечение от акта за смърт

№ 88

Име ИВАН ИВАНОВ ОГНИНОВ
БГН 4011181511 дата на смъртта 13.02.1985
Месторождение Груево Момчилград
нас. място община
Местожителство Груево Момчилград
нас. място
Гражданство българско
Причини на смърта Сударосногледен кръвоизлив
гр. (с.) Кърджали 198 9д
Вярно.

Длъжн. лице по гражданско състояние

Мустафа Илмер Велик
Препис—извлечение от акта за смърт

№ 499

Име ИВАН ИВАНОВ ОГНИНОВ
БГН 5403182369 дата на смъртта 11.12.1985
Месторождение Горско долево Момчилград
нас. място община
Местожителство Горско долево Момчилград
нас. място
Гражданство българско
Причини на смърта Реактивна психоза. Обесване- Асфиксия
гр. (с.) Кърджали 198 9д съобщ. № 11/11.12.85г.
Вярно.

Длъжн. лице по гражданско състояние

Препис— извлечение от акта за смърт

№ 512

Име АПУЦАЗИС РАМКОВ ЕЖКОВ
 БГН 50.7122421 дата на смъртта 27.12.1984
 Месторождение Кременец Момчилград
нас. място община
 Местожителство Грчево Момчилград
нас. място
 Гражданство българско
 Причини на смърта Кръвоизлив в левата грдна кухня
 гр. (с.) Кърджали 1989г.

Вярно.

Длъжн. лице по гражданско състояние съобщение № 134/28.12.1984г.

Препис— извлечение от акта за смърт

№ 515

Име ССУБ АПУЛОВ ХАЛБЕРТОВ
 БГН 4101132445 дата на смъртта 27.12.1984
 Месторождение Желепско Момчилград
нас. място община
 Местожителство Номовица Момчилград
нас. място
 Гражданство българско
 Причини на смърта Кръвоизлив в дясната грдна кухня
 гр. (с.) Кърджали 1989г. съобщение № 136/28.12.1984г.

Вярно.

Длъжн. лице по гражданско състояние

